

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÇOKKÜLTÜRCÜ SOSYAL HİZMET BAĞLAMINDA EZİDİ
MÜLTECİ GENÇLERİN SOSYAL BÜTÜNLEŞME SÜRECİNİN
İNCELENMESİ**

ABDULLAH IŞIK
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
DOÇ. DR. EMRAH AKBAŞ

MANİSA-2016

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÇOKKÜLTÜRCÜ SOSYAL HİZMET BAĞLAMINDA EZİDİ
MÜLTECİ GENÇLERİN SOSYAL BÜTÜNLEŞME SÜRECİNİN
İNCELENMESİ**

ABDULLAH IŞIK
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
DOÇ. DR. EMRAH AKBAŞ

Doç. Dr. Emrah AKBAŞ

(Tez Danışmanı)

Yrd. Doç. Dr. Şeyda YILDIRIM

(Jüri Üyesi)

Yrd. Doç. Dr. Derya ŞAŞMAN KAYLI

(Jüri Üyesi)

MANİSA-2016

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilemeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarımı ihlal edici bir davranışım olmadığını beyan ederim.

Abdullah IŞIK

TEŞEKKÜR

Bana akademik ve entelektüel anlamda ilk ve ön pencereyi açan ve her gün aynı şiiirden farklı duygular edinmemi sağlayan farklı ve farkında olan tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Emrah AKBAŞ' a,

Bana aydınlanma cesareti veren ve beni hazırlıksızlıklara karşı yüreklendiren ve yönlendiren Anabilim Dalı Başkanımız Sayın Prof. Dr. Fatih ŞAHİN' e,

Tez savunma jürimde yer almayı kabul ederek beni onurlandıran Sayın Yrd. Doç. Dr. Şeyda YILDIRIM, Sayın Yrd. Doç. Dr. Derya ŞAŞMAN KAYLI, Sayın Yrd. Doç. Dr. Hakan BAYDUR ve Sayın Prof. Dr. Hakan ACAR' a,

İki şehir arasındaki İngilizce muhabbetlerde ve satır aralarında kaybolmada bana eşlik eden ve bu çalışmanın bitmesine vesile olan değerli dostum Sayın Arş. Gör. Cemre BOLGÜN' e,

Araştırmanın tamamlanmasına katkı sunan ve saha çalışmasına sabırla katılmış olan kıymetli Ezidi kardeşlerime ve beni evlerinde misafir eyledikleri için Ezgi ve eşi ile Hasan ve eşine,

Araştırma sürecinin kritik durumlarında benden desteklerini esirgemeyen tüm hocalarım ve meslektaşlarıma,

Bugünlere gelmemi sağlayan başta annem ve babam olmak üzere tüm aileme,

Hayatıma anlam katan, vicdanıyla tutunmama olanak tanıyan ve hayat yolculuğunda beni yalnız bırakmayan değerli eşim Didem IŞIK' a

SONSUZ TEŞEKKÜRLER.

Abdullah IŞIK

Manisa/2016

İÇİNDEKİLER

1.	ÖZET	1
2.	SUMMARY	2
3.	GİRİŞ VE AMAÇ	3
4.	GENEL BİLGİLER	6
4.1.	ÇOKKÜLTÜRCÜ SOSYAL HİZMETİ ANLAMAK	6
4.1.1.	Çokkültürcü Sosyal Hizmetin Önemi ve Riskleri	8
4.1.2.	Sosyal Hizmette Çokkültürcü Gelenek	10
4.1.2.1.	Çokkültürcü sosyal hizmetin teorik çerçevesi	11
4.1.2.2.	Çokkültürcü sosyal hizmetin eğitim çerçevesi	13
4.1.2.3.	Çokkültürcü sosyal hizmetin uygulama çerçevesi	15
4.1.2.4.	Çokkültürcü sosyal hizmetin araştırma çerçevesi	16
4.2.	GÖÇ OLGUSU VE KÜLTÜREL KİMLİK	17
4.2.1.	Kavramsal Olarak Göç	18
4.2.1.1.	Mültecilik/Sığınmacılık	19
4.2.1.2.	Türkiye'ye göç	21
4.2.1.3.	Ezidi göçü	22
4.2.2.	Kültürel Kimlik	23
4.2.2.1.	Kültür kavramı	25
4.2.2.2.	Kültürel farklılık (diversity)	27
4.2.2.3.	Kültürel duyarlılık	31
4.2.2.4.	Kültürel farkındalık ve öz-farkındalık	33
4.2.2.5.	Kültürel yetkinlik	34
4.3.	EZİDİLER	36
4.3.1.	Savaş Mağduru Ezidiler	38
4.3.1.1.	Türkiye'deki savaş mağduru mülteci Ezidi gençler	39
4.4.	SOSYAL BÜTÜNLEŞME SÜRECİ VE DEĞERLER	41
4.4.1.	Bilgi Temelli Değerler	42
4.4.2.	Estetik Temelli Değerler	43
4.4.3.	Ahlaki Temelli Değerler	43
4.5.	ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	44

5.	GEREÇ VE YÖNTEM	46
5.1.	ARAŞTIRMANIN AMACI	46
5.2.	ARAŞTIRMANIN TİPİ	46
5.3.	ARAŞTIRMANIN YERİ VE ZAMANI	47
5.4.	ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	47
5.5.	ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	48
5.6.	ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	49
5.7.	ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ	50
5.8.	ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ	51
5.9.	ARAŞTIRMA VERİLERİNİN RAPOR HALİNE GETİRİLMESİ	52
5.10.	ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ	52
6.	BULGULAR	54
6.1.	KATILIMCILARIN SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	54
6.1.1.	Yaş	54
6.1.2.	Cinsiyet ve Medeni Durum	55
6.1.3.	Eğitim Durumu	55
6.1.4.	Meslek	56
6.1.5.	Anadil ve Başka Dil	57
6.1.6.	Gelinen (Kaynak) Ülke	57
6.2.	ÇOKKÜLTÜRCÜ SOSYAL HİZMETİN OLUŞMASINDA GÖÇ VE KÜLTÜRE İLİŞKİN BULGULAR	58
6.2.1.	Çokkültürlülük	58
6.2.1.1.	Mülteci olmak	60
6.2.1.2.	Ezidi olmak	62
6.2.1.3.	Genç olmak	64
6.2.1.4.	Farklı olmak (faklılık/diversity)	66
6.3.	SOSYAL HİZMET DEĞERLERİ TEMELİNDE SOSYAL BÜTÜNLEŞMEYE İLİŞKİN BULGULAR	67
6.3.1.	Değerler Temelinde Sosyal Bütünleşme	67
6.3.1.1.	Ahlaki temelli değerler	69
6.3.1.2.	Estetik temelli değerler	71

6.3.1.3.	Bilgi temelli değerler	72
7.	TARTIŞMA	74
7.1.	ÖNEMLİ BİR İDEOLOJİK AYGIT: ÇOKKÜLTÜRCÜLÜK	74
7.2.	ELEŞTİREL ÇOKKÜLTÜRCÜ SOSYAL HİZMETİN ÖNEMİ	76
7.3.	TİNSEL SOSYAL HİZMETİ ANLATMAK ADINA: EZİDİLİK	77
7.4.	UYUM(LU)/ASİMİLASYON POLİTİKALARI YERİNE DEĞER TEMELLİ SOSYAL BÜTÜNLEŞME/KAYNAŞMA	77
8.	SONUÇ VE ÖNERİLER	81
8.1.	SONUÇ	81
8.2.	ÖNERİLER	81
9.	KAYNAKLAR	83
10.	EKLER	94
10.1.	EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU	94
10.2.	EK-2 YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU	95
10.3.	EK-3 YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU	96
10.4.	EK-4 YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU PROJE ONAY FORMU VE ETİK KURUL KARARI	97
10.5.	EK-5 ÖZGEÇMİŞ	100

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların Yaş Dağılımı	54
Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyet ve Medeni Durum Dağılımı	55
Tablo 3. Katılımcıların Eğitim Durumlarına İlişkin Tablo	55
Tablo 4. Katılımcıların Mesleklerine İlişkin Tablo	56
Tablo 5. Katılımcıların Anadilleri ve Bildikleri Başka Dillere İlişkin Tablo	57

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Araştırma Çerçevesi	53
Şekil 2. Çokkültürcü Sosyal Hizmetin Oluşmasında Göç ve Kültüre İlişkin Oluşturulan Tema ve Kategoriler	58
Şekil 3. Sosyal Hizmet Değerleri Temelinde Sosyal Bütünleşmeye İlişkin Oluşturulan Tema ve Kategoriler	67

KISALTMALAR

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

ASPB: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

BMMYK/UNHCR: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

CSWE: Sosyal Hizmet Eğitim Konseyi

FTR: Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon

GAB: Güneydoğu Anadolu Bölgesi

IASSW: Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği

IFSW: Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu

MAZLUM-DER: İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği

NASW: (Amerikan) Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği

PDR: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

SGDD: Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği

SHU-DER: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TİHV: Türkiye İnsan Hakları Vakfı

TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

Tezin Başlığı: Çokkültürcü Sosyal Hizmet Bağlamında Ezidi Mülteci Gençlerin Sosyal Bütünleşme Sürecinin İncelenmesi

Öğrencinin Adı: Abdullah IŞIK

Danışmanı: Doç. Dr. Emrah Akbaş

Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

1. ÖZET

Amaç: Bu araştırmanın genel amacı, çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme sürecini anlamaya çalışmaktır.

Gereç ve Yöntem: Temellendirilmiş kuram (grounded theory) stratejisi kullanılarak yapılan bu niteliksel araştırma, Diyarbakır, Mardin ve Batman illerinde yürütülmüştür. Örneklem seçimi kartopu örnekleme yöntemi ile yapılmıştır. 18-24 yaş aralığındaki 20 Ezidi mülteci genç çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Veriler, “yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanılarak “derinlemesine görüşme” yöntemiyle toplanmıştır. Veriler, “sürekli karşılaştırmalı analiz” yöntemi ile incelenmiştir.

Bulgular: Bu çalışmada, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin sosyal bütünleşme sürecini etkilediği görülmüştür. Çalışmanın sonucunda çokkültürlülük ve değerler temelinde sosyal bütünleşme olmak üzere iki ana tema ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte en dikkat çekici bulgulardan ilki ve en önemlisi, Ezidi mülteci gençler Avrupa’yı daha fazla çokkültürcü ve güvenli görmüştür. İkincisi, Ezidilik ve /veya Ezidiler özelinde sosyal hizmet meslek ve disiplininde tinsel yaklaşımların önemi ortaya çıkmıştır. Son olarak da çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında sosyal bütünleşmenin bilgi ve ahlaki temelli yaklaşımların yanı sıra estetik temelli yaklaşımla da gerçekleşmesi gerektiği bulunmuştur.

Sonuçlar: Bu çalışmanın sonucu, baskıya/ayrımcılığa karşı sosyal bütünleşmede kaynaşmanın ve farklılıkların tanınmasının önemini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Çokkültürcü sosyal hizmet, değerler, Ezidi mülteci gençler, farklılık, göç olgusu, kültürel kimlik, sosyal bütünleşme.

Title: Analysing the Social Integration Process of Yezidi Refugee Youngs in the Context of Multiculturalist Social Work

Student Name: Abdullah IŞIK

Supervisor: Associate Prof. Emrah Akbaş

Department: Social Work Department

2. SUMMARY

Aim: The aim of this study is trying to understand the social integration process of Yezidi refugee youngs in the context of multiculturalist social work.

Materials and Methods: This qualitative study carried out by using the grounded theory strategy was conducted in Diyarbakır, Mardin, and Batman provinces. The sampling was carried out with the snowball sampling method. The sample consisted of 20 Yezidi reguee youngs who are between the ages of 18-24. The data were collected by means of “in-depth interview” technique using “semi-structured interview form”. The data were analyzed with “constant comperative analysis” method.

Findings: In this study, it has been seen that socio-demographic characteristics of the participants affect their social integration process. Two main themes including multiculturalism and social integration on the basis of values, emerged as a result of the study. In addition to this, the first and most important one of the most remarkable findings is that Yezidi refugee youngs have seen Europe more multicultural and safe. Secondly the importance of the spiritual approach emerged in social work. Finally it was found that social integration should also take place with the aesthetic-based approach as well as the knowledge and moral-based approaches in the context of multiculturalist social work.

Results: The results of this study show the importance of recognition of diversities, social cohesion and solidarity in social integration with anti-oppression/discrimination approach.

Key Words: Cultural identity, diversity, migration, multiculturalist social work, social integration, values, Yezidi refugee youngs.

3. GİRİŞ VE AMAÇ

Öncelikle bir ön bilgi niteliğinde belirtecek olursak bu çalışma süreci boyunca, çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme sürecinin incelenmesi başlıklı konu hakkında literatür taraması devam etmiştir.

Çağımıza denk gelen sosyal, ekonomik ve politik süreçlerin yine sosyal, ekonomik ve politik dolayısıyla militarist buhranlara neden olması, yaklaşık olarak tüm dünyayı etkileyebilecek göçlere sebebiyet vermektedir. Etki gücü yüksek olan bu göçler, dünya çapında mülteci sayısını artırmaktadır. Bu durumda Türkiye dâhil olmak üzere dünya üzerinde büyük bir mülteci krizi yaşanmaktadır.

Esasen büyük bir kitlesel sığınma hareketi olarak görülen 2011 yılından itibaren Suriye’de yaşanan iç savaş ve karışıklıklar, Türkiye’yi ikinci dünya savaşından sonra günümüze kadar en fazla sığınılan ülke konumuna getirmiştir. AFAD verilerine göre, Türkiye’de 2016 yılı başlarında yaklaşık iki milyon 750 bin Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. Bunların büyük çoğunluğu da kamp dışında, kentsel alanlarda yaşamaktadırlar (<https://www.afad.gov.tr/tr/HaberDetay.aspx?IcerikID=4887&ID=5> Erişim tarihi: 28 Nisan 2016).

Yine, benzer bir şekilde aynı çatışma ve karışıklıkların Irak ayağı olarak devam eden savaşta, terörizmin katliamından kaynaklı Musul’dan Türkiye’ye yönelik yaşanan göçlerden birini de 2014 yılındaki yıkıcı ve zorlu Ezidi göçü oluşturmuştur.

Anadolu’nun coğrafik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda Türkiye, hem Ezidilerin yaşadığı ve vatandaşı olduğu hem de Ezidilerin maruz kaldığı zulüm, baskı ve katliamlar sebebiyle sığınma temelli göç ettiği bir ülke konumundadır. Nitekim Türkiye sınırları içindeki Doğu ve özellikle Güneydoğu Anadolu bölgelerinin Diyarbakır, Batman, Urfa, Mardin, Şırnak gibi birçok şehri hem Ezidilerin yaşadığı hem de sığındığı iller konumunda olmaktadır (Izady 2011; Yalkut 2013; Baysal 2016).

Yurt dışında ve/veya ülkemizde etno-kültürel ve etno-dinsel bir grup olan Ezidiler ve/veya Ezidilik çeşitli paradigmlar ile birçok sosyolojik ve etnografik çalışmanın konusu olmuştur. Ortadoğu’daki savaşlar dolayısıyla Ezidilerin yaşadığı mağduriyet kitlesel Ezidi göçüne sebep olmuştur.

Sığınma temelli olan bu göçler, beraberinde kültürel iletişim ve etkileşimleri doğurmaktadır. Kültürel farklılıklarla çalışmaya ehil bir meslek ve disiplin olan sosyal hizmetin literatürü incelendiğinde kültüre duyarlı ya da farklılıklara yönelik yaklaşımları barındıran bazı çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Tufan 1987; Fellin 2000; Walker ve Staton 2000; Akbaş 2003; Karataş 2003; Cılga 2005; Küçükkaraca 2005; Nylund 2006; Özgür 2009; Akbaş 2010; Yaman ve Akyurt 2013; Özgür 2014; NASW 2015).

Genel olarak kültür ve bileşenleri arasındaki dinamizmi etkileyen ve belirleyen göç olgusu çokkültürlü bir ortamın oluşmasına vesile olmaktadır. Bu durumda böyle bir ortamda farklılıkların dayanışması, görünür olması ve toplumla kaynaşması için insan hakları, eşitlik ve sosyal adalet temelinde arabulucu, savunucu ve güçlendirici gibi rol ve fonksiyonlarıyla kendi kararını verme (self-determination) ilkesine bağlı kalarak sosyal hizmet meslek ve disiplini devreye girmektedir. Bu sorumluluğu üstlenebilecek sosyal hizmet yaklaşımı ise hiç kuşkusuz çokkültürcü sosyal hizmet yaklaşımı olmaktadır. Zira çokkültürcü sosyal hizmet, farklılık ve kültürel bağlama alan oluşturma amacındadır (Özgür 2014).

Yerel literatür incelendiğinde sosyal hizmette çokkültürcü geleneğin Türkiye’de emekleme çağında olduğu görülmektedir. Nitekim sosyal hizmette çokkültürcü yaklaşım için eleştirel bir perspektif geliştiren (Özgür 2009), Türkiye sosyal hizmet literatürüne çokkültürcülüğü kazandıran öncü bir isim olmuştur. Ancak çalışmasını yurtdışında yaptığı için çalışmanın sosyo-kültürel ve tarihsel olarak Türkiye ve Türkiye’ye göç kapsamında ele alınmadığı düşünülmektedir. Bu bağlamda Türkiye kapsamında düşündüğümüzde sosyal hizmette çokkültürcü yaklaşımlara olan ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır.

Ayrıca uluslararası sosyal hizmet kapsamında çokkültürcülük ve sosyal bütünleşme gün geçtikçe daha fazla tartışılmaktadır. Sosyal hizmeti geniş perspektiften algılamak adına günümüz çağdaş dünyasında çokkültürcü sosyal politika ve hizmet çalışmaları kaçınılmaz olmaktadır.

Çokkültürcü sosyal hizmet, mülteciler ve sosyal bütünleşme gibi konular çeşitli araştırmacılar tarafından irdelenmiştir (Buz 2002; Karataş 2003; Buz 2004; Beter 2006; Özgür 2009; Akbaş 2010; Koca 2012; Özgür 2014). Ancak belirtilen çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme

sürecinin incelenmesi başlıklı çalışma konusu ekseninde sosyal çalışma alan yazında henüz böylesi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Konu hakkında çalışmaların olmaması, bu çalışmayı özgün kılmaktadır. Bu anlamda bu çalışma, çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında Türkiye'ye sığınmış Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme sürecine odaklanmaktadır.

Bu çerçevede araştırmanın amacı, Türkiye'ye savaş sebebiyle göç etmek zorunda kalan Ezidi mülteci gençlerin çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında sosyal bütünleşme sürecini anlamaya çalışmaktır. Bu bağlamda, belirtilen toplumsal grubun Türkiye'de nasıl yaşadıkları, hedef ülkeyi (Türkiye'yi) nasıl algıladıkları ve sosyal bütünleşme sürecinde kendileri için belirlenen sosyal politika ve hizmetlerle nasıl, neden ve ne tür ilişki kurdukları sorunsalları irdelenmiştir.

4. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde ilk aşamada sosyal hizmette çokkültürcü gelenek bağlamında çokkültürcü sosyal hizmetin önemi ve olası riskleri ele alınmıştır. İkinci aşamada göç olgusu ve kültürel kimlik tartışılmaktadır. Daha sonra savaş mağduru olan Ezidiler üzerinde durulmuştur. Ve en nihayetinde de sosyal hizmet değerleri temelinde sosyal bütünleşme/kaynaşma konusu tartışılmıştır.

4.1. ÇOKKÜLTÜRCÜ SOSYAL HİZMETİ ANLAMAK

Çokkültürlülük ve dolayısıyla çokkültürcülük konusuyla ilgili literatür incelendiğinde; bu konular özellikle Avrupa ve Amerika'da olmak üzere 16. yüzyıldan günümüze dek farklı bağlam, kapsam ve çerçevelerde tartışılmaktadır. Özellikle 20. yüzyıl ortalarında ve sonrasında çokkültürcülük tartışmaları neo-liberal ve/veya komüniteryen politikalar çerçevesinde şekillenmektedir. Türkiye'de de konu hakkında çeşitli çeviriler ve nispeten özgün çalışmalar bulunmaktadır. Şüphesiz bu çalışmanın sonraki aşamalarında çokkültürlülük ve çokkültürcülük kavramsalları üzerinde durulacaktır. Ancak böylesi güncel olan çokkültürcü perspektifler, başta pedagojik olmak üzere sosyal, ekonomik ve politik gibi çeşitli meslek ve disiplinlere tesir etmiştir. Sosyal bir meslek ve disiplin olan sosyal hizmet de şüphesiz çokkültürcü yaklaşımlardan nasibini almıştır, almaktadır. Sosyal hizmetin farklı paradigma ve yaklaşımlarıyla (genelci, baskı karşıtı, feminist ve tinsel sosyal hizmet perspektifleri gibi) birlikte çokkültürcü sosyal hizmet yaklaşımları, Türkiye'de özellikle eleştirel anlamda olmak üzere sosyal hizmet alanyazında giderek artan bir şekilde tartışılmaktadır (Şahin 1999; 2002; 2009; Balı 2001; Küçükkaraca 2005; Cılga 2005; İçağasıoğlu Çoban ve Buz 2008; Özgür 2009; Akbaş 2010; Özgür 2014; Akbaş 2014). Çokkültürcü sosyal hizmet perspektifini anlayabilmek için öncelikle sosyal hizmet meslek ve disiplininin çerçevesini anlamak faydalı olacaktır. Nitekim doğasında çokkültürlülük olan sosyal hizmet tanımlaması, çokkültürcü/kültürlerarası (tartışılmaktadır) sosyal hizmet tanımlamasıyla paralellik göstermektedir. Sosyal hizmet ile ilgili alanyazının genişliğine rağmen sosyal hizmetin/çalışmanın stabil bir tanımlamasının olmaması, oldukça doğal karşılanmalıdır. Zira kimlik arayışına

devam etmekte olan sosyal hizmeti doğuran sürecin sosyopolitik, ekonomik ve özellikle coğrafik olarak çeşitli farklılıklara sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Sosyal hizmeti temsil eden önemli iki uluslararası kuruluş olan Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (IASSW 2014) ve Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW 2014)'nin küresel sosyal hizmet tanımlamasına göre;

Sosyal hizmet, sosyal değişim ve gelişimi, sosyal bütünleşmeyi/kaynaşmayı, insanların güçlenmesi ve özgürleşmesini artıran uygulama temelli bir meslek ve akademik disiplindir. Sosyal adalet ilkeleri, insan hakları, kolektif sorumluluk ve farklılıklara saygı sosyal hizmetin merkezindedir. Sosyal hizmet kuramları, sosyal bilimler, beşeri bilimler (insan bilimleri) ve yerel bilgi ile desteklenen sosyal hizmet, insanlar ve kurumları yaşam zorluklarını aşmaya ve iyi yaşamı geliştirmeye yönlendirmektedir.

Yukarıdaki tanımlama, ulusal ve/veya bölgesel düzeyde genişletilebilir (IFSW 2016; <http://ifsw.org/policies/definition-of-social-work/> Erişim tarihi: 22 Nisan 2016).

Bu tür önemli kurumların da belirttiği üzere farklılıklara saygı temelinde güçlenmeyi ve özgürleşmeyi temel alan sosyal hizmet meslek ve disiplini, bireyin karar verme özgürlüğüne ve “kendi kararını verme” hakkını kendi yararına kullanmasına yönelik süreç geliştirir.

Sosyal politika belirleme ve geliştirme kabiliyeti ile uygulamada önemli (hatta en önemli) bir konuma sahip olan sosyal hizmet meslek ve disiplini, bu süreçle birlikte şekillenmektedir. Sosyal hizmet meslek ve disiplininin çağdaş eleştirel bir yaklaşımı ya da sosyal bilimlerde çağdaş eleştirel bir toplum sorunu olarak görülen çokkültürlülük/çokkültürcülük kavramlarının tarihsel ve sosyolojik bağlamda sosyal hizmet ile nasıl at başı gittiğini anlamak için büyük bir bilgin olmaya gerek yoktur. Sosyal hizmet teorisyen, araştırmacı, uygulamacı ya da talebeleri için çokkültürlü pencere doğal olarak açık bulunmaktadır. Zira sosyal hizmet meslek ve disiplininin doğasında çokkültürlülük vardır. (Özgür 2014) nakliyle bütün farklılıklar içerisinde bilimsel ve teorik yönüyle politika ve hizmet üreten sosyal hizmet meslek ve disiplini, özünde “çokkültürlü bir disiplin ve meslek” tir. Fakat önemli olan faktör, sosyal hizmet meslek ve disiplini için doğal olarak açık olan bu pencereye

çokkültürcü ya da kültürlerarası bir bakışın nasıl (kabule dayalı mı yoksa eleştirel mi?) oturtulduğudur.

4.1.1. Çokkültürcü Sosyal Hizmetin Önemi ve Riskleri

Diğer bazı sosyal bilimlerin aksine; sadece din, dil ya da etnisiteye odaklanmayan çokkültürcülük kavramı, bununla birlikte toplumsal cinsiyet, inanç, toplumsal sınıf, yaş, özel gereksinimlilik ve cinsel tercih gibi farklılıklara yönelik olduğundan sosyal hizmet ile derin ilişkileri olduğunu söyleyebiliriz. Bu bağlam, çokkültürcü sosyal hizmetin önemini doğurmaktadır. Ancak bu derin ilişkiler, günümüz çokkültürcü ideolojik yaklaşımları ile birlikte düşünüldüğünde çokkültürcülüğün politik bağlamını oluşturmaktadır. Bu bağlam ise çokkültürcü sosyal hizmetin risklerini doğurmaktadır. Nitekim bazı araştırmacılara göre yeni bir ideolojik aygıt olarak çokkültürcülük, mevcut yapısal ve sınıfsal farklılıkların giderek artmasına ve dezavantajlı yeni grupların yaratılmasına neden olmaktadır (Kaya 2013).

Tarihsel olarak sınıf mücadelesi ve özellikle 90'lı yıllardan beri sınıf mücadelesi kılıflı kimlik-kültür mücadeleleri yeni tartışmaları beraberinde getirmiştir. Çokkültürcü yaklaşım çerçevesinde yapılan bu tartışmaların bir tarafını farklılıklara saygı ve “birlikte yaşama kültürü” ile farklılıkları ötekileştirmeden ve kimlikleri nesnelleştirmeden; öznellik bağlamında eleştiriye dayalı tanınma politikaları, bir diğer tarafını ise sınıfsal yaklaşım oluşturmaktadır. Nitekim (Akbaş 2010) çalışmasında bu tartışmalara farklı ve kılıf çıkartıcı bir boyut kazandırmaktadır;

Farklılıklarla bir arada yaşamak ve ötekine saygı gibi toplumsal yaşamı biçimlendirici boyutlarıyla oluşan bu yeni alanın tüm büyük anlatılara itirazı, toplumdaki sınıfsal çelişkilerin çözümlenme potansiyelini de belirsizleştirmiştir. Bu yönüyle gerçek toplumsal yaşamdaki eşitsizliklere ve hiyerarşik ilişkilere karşı güçlü ve güçlendirici bir eleştirisi olan çokkültürcü yaklaşım, eşitsizliklerin yapısal nedenlerini göremediği oranda yalnızca neo-liberal uzlaşımın bir boyutunu oluşturmaktan öteye geçememektedir.

Yine çokkültürcülük yaklaşımı, aslında farklı kültürlerin ötekileştirilmesine söylemsel bir meşruiyet kazandırabilmektedir (Akbaş 2010).

Ayrıca Türkiye sosyal hizmet camiasında, çokkültürcü sosyal hizmet tartışmalarının önemli bir temsilcisi olarak (Özgür 2014)'e referansla;

çokkültürcülük, iki boyutta ele alınmaktadır. İlki, göç politikaları sonucu oluşan yurttaşlık tartışmalarını içeren “çokkültürcülüğün politik boyutu”; ikincisi ise kültürlerin ve farklılıkların kaynaşmasını/bütünleşmesini içeren “çokkültürcülüğün sosyal boyutu”dur.

Tarihsel olarak, sosyal bilimlerde neo-liberal, cumhuriyetçi, komüniteryen ya da muhafazakâr olarak çeşitli tartışmalarla ele alınan çokkültürcü yaklaşımın sosyal hizmetteki sürümü maalesef o kadar net tanımlanamıyor (Walker ve Staton 2000; Fellin 2000; Nylund 2006; Perşembe 2009; Şimşek 2012, Öztürk 2012; Kaya 2013). Çokkültürcü sosyal hizmet literatürü incelendiğinde tıpkı sosyal hizmet gibi genel kabul görmüş bir tanımlaması bulunmamaktadır. Fakat sosyal hizmetin etik kodları temelinde farklılıklara saygı, kültürel yetkinlik, farkındalık gibi çeşitli ilke ve değerleri kapsadığından çokkültürcü sosyal hizmet yerine eleştirel çokkültürcü sosyal hizmet tanımlaması yapılmaktadır (Nylund 2006; Özgür 2009).

Özetle;

Çokkültürcü sosyal hizmet, kültürel farklılıklara özgü hizmetlerin üretilmesini sağlayacak güçlü bir çoğulcu ve demokratik araçtır. Kültürlerin içine kapandığı, kendi yaşam alanlarını oluşturduğu ve iletişim olanaklarının sınırlı olduğu bir yapıyı değil; aksine iç içe geçmelerin, karşılıklı öğrenmelerin, farklılıkların ve ortaklıkların tehdit edici olmayan paylaşım olanaklarıyla desteklendiği bir yapıyı öngörmektedir (Özgür 2014).

Yine, (Habermas 2014)’a göre, böyle yapılarda kültürler/farklılıklar, kendilerini dönüşümlü (reflexive) hale getirmeli ve sosyal dışlanmalar ya da iletişimin sınırlı olduğu ve içine kapanık olan diğerleri, değişim gücünü elde tutmalıdır. Zira sosyal hizmet, farklılıkları ve dolayısıyla diğerlerini/ötekilerini egemen alana çekmek üzere önemli vazifeler edinmiştir. Bu vazifeleri, baskı yoluyla değil; çokkültürcü politikalar ile bireysel ve sosyokültürel özelliklerine yatırım yaparak yerine getirecektir (Parton 1994; akt: Akbaş 2014).

Esasında, sosyal hizmetin önemli temsilcilerinden olan Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (IASSW) ve Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) gibi iki kurumsal yapının genel sosyal hizmet tanımlamasında geçen “Sosyal adalet ilkeleri, insan hakları, kollektif sorumluluk ve farklılıklara saygı sosyal hizmetin merkezindedir.” nitelendirmesi, özellikle sosyal adalet

vurgusuyla çokkültürcü sosyal hizmeti özetlemektedir. Benzer bir şekilde sosyal adalet, kurumsal ve sosyal ilişkileri içerdiği için diğerlerini veya ırkçılığa maruz kalanlar, lgbt bireyler, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ve yaş ayrımcılığına maruz bırakılanlar, engelliler; farklı, güçsüz, yoksul, dezavantajlı vb. gibi olanları baskı altına almayan bir yapıyı gerektirir. Bu durumda, kurumsal ve sosyal ilişkilerin farklı din, dil, ırk, etnisite, cinsiyet, cinsel yönelim, toplumsal sınıf gibi farklılıklar bağlamında ele alınması olarak özetlenebilecek çokkültürcü yaklaşım, sosyal hizmetin/çalışmanın temel misyonlarını gerçekleştirmede doğal olarak açık olan pencereye önemli bir bakışı oturtmaktadır (Akbaş 2014; Özgür 2014).

4.1.2. Sosyal Hizmette Çokkültürcü Gelenek

Tarihsel olarak sosyal hizmet mesleği, iki düzeyli mikro - makro bir misyona sahip olmaktan kökünü almaktadır. Mary Richmond, sosyal işlevsellikte zorlukların giderilmesi için yardıma ihtiyacı olan bireylere ve ailelere yönelik hizmetler sunmuştur. Onun çağdaşı olan Jane Addams ise insani ihtiyaçları geniş anlamda gidermek için çevresel değişim yoluyla sosyal reformlar geliştirmiştir. Uygulamalı bir meslek olan sosyal hizmete yönelik bu ikili yaklaşım, başlangıcından beri bu mesleği ve misyonlarını tanımlamaktadır. Aslında, tarihçilere göre; gelişen ilerici çağ (aydınlanma çağı) boyunca Jane Addams'ın temsil ettiği makro alan, “sosyal hizmet uzmanlarının ilgisinin egemen olduğu” güçlü bir varlığa sahipti (Rothman ve Mizrahi 2014).

Ancak günümüz sosyal çalışma bilim dünyasında sosyal hizmet, bu iki misyonun ötesine taşmıştır. Bu bağlamda daha önceki bölümde de bahsedildiği gibi günümüz sosyal hizmetin küresel tanımlanmasına referansla sosyal adalet ilkeleri, insan hakları, kolektif sorumluluk ve farklılıklara saygı gibi ilkeler, sosyal hizmetin merkezinde yer edinmektedir. Sosyal hizmet meslek ve disiplininin merkezinde yer edinen bu ilkeler, temelde farklı din, dil, ırk, etnisite, cinsiyet, cinsel yönelim, toplumsal sınıf gibi farklılıkları gerekli kılmaktadır. Nitekim bu farklılıklar bağlamında ele alınarak özetlenebilen sosyal hizmette çokkültürcü gelenek (yaklaşım), tarihsel olarak sosyal hizmet için oldukça anlamlı olup sosyal hizmet meslek ve disiplininin temel misyonlarını gerçekleştirmede günümüz bağlamları için önemli bir bakış açısı sunmaktadır (Özgür 2014).

Esasen çeşitli ve farklı, meslek ve disiplinlerdeki çokkültürcülük yaklaşımı hakkında önemli fikir ayrılıklarının bulunmasının yanı sıra günümüz şartlarında tektip bir çokkültürcülük yaklaşımından bahsetmek de pek mümkün görünmemektedir (Canatan 2009).

Yine bu meslek ve disiplinlerden olan sosyal hizmetin insan hakları, sosyal adalet, kolektif sorumluluk ve farklılıklara saygı gibi evrensel değerlerden gücünü aldığını ve tüm insanlığı kucaklamaya çalıştığını söylemek mümkün görülmektedir. Fakat bu değerlerin evrensel hale gelme ölçütü ve yereldeki benzerliği ve/veya farklılığı hakkında fikir ayrılıkları bulunmaktadır (Özgür 2014). Bu bağlamda sosyal hizmette çokkültürcü gelenek, tektip bir çokkültürcülük yaklaşımından ziyade evrensel perspektif/lere yönelik eleştirel duruşu gerekli kılmaktadır.

Günümüzde, çokkültürcü yaklaşımların merkezi değerleri üç ilkede toparlanmaktadır (Vermeulen ve Slijper 2003 akt: Canatan 2009). Yine (Canatan 2009)'a referansla bu ilkelerden ilki, kültürel çeşitliliğin tanınması yani “tanınma politikası” olarak; ikincisi, toplumsal eşitlik yani farklı grupların kültürel ve etnik anlamda eşit muamele görmesinin yanı sıra sosyal ve ekonomik olarak da eşit konumda olmaları olarak; üçüncü ve son ilke ise bu çalışmanın daha sonraki aşamalarında detaylı olarak tartışılacağı üzere toplumsal bütünleşme yani ayrışma ve karşıtlıklardan ziyade birlik ve dayanışma olarak özetlenmektedir.

Benzer bir şekilde sosyal hizmette çokkültürcü gelenek, kültürlerin içine kapanık olduğu ve diğer kültür ve farklılıklarla sınırlı iletişim ve etkileşim içinde olduğu bir yapıyı değil; birlikte yaşama kültürünün ve diyalojik temelli karşılıklı öğrenmelerin olduğu, benzerliklerin ve farklılıkların tehdit edici olmadığı bir yapıyı öngörmektedir (Özgür 2014). Bu bağlamda aşağıda çokkültürcü sosyal hizmetin teorik, eğitim, araştırma ve uygulama çerçeveleri üzerinde durulacaktır.

4.1.2.1. Çokkültürcü sosyal hizmetin teorik çerçevesi

Sosyal hizmetin teorik çerçevesi eşdeyişle kuramsal çerçevesi, doğası gereği farklılıklara dayalı çokkültürlü ve çok disiplinli bir yapıyı öngörmektedir. Nitekim (Kongar 1972) da sosyal hizmetin epistemolojisini çoklu ve dinamik olarak nitelendirmektedir. Yine (Akbaş 2014)'a göre, sosyal hizmet meslek ve disiplini, teorik çerçevesini ortaya çıktığı ilk günden bugüne değin özbilgisinin yanı sıra farklı kültür, yaklaşım ve disiplinlerin bilgisinden beslenerek oluşturmuştur.

Ayrıca kültürel farklılığın önemini tartışan (Payne 1997) ise sosyal hizmet teorisini düşüncüsel (reflexive)-terapötik, toplumcu (socialist)-kollektivist ve bireyci (individualist)-reformist tiplerde çoklu ve farklı olan fikir, model, yaklaşım ve kuramlar üzerine kurmaktadır. Ona göre, çağdaş sosyal hizmet teorisi; sosyal yapılandırmacı yaklaşım, psiko-dinamik perspektifler, bilişsel davranışsal kuramlar, krize müdahale modeli, sistem yaklaşımı, ekolojik yaklaşım, hümanist (insancıl) yaklaşım, sosyal psikolojik model, sosyal ve toplumsal gelişim düşüncesi, radikal ve Marksist yaklaşımlar, ayrımcılık karşıtı ve baskı karşıtı yaklaşımlar, güçlendirme yaklaşımı vb. gibi fikir, model, yaklaşım ve kuramlardan oluşmaktadır.

Başka bir görüşe göre ise sosyal hizmet teori ve yaklaşımları şöyle sıralanmaktadır: psiko-dinamik teori, psiko-sosyal vak' a çalışması, insancıl psikoloji, bilişsel davranışsal yaklaşım, sistem yaklaşımı, radikal sosyal hizmet ve özgürleştirici uygulama (Thompson 2000 akt: Akbaş 2014).

Yine sosyal hizmet kuramları; sosyal bilimler, beşeri bilimler (insan bilimleri) ve yerel bilgi ile desteklenmektedir (IASSW ve IFSW 2014).

Ayrıca sosyal hizmetin teorik çerçevesi, 1900'lü yılların başlarından ortalarına kadar Mary Richmond ve Jane Addams'ın düzey odaklı yaklaşımları, Sigmund Freud'un psikanalitik kuramı ve psikanaliz yaklaşımı çerçevesinde şekillenmiştir. 1900'lü yılların ortalarından sonra sistem teorisi ve sosyal bilimler başta olmak üzere disiplinler arası köklü ve yapısal değişikliklere gidilmiştir. Daha sonra geneli yaklaşım, sosyal teori ve eleştirel yaklaşımlar kapsamında sosyal hizmet teorisinde çokkültürcü gelenek tartışılmıştır.

Tarihsel olarak sosyal hizmetin bütüncül bir bakış açısı eksikliği ve "çevresiyle birlikte birey" yaklaşımının yetersiz kalması; farklılıklara karşı ayrımcılık, kültürel yetkinlik gibi pek çok konuyu göz ardı etmesine sebep olmuştur. Ayrıca sosyal hizmetin uygulamadan elde ettiği deneyim, sosyal hizmetin teorik çerçevesinin şekillenmesinde çok önemli bir yere sahiptir (Akbaş 2014). Ancak tam tersi durumda, genel olarak sosyal hizmetin teorisi sosyal hizmet uygulamasını şekillendirip besleyememektedir (Healy 2000 akt: Akbaş 2014). Bu nedenle teori ile pratik, kuram ile uygulama arasındaki bağlantılar zaman zaman kopabilmektedir.

Bu bağlamda günümüz şartlarında sosyal bir bilim olarak sosyal hizmet disiplini, araştırmaları ve uygulamaları için teorisinin ya da teorilerin önemi yadsınamaz.

Hakeza sosyal hizmet teorisi için de araştırmaların ve uygulamaların önemi yadsınamaz. Sosyal hizmetin teorik çerçevesindeki kuram ve yaklaşımlarından birini de şüphesiz çokkültürcü sosyal hizmet oluşturmaktadır.

Çokkültürcü sosyal hizmetin teorik çerçevesi, sosyal hizmetin uygulama ve/veya araştırmadan elde ettiği özbilgisinin yanı sıra diğer disiplinler arası bilgilerden de beslenmektedir (Kongar 1972).

Ayrıca çokkültürcü sosyal hizmet bilgi temelini kültür, farklılık, tarih vb. diğer bilgiler üzerine inşa etmektedir. Ancak çokkültürcü sosyal hizmetin teorik çerçevesi, eleştirel perspektif olmaksızın eksik olacak ve günümüz bilim çalışmalarında yerini tam anlamıyla alamayacaktır. Bu nedenle eleştirel çokkültürcü gelenek ya da yaklaşım kullanılmaktadır (Özgür 2014).

4.1.2.2. Çokkültürcü sosyal hizmetin eğitim çerçevesi

Günümüzdeki çokkültürcü yaklaşımlar ile pedagoji ve akademinin derin ilişkiler içerisinde olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu durumda çokkültürcülük hakkındaki fikir ortaklıklarının ve ayrılıklarının eğitime yansımaları da aynı derece belirgindir. Nitekim (Özgür 2014), çokkültürlü eğitimi, “kültürel olarak farklı öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına en iyi cevap verecek bir kavramsal çerçeve, bir felsefe, değer ve becerilerin bütünü” olarak tanımlamaktadır. Ona göre, genel olarak çokkültürlü eğitim; özelde ise çokkültürlü sosyal hizmet eğitimi, insan değer ve onurunu yüceltmeye, insan haklarına saygıyı artırmaya, eşitlik ve sosyal adalet değerlerini sağlamaya; birey, grup ve toplumların diğerlerine saygı ve hoşgörü kültürü çerçevesinde kendi değer, dil ve kültürünü sürdürme özgürlüğüne dayanmaktadır.

Kültüre duyarlı özdeyişle çokkültürlü eğitimin kavramsal çerçevesi dört temel kenardan oluşmaktadır. Buna göre;

- 1- Kültürel çoğulculuk kuramı,
- 2- Irkçılık, cinsiyetçilik, önyargı ve ayrımcılığın her türüsünün sona ermesi ve sosyal adalet ilkesi,
- 3- Öğrenme ve öğretme sürecinde kültürün öneminin kabulü,

- 4- Bütün çocuklar ve gençler için eğitimin en yüksek aşamalarına ulaşmaları için eğitimde eşitliği gözetmek (Bennett 2001 akt: Özgür 2014).

Batı kültürünün ve değerlerinin müfredattaki konumuna yönelik entelektüel fikirlerde ve tartışmalarda “özcüler” ve “yapıçözümcüler”i taraf olarak belirleyen (Gutmann 2014)’a referansla, çokkültürcülük hakkında kamuoyunda yapılan tartışmalar, en çetin şekliyle Amerikan eğitim yuvalarını sarmış durumdadır.

Çokkültürlü ya da kültüre duyarlı meslek ve disiplinlerin eğitim çerçeveleri genellikle “farklılık” temelinde tartışılmaktadır. Örneğin Amerika ve Avrupa’da bazı sosyal hizmet bölümlerinin lisansüstü düzeylerinde tamamen farklılık odaklı programlar oluşturulmuştur. Türkiye’de ise insan farklılığı konusu, 1999 yılından sonra değişmiş olan sosyal hizmet müfredatındaki “İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre” dersi kapsamında ele alınmaktadır (Özgür 2014). Ancak günümüzde Türkiye’deki bazı sosyal hizmet okullarında baskı/ayrımcılık/ırkçılık karşıtı ve farklılıklara dayalı çokkültürcü yaklaşım gibi perspektifler tartışılmaktadır.

Yine kültüre duyarlı olan çokkültürcü sosyal hizmetin eğitim çerçevesi de “farklılık” konusu etrafında şekillenmektedir. Nitekim Sosyal Hizmet Eğitim Konseyi (Council on Social Work Education-CSWE), lisans ve/veya lisansüstü programlarda farklılık, baskı/ayrımcılık/ırkçılık karşıtı konularının müfredatta bütünleştirilmiş olmasını öngörmektedir (Özgür 2014).

Ayrıca eleştirel bir şekilde, sosyal hizmet meslek ve disiplininde kültürel farklılıkları tartışan (Payne 1997), sosyal hizmet müfredatında Doğu-Batı farklılığını üç temel tartışma çerçevesinde vurgulamaktadır. Buna göre, Avrupa ve/veya Amerika merkezci sosyal hizmet, Çin ve diğer doğu toplumları gibi farklı toplumların değer ve kültürel temelleriyle uyuşmamaktadır. İkinci olarak Doğu-Batı toplumlarının farklı problem ve meseleleri olabilmektedir. Son ve önemli tartışma ise kültürel emperyalizm ve baskıcı kolonyal tarihi hakkındaki endişelerdir. Zira kendi kültür ve sistemleri kolonyal düşünceler tarafından bozulmuş fakir toplumlar, batı düşüncesinin etkisinde kalmışlardır. Bu ise baskın kültürlerin baskıcı etkilerine ortam hazırlamıştır (Payne 1997). Benzer bir şekilde Batılı kültürlerin beklentisi, bu tür toplum ve kişilerin kendi dil, kültür ve değerlerini ikincil olarak görüp “genel-

geçer’’ yani baskın kültüre katılmalarıdır. Hâlbuki kültüre duyarlı ya da çokkültürlü eğitimin kavramsal çerçevesi, asimilasyon baskı/ayrımcılık, ırkçılık ve/veya Batı merkezci yaklaşımların tam karşısında durmalıdır (Özgür 2014).

Benzer ve eleştirel bir şekilde (Akbaş 2014)’a göre, sosyal hizmetin yerli yani insanları anlamak için onların buldukları yerden başlama ilkesine paralel bir perspektif oluşturması ve Batı-merkezci anlayıştan uzak durması gerekmektedir. Ayrıca sosyal hizmet eğitimi, bu çerçevede yenilenmeye ihtiyaç duyup eleştirel çokkültürcü yaklaşımların yanı sıra Marksist, yapısalcı, post-yapısalcı, post-modern, yorumsamacı, göstergebilimsel, tinsel vb. gibi yaklaşımların sosyal hizmet müfredatı içinde bulunması gerekmektedir.

Yine toplumsal cinsiyet, cinsiyet, cinsel yönelim, etnik köken, toplumsal sınıf, kültür, dil, din, özel gereksinimlilik gibi farklılıklar ile oluşan çokkültürlü toplumların eğitim müfredatları da paralel bir şekilde oluşmaktadır. Örneğin bütün bu farklılıklarla çalışan bir meslek ve disiplin olarak çokkültürcü sosyal hizmetin eğitim çerçevesi de bu minvalde oluşturulmalıdır. Zira genel olarak eğitim modelleri özelde ise sosyal hizmet eğitimi, giderek daha fazla çeşitliliği ve farklılığı barındıran yapılar haline gelmektedir. Bu bağlamda sosyal hizmet meslek ve disiplinin önemli bileşenlerinden olan bilgi, beceri ve değerler temelinde çokkültürlü sosyal hizmet eğitimi, kültürel farkındalığın anlamı ve önemiyle şekillenmektedir (Green 1999; Lum 2003 akt: Özgür 2014).

Sonuç olarak çokkültürcü sosyal hizmetin eğitim çerçevesi, tıpkı teorik çerçevesi gibi eleştirel perspektif olmaksızın eksik olacak ve günümüz bilim çalışmalarında yerini tam anlamıyla alamayacaktır.

4.1.2.3. Çokkültürcü sosyal hizmetin uygulama çerçevesi

Sosyal hizmet meslek ve disiplininde çokkültürcü yaklaşım(lar)ı inşa etmenin yolu günümüz çokkültürlü toplumlarında çokkültürcü uygulamalar ile mümkün olacaktır. Uygulamadan elde edilecek çokkültürcülüğe dair bilgiler çokkültürcü yaklaşımları içeren teoriyi; çokkültürcü yaklaşımları içeren teoriden çokkültürcü uygulamalar oluşacaktır. Nitekim Türkiye sosyal hizmet literatürüne çokkültürcü perspektifi kazandıran (Özgür 2009; 2014)’e göre, çokkültürcü sosyal hizmet yaklaşımının omurgasını, derinlikli çalışmalar ışığında oluşturulan ‘‘uygulama modeli’’ çerçevesinde çokkültürcü uygulamalar oluşturacaktır. Zira sosyal hizmet

meslek ve disiplininin uygulayıcıları çokkültürcü sosyal hizmeti inşa edebilmek adına uygulamalardan elde edecekleri bilgi, deneyim ve öneriler ile çokkültürcü sosyal hizmetin uygulama çerçevesini çizeceklerdir.

Ayrıca geçmişte, sosyal hizmet uzmanları, araştırma ile uygulama arasında ilişki olarak bağlantılar kuramamıştır. Ancak bilimsel kanıta dayalı uygulamanın gelişimi, sosyal hizmet araştırmasının gelişmesine de ortam hazırlamıştır (Krysik ve Finn 2015). Bu bağlamda yapılandırılacak çokkültürcü sosyal hizmetin uygulama çerçevesi ise çokkültürcü sosyal hizmetin araştırma çerçevesini oluşturacaktır.

4.1.2.4. Çokkültürcü sosyal hizmetin araştırma çerçevesi

(Amerikan) Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (NASW), sosyal hizmet meslek ve disiplinin anlam ve önemini anlaşılması için sosyal hizmetin araştırma çerçevesinin önemli olduğunu vurgulamaktadır (Krysik ve Finn 2015). Yine yazar, sosyal hizmetin araştırma çerçevesi oluşturulurken araştırmanın yapılacağı alanın kültürel bağlamının göz önünde bulundurulması gerektiğini bildirmektedir. Ancak kültüre duyarlı ya da çokkültürlü bir meslek ve disiplin olan sosyal hizmetin Türkiye’de kültürel yaklaşımlar anlamında kültürel bağlamının yeterince bir alan oluşturmadığı ifade edilmektedir (Yaman ve Akyurt 2013).

Yine (Akbaş 2003)’a referansla her ne kadar sosyal hizmetin teorik çerçevesi kültürel çoğulcu unsurları barındırsa da esasen, dışlayıcı olan ve bütünleştirici olmayan bir yapıda olabilmektedir. Lakin sosyal hizmet uygulayıcı ve/veya araştırmacıları, sahip oldukları derin kültürel perspektif ile kültürel farklılıkları göz önünde bulundurarak bunun üstesinden gelebileceklerdir (Akbaş 2003).

Kültürel farklılıkları barındıran çokkültürcü sosyal hizmet anlayışıyla yapılan araştırmalardan elde edilen bilgiler, tıpkı çokkültürcü uygulama yaklaşımı gibi teoriyi yapılandıracaktır. Ancak çokkültürcü sosyal hizmet araştırması için teoride nicel ya da deneysel bir modelin kültürel bağlamları içermemesi sebebiyle uygun olmadığı ifade edilmektedir (Özgür 2014).

Çokkültürcü sosyal hizmet araştırması için “anlama ve kavramayı içermesi” ve özellikle farklılıkları içeren kültürel bağlamı olması hasebiyle nitel araştırma metodolojisinin en ideal model olduğu vurgulanmaktadır (Özgür 2014). Ayrıca nitel araştırma yönteminin yanı sıra sosyal hizmet araştırmasında karma model de tartışılmaktadır (Krysik ve Finn 2015).

Esasen çokkültürcü sosyal hizmetin araştırma çerçevesi, tıpkı çokkültürcü sosyal hizmetin uygulama ve eğitim çerçeveleri gibi sosyal adalet ve eşitlik temelinde farklılık ve kültürel bağlama alan oluşturma amacındadır (Özgür 2014).

Bu anlamda kültürel farklılığa yol açan önemli iki kavram olan göç olgusu ile kültürel kimlik ve bileşenleri üzerinde durulacaktır.

4.2. GÖÇ OLGUSU VE KÜLTÜREL KİMLİK

Göç, neredeyse kâinat tarihi kadar eski bir olgudur. Bütün canlıların göçü, yaşam boyunca var olmuştur. İnsanlık tarihi boyunca da insan göçerliği, özellikle savaşlar başta olmak üzere çeşitli ekonomik, politik, askeri vb. gibi sebeplerden ötürü var olmuştur, olmaktadır. Neredeyse bütün toplumları ve/veya toplulukları olumlu ve/veya olumsuz sonuçlarıyla etkileyen göç, oldukça karmaşık boyutları olan bir olgudur (Yalçın 2004). Göç ile ilgili literatür incelendiğinde, genel ve kavramsal olarak göç, “yer değiştirme” süreci olarak ele alınmaktadır. Göç, genel olarak isteğe bağlı ve zorunlu göç olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Zorunlu göç türlerinden olan mültecilik/sığınmacılık, yukarıda zikredilen göç nedenlerinin baskı yoluyla uygulanarak “zorla yerinden edilme” ve hedef ülkeye sığınma süreci olarak ele alınmaktadır. Ayrıca sığınmaya/mülteciliğe yönelik göçün nedenlerini, yukarıda belirtilenlerle birlikte çevresel ve etnik temelli nedenler de oluşturmaktadır (Buz 2004). Yine yazara göre; mülteciler/sığınmacılar, diğer göç gruplarına nazaran daha hassas ve kırılabilir olup yardıma en çok ihtiyacı olan göçmen kitlesini oluşturmaktadır.

Geçiş ülkesi (transit ülke) konumunda bulunan Türkiye, hem göç alan hem de göç veren ülkeler arasında önemli bir yere sahiptir. Türkiye'nin kıtalar arasında bulunması ve önemli göç yolları üzerinde olması, göçmenler için Türkiye'yi çekici kılmaktadır. Stratejik konumu ve dönemin özellikleri sebebiyle Anadolu coğrafyasına göç hareketleri bağlamında sığınma temelli göçün başlangıcı tarihsel olarak eskilere dayanmakla birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve sonrasında da bu olgu devam etmektedir (Buz 2004; Beter 2006). Ortadoğu'daki savaşlar sebebiyle Türkiye'ye yönelik yaşanan göçlerden birini de 2014 yılındaki Ezidi göçü oluşturmuştur. Tıpkı 1980'li yılların sonlarında, Ortadoğu'daki savaşlar özellikle Körfez Savaşı sebebiyle yaşanan göçler gibi (BMMYK 2001a akt: Beter 2006). Belirtilen iki sığınma temelli göç olgusunun da kaynak ülkesi Irak, hedef ülkesi

Türkiye olmuştur. Sığınma süreci boyunca kaynak ülke ile hedef ülkenin kültürel kimlikleri de olumlu ve/veya olumsuz olmak üzere çeşitli etkileşimler içerisinde olmuştur.

Bu bölümün ikinci kısmını oluşturan ve göçün hem bir nedeni hem de bir sonucu olarak kimlik tartışmaları çerçevesinde kültür, farklılık (diversity), kültürel duyarlılık (cultural sensitivity), kültürel farkındalık/öz farkındalığı, kültürel yetkinlik, kavramsalları tartışılmaktadır. Göç sürecinde yaşanan kültürel etkileşim ve temaslar, hem öz kültür ve değerler hem de gidilen yerin kültür ve değerleri bağlamında göç edenlere bir bütünleşme/kaynaşma sorunu yaratmaktadır ve aynı zamanda göçmenler kültürel kimlik ikilemleri arasında kalmaktadırlar (Tufan 1987). Bu bağlamda öncelikle bütün bu kavramsal tartışmalara ortam hazırlayan bir etmen olarak göç olgusu ve bileşenleri hakkında detaylı taramalar yapılmıştır.

4.2.1. Kavramsal Olarak Göç

Sosyal bilimlerin önemli bir ilgi alanını oluşturan göç çalışmaları hakkında literatür incelendiğinde, göç olgusuyla ilgili literatür çokluğuyla birlikte yapılmış tanımlamalar da oldukça fazladır. Ancak hemen her tanımlama, yaklaşık olarak aynı anlamı çağrıştırmaktadır. İnsanlık tarihiyle özdeş olan göç olgusu, demografik, ekonomik, politik, psikolojik, antropolojik ve sosyolojik kapsamaları olması sebebiyle çok yönlüdür. Göç olgusunun çok yönlü oluşu, kendisine yönelik evrensel açıklamalara en baştan beri kapısını kapatmaktadır (Yalçın 2004).

Göç olgusu, tarihi süreç boyunca gerçekleşmekte olup özellikle çağımıza damgasını vuran göç çalışmaları ve tartışmaları, sosyal bilimler için oldukça önemli olup artarak devam etmektedir. Böylesi güncel olan kavramsal göç çalışmaları ve tartışmaları, başta sosyolojik olmak üzere antropolojik, psikolojik, pedagojik, ekonomik ve politik gibi çeşitli meslek ve disiplinlere tesir etmiştir. Sosyal bilim ile ilişkili sosyal bir meslek ve disiplin olan sosyal hizmet de şüphesiz göç olgusu ile ilgili çalışmalara ve tartışmalara katılmıştır, katılmaktadır. Nitekim göç çalışmalarının önemli temsilcilerinden biri olan (Jackson 1986) da göç olgusunun fiziksel hareketliliğinin yanında sosyal boyutunu da vurgulamaktadır.

Genel olarak göç olgusuyla ilgili literatür incelendiğinde, göç tanımlamasıyla ilgili birçok açıklama yapılmaktadır. Evrensel açıklamalara kapalı olan göç kadrajı, hemen her açıklamada aynı anlamı çağrıştırmaktadır. Sosyal hizmet literatürü

kapsamında göç tanımlarına örnek verecek olursak göç; bir birey, aile, grup ya da topluluğun ekonomik, politik, kültürel gibi çeşitli nedenlerle sürekli içinde yaşadığı toplumdan kalkarak bir başka toplumda yerleşme ve yaşama amacıyla yer değiştirmesidir (Tomanbay 1999). Benzer bir şekilde; (Beter 2006)'e göre, göç olgusu bir insan hareketliliğidir dolayısıyla bulunulan yerin ihtiyaçları karşılamadığı ve/veya iyi yaşam arayışı gibi durumlarda göç oluşmaktadır. Yine, göç olgusu; çok yönlü neden ve sonuçları olan bir nüfus hareketliliği olarak tanımlanmaktadır (Karataş 2003). Göç olgusuyla ilgili bir başka boyut ise göçmenlerin fiziksel olarak çevre ve/veya yer değiştirmenin yanı sıra; psiko-sosyal, kültürel ve ekonomik bir değişimle de karşı karşıya kalmalarıdır. Bunun sonucunda da göçmenler, daha önceki sosyal, kültürel ve ekonomik yaşantılarıyla yeni yaşantıları arasında kalabilmektedirler (Tufan 2002). Görüldüğü gibi özde; göç kavramsalı, “çevre ve/veya yer değiştirme” olarak açıklanmaktadır (Yalçın 2004).

Tarihsel olarak hemen her dönemde yaşanan göç hareketleri, soykütüksel olarak benzer karakteristik özellikler göstermesine rağmen; göç olgusu, kimi zaman isteğe bağlı kimi zaman ise (Buz 2004)'un nakliyle “zorunlu çıkış, zorlu kabul” şeklinde olmuştur. Bu bağlamda zorunlu göç türlerinden olan mültecilik/sığınmacılık zulüm, baskı ve şiddet gibi sebeplerden ötürü gerçekleşmektedir. Ayrıca zorunlu göç olgusunun önemli bir nedeni olarak savaş, bir kısım insan gruplarını göç hareketleri içinde yurtlarını terk etmeye zorlayabilir. Bu ise göçmenlerin gittikleri ülkelerde daha zor yaşam koşullarında yaşamalarına sebep olup onların “ötekileşmesine” de zemin hazırlayabilir (Şeker 2004).

4.2.1.1. Mültecilik/Sığınmacılık

Kuşkusuz göç, farklı biçimleri ve çeşitli nedenleri olan çok boyutlu ve karmaşık bir süreçtir (Tufan 2002). Göç biçimlerini toparlamak gerekirse, temelde “isteğe bağlı ve zorunlu göç” olmak üzere ikiye ayrılabilir. Göç nedenlerini toparlamak gerekirse, temelde savaşlar başta olmak üzere çeşitli ekonomik, politik, askeri vb. gibi “itici ve/veya çekici” nedenler olabilmektedir. Bir zorunlu göç olarak sığınmaya/mülteciliğe yönelik göçün nedenleri ise temelde beş başlık altında toparlanmaktadır. Buna göre, sığınmaya yönelik göç; politik, ekonomik, savaştan kaynaklı, çevresel (afetler vb.) ve etnik nedenlerden kaynaklanmaktadır (Buz 2004). Bu bağlamda göç biçimlerinden olan zorunlu göç sınıflamasındaki mültecilik

ve/veya sığınmacılık, anlam ve çeşitli şartlar nedeniyle bazen karışıklıklara sebep olabilmektedir.

Arapça kökenli olan mülteci kavramı; tarihsel, coğrafik, ekonomik, sosyolojik vb. gibi ilişkilerden kaynaklı olarak Türkçeleşmiştir ve sığınmacı kelimesiyle aynı anlama gelmekte olup aralarında mealen herhangi bir fark bulunmamaktadır. Lakin hukuki ve diplomatik sebeplerden ötürü kullanımında çeşitli farklılıklar olabilmektedir. En önemli farklılık ise hukuki statüyü elde edip etmemeye ilgilidir. Yani sığınmış olan kişi ve/veya kişiler sığınma süreci boyunca mülteci statüsünü kazanamayan kişi ve/veya kişilerdir (Beter 2006).

Türkiye’de sığınmacı, yasal statü kazanmak amacıyla başvuran ve başvuruları inceleme aşamasında olan kişiler ile Avrupa dışındaki ülkelerden gelenler için kullanılmaktadır. Türkiye’nin coğrafi sınırlandırması olan Avrupa ibaresi dışında mülteci ve sığınmacı aynı şekilde tanımlanmaktadır (Buz 2002). Buna istinaden, bu çalışmada mülteci hukukunun temel ilkelerinden olan geri göndermeme (non-refoulement) ilkesi (T.C. Resmi Gazete, 11 Nisan 2013, sayı: 28615; BMMYK/UNHCR Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi 33. Madde) kapsamında mülteci ve sığınmacı kavramları, aynı anlamda kullanılmış olup aynı değerlendirmeye de tabi tutulmuştur. Çalışmanın başlığında “mülteci” kavramı genelleme yapılarak kullanılmıştır. Zira toplumsal düzeyde bu kavramın kullanım rahatlığı, genel kabul görmüşlüğü ve anlam karmaşasını gidermek amacı göz önünde bulundurulmuştur. Bu sebeple ayrı ayrı tanımlamalarına ihtiyaç duyulmamıştır.

Özetle, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korkan. Ülkesinin korumasından yararlanamayan ya da belirtilen korku nedeniyle yararlanmak istemeyen veya ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya belirtilen korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi ve/veya kişileri kapsar. (T.C. Resmi Gazete, 11 Nisan 2013, sayı: 28615; İltica ve Göç Mevzuatı 2005 akt: Beter 2006; BMMYK/UNHCR Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü <http://www.goc.gov.tr/> , Erişim tarihi: 27 Nisan 2016).

Göç olgusu kapsamında sığınmanın Türkiye boyutu aşağıda görüldüğü gibi ele alınmaktadır.

4.2.1.2. Türkiye'ye göç

Yeni kurulan bir ülke olarak Türkiye'ye ilk göç hareketi, sınırlar dışında kalan Türk ve Müslüman kökenli topluluklarla bu yeni ülkenin yeni sınırları içerisindeki farklı dini ve etnik kökenlere sahip insanların yer değiştirmesi ile başlamıştır (İçduygu ve Sirkeci 1999). Yine bazı araştırmacılara göre, cumhuriyetin ilanında sonra göç hareketlerinden olan, Lozan'da 30 Ocak 1923'te imzalanan ve resmi adı "Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol" neticesinde oluşan göçtür (Yalçın 2004).

Yukarıda da ifade edildiği gibi tarihsel ve coğrafik olarak Türkiye'nin kıtalar arasında bulunması ve önemli göç yolları üzerinde olması, göçmenler için Türkiye'yi çekici kılmaktadır. Stratejik konumu ve dönemin özellikleri sebebiyle Anadolu coğrafyasına göç hareketleri bağlamında sığınma temelli göçün başlangıcı tarihsel olarak eskilere dayanmakla birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve sonrasında da sığınma temelli bu olgu devam etmektedir (Buz 2004; Beter 2006).

Türkiye'de sığınma temelli göç, ikinci dünya savaşından sonra özellikle uluslararası ilişkilerin arttığı 1950-1960'lı yıllarda yoğunluk kazanmıştır. Nitekim Türkiye, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne 1962, 1967 Protokolü'ne ise bir yıl sonra 1968 yılında taraf olmuştur. Cenevre Sözleşmesi'nin imzalanıp uluslararası hukuka dâhil olmasından sonra Türkiye ile BMMYK arasındaki ilişkiler de gelişmiş ve 1960 yılında BMMYK Türkiye Ofisi açılmıştır (Beter 2006). Bu süreç, 1980'li yılların sonuna kadar devam etmiştir.

1990'lı yıllara gelindiğinde, Türkiye kitlesel sığınma temelli göç olgusuyla karşılaşmaya devam etmiştir. Türkiye, 1980'li yıllardan 1990'lı yılların sonlarına kadar; 1988 yılında Irak'tan, 1989 yılında Bulgaristan'dan, 1990-1991 yıllarında Körfez savaşı sebebiyle Irak'tan, 1992 yılında Yugoslavya iç savaşından ve 1999 yılında Sırp-Arnavut savaşından gelen kitlesel boyutta sığınma olgusuyla karşılaşmıştır (Şeker 2004; Beter 2006).

2000'li yıllara gelindiğinde ise yine Ortadoğu'nun dolayısıyla dünyanın yaşadığı savaşlar sebebiyle yıkıcı krizlerden kaçan milyonlarca insan, çareyi Türkiye'ye sığınmakta bulmuştur. Nitekim büyük bir kitlesel sığınma hareketi olarak görülen

2011 yılından itibaren Suriye’de yaşanan iç savaş ve karışıklıklar, Türkiye’yi ikinci dünya savaşından sonra günümüze kadar en fazla sığınılan ülke konumuna getirmiştir. AFAD verilerine göre, Türkiye’de 2016 yılı başlarında yaklaşık iki milyon 750 bin Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. Bunların büyük çoğunluğu da kamp dışında, kentsel alanlarda yaşamaktadırlar (<https://www.afad.gov.tr/tr/HaberDetay.aspx?IcerikID=4887&ID=5> Erişim tarihi: 28 Nisan 2016). Yine, benzer bir şekilde aynı çatışma ve karışıklıkların Irak ayağı olarak devam eden savaşta, terörizmin katliamından kaynaklı Musul’dan Türkiye’ye yönelik yaşanan göçlerden birini de 2014 yılındaki yıkıcı ve zorlu Ezidi göçü oluşturmuştur.

4.2.1.3. Ezidi göçü

Anadolu’nun coğrafik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda Türkiye, hem Ezidilerin yaşadığı ve vatandaşı olduğu hem de Ezidilerin maruz kaldığı zulüm, baskı ve katliamlar sebebiyle sığınma temelli göç ettiği bir ülke konumundadır. Nitekim Türkiye sınırları içindeki Doğu ve özellikle Güneydoğu Anadolu bölgelerinin Diyarbakır, Batman, Urfa, Mardin, Şırnak gibi birçok şehri hem Ezidilerin yaşadığı hem de sığındığı iller konumunda olmaktadır (Izady 2011; Baysal 2016).

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisindeki coğrafyada yaşayan Ezidilerin Avrupa’ya özellikle Almanya’ya sığınma temelli göçü, 1970’li yıllar ve sonrasında giderek artmıştır. Bunun sonucunda da Türkiye’deki Ezidilerin sayısı önemli derecede azalırken Almanya’daki sayıları çoğalmıştır (Yalkut 2013).

Yine 1970’li yıllardan 1990’lı yıllara kadar Saddam döneminde yapılan Enfal operasyonları kapsamında katledilmeye devam eden Ezidilerin köyleri zorla boşaltılarak yakılıp yıkılmıştır. Ayrıca Saddam’ın Şengal ve çevresinde Araplaştırma politikası da böylece devam etmiştir (Baysal 2016).

2000’li yıllara gelindiğinde Ezidilerin maruz kaldığı zulüm, baskı, şiddet, katliam ve ardından sürgün, iltica devam etmiştir. Nitekim Ezidilere yönelik terör saldırıları 2003 yılında başlayan Irak savaşı ile birlikte artmış olup Ağustos 2007 tarihinde, Irak’a bağlı Musul vilayetinin Şengal bölgesinde Ezidi köyelerine en kanlı intihar saldırıları düzenlenmiştir (Yalkut 2013).

Yine son olarak da Irak'ta 2014 yılında yaşanan terör saldırıları sonrasında, Musul vilayetinin Şengal bölgesinde binlerce Ezidi katliamlara uğramıştır. (Baysal 2016)'ın yaptığı alan çalışmasında, yaptığı gözlem ve görüşmelere referansla;

“Dünya böyle bir şey görmedi, kâinat görmedi. Bu ferman hepsinden farklıydı. Bu fermanda sadece katledilmedik, boyunlarımız vurulmadı. Karılarımız, beş yaşındaki çocuklarımız alındı, tecavüz edildi, köle pazarları kuruldu. Bu, 21. yüzyılda oldu. İnsan insana bunu nasıl yapar? Bunu anlamıyorum.”

Onların deyimiyle bu “ferman” sonrasında binlerce Ezidi iltica ve sığınma temelli göç yollarına düşmüştür. Dağlarda günlerce aç susuz kalan, bebek ölümleri başta olmak üzere ölümlerle karşılaşan ve zorlu şartlara direnen Ezidiler, bin bir zorlukla sınırları geçmişlerdir (Baysal 2016). Yaşanan saldırılar sonrasında önemli bir Ezidi kitlesi Avrupa'ya ve binlercesi de Türkiye'ye sığınmıştır.

Türkiye'ye sığınmış olan Ezidilerin bir kısmı kamplarda bir kısmı ise kamp dışında çeşitli illere dağılmıştır. Savaş, bir kısım insan gruplarını göç hareketleri içinde yurtlarını terk etmeye zorlayabilir. Bu ise göçmenlerin gittikleri ülkelerde daha zor yaşam koşullarında yaşamalarına sebep olup onların “ötekileşmesine” de zemin hazırlayabilir (Şeker 2004). GAB, Ezidilerin en fazla sığınmış olduğu bölge konumunda olmuştur. Diyarbakır, Mardin ve Batman gibi iller de Ezidilerin en fazla sığınmış olduğu şehirler olmuştur.

Ezidi toplumundaki etnokültürel ve etnodinsel özellikler de yaşadıkları coğrafyalara göre değişebilmektedir. Her ne kadar Ezidiler, günümüzde daha çok farklı inançları bağlamında gündeme gelseler de; Ezidilerin kültürel kimlikleri de birçok farklılık ve çeşitliliklere sahiptir (Baysal 2016). Bu bağlamda öncelikle sosyal hizmet meslek ve disiplininin ilkeleri gereği kültür, farklılık, farkındalık, duyarlılık, kültürel yetkinlik, çokkültürlülük gibi bazı kavramsallar ile kültürel kimlik ve bileşenleri hakkında detaylar ele alınmıştır.

4.2.2. Kültürel Kimlik

Günümüz küreselleşen dünyasında kimlik etrafında oldukça fazla tartışmalar bulunmaktadır. Kimliği genel olarak ifade etmek gerekirse kimlik, kişisel ve kolektif tanımlanma; diğer kişisel ve kolektif durumlarda konumlanma olarak nitelendirilebilir (Bilgin 2007).

(Akbaş 2014)'a referansla Healy, çoğu post-yapısalcının “kimlik” yerine “öznellik” kavramını kullandığını aktarmaktadır. Yani kategorik olan kadın veya proleter gibi kurulu kimlikleri reddetmekte olup yerine özneliği koymaktadır. Bu bağlamda, pek çok kişisel ve/veya kolektif “öznellik” hem zaman mümkün olabilmektedir. Yani kişi aynı zamanda hem kadın hem işçi hem köylü hem anne hem de mağdur olabilmekte olup bu öznellikler farklı bağlamlarda ifade edilebilmektedir. Şöyle ki; bir bağlam dezavantaj durumunu oluştururken başka bir bağlam imtiyaz durumunu oluşturabilmektedir (Akbaş 2014).

Kimlik tartışmaları ve tanımlamaları çerçevesinde kimliğin boyutları, kolektif ve kişisel kimlikler olmak üzere iki gruba ayrılabilir (Gutmann 2014; Appiah 2014). İnsanlığın oluşturmuş olduğu kültürel kimlikler, çoğunlukla kolektif boyutta olup bazen bireysel boyutta da olabilmektedir. Ancak (Giddens 2012)'a göre, bireysel boyuttan ziyade kolektif ve toplumsal boyut ile diğerleriyle kurulan etkileşim önemlidir. Ezidilerin etnokültürel ve etnodinsel yapıları, genelde kolektif boyutta olmuştur.

Yine insanlığın yaratmış olduğu kimlik, (Taylor 2014)'un nakliyle diğer insanlarla ya da “diğerleriyle” bütün ilişkiler çerçevesinde “diyalojik” yani diyalog temelli eşdeyişle, diyaloga dayalı olarak yaratılır. Bazen bütün kimlikler dışımızda gelişebilir. Kimliğimizi dolayısıyla kültürel kimliğimizi “diğerleri” belirleyebilir ve bütün kültürel kimliklerimizle birlikte diğerleriyle yaşamak zorunda olabiliriz. Yani bizim kendimizi tanımamıza, anlamamıza ve tanımlamamıza olanak tanıyan şey(ler), başkalarının tepkileri olabilir (Becker 2014).

Eğer insan kimliği, diyalojik bir yapıda oluşturulduysa o zaman kimliklerin kamuca tanınması için kimliklere çeşitli fırsatlar tanıyan politikaların geliştirilmesi gerekmektedir (Gutmann 2014). Bütün bunlar ise ancak sosyal ve sosyolojik boyut kazandırılarak gerçekleştirilebilir (Giddens 2012).

Ayrıca yine sosyal politika oluşturma ve geliştirme kabiliyeti ile uygulamada önemli (hatta en önemli) bir konuma sahip olan sosyal hizmet meslek ve disiplini, insan odaklı ve dolayısıyla insan değer ve onuruna önem veren bir meslek ve disiplin olarak insan kimliğinin oluşma süreci konusunda rolünü oynamalıdır. Bu bağlamda sosyal hizmet meslek ve disiplininin kimliğini tamamlayan önemli unsurlardan biri de şüphesiz kültürel kimlik olmaktadır. Yerel sosyal hizmet literatüründe sosyal

hizmetin bu önemli ögesinin ya bütünüyle tartışma dışı tutulduğu ya da sosyal hizmete yüklenen modernleştirme görevi doğrultusunda araçsallaştırılarak paradigmatik bir bağlamdan yoksun olduğu görülmektedir (Yaman ve Akyurt 2013).

Yine dünyada dolayısıyla Türkiye’de son dönemlerde neo-liberalizmin ideolojik yaklaşımı olarak sosyal hizmetlerin sivil oluşumu ile birlikte kültürel kimlikler, yeniden ve yeni bir iklim havasında ele alınmaya başlanmıştır (Akbaş 2010).

Günümüz çokkültürlü toplumlarındaki kültürel kimlik çerçevesinde özellikle kolektif ve bireysel boyutta kimliği tanımlayan özelliklerden biri de kültür kavramı olmaktadır.

4.2.2.1. Kültür kavramı

Sosyal bilimlerin önemli bir başka ilgi alanını oluşturan kültür çalışmaları hakkında literatür incelendiğinde, kültür kavramsalı; tıpkı göç olgusu ve sosyal hizmet meslek ve disiplini gibi literatür çokluğuyla birlikte hakkında yapılmış tanımlamalar da oldukça çeşitli ve fazladır. Kroeber ve Kluckhohn kültür kavramı ile ilgili yapmış oldukları çalışmalarda 1871-1950 yılları arasında kültür kavramı hakkında 164 farklı tanım olduğunu belirlemişlerdir (Oğuz 2011). Bu çerçevede kültür kavramını standart bir biçimde tanımlamak da aynı derecede zor olmaktadır (Williams 1993; Eagleton 2005). Zor tanımlama ve karmaşık açıklamalarla birlikte genel olarak kültür kavramı, dünyanın ilk antropologlarından Edward B. Taylor tarafından şu şekilde tanımlana gelmiştir;

“Kültür ya da uygarlık, insanoğlunun toplumun bir üyesi olarak edindiği ahlak, inanç, bilgi (knowledge), sanat, gelenek-görenek gibi yetenek, beceri ve alışkanlıkları kapsayan karmaşık bir bütündür” (Taylor 1871 akt: Güvenç 1999; Oğuz 2011).

Yine yerel ve benzer bir şekilde kültür; bütün bir yaşama biçimi, düşünce ve inanç sistemi olarak da tanımlanabilmektedir (Balı 2001).

Taylor’ın kültür ile ilgili yapmış olduğu tanımlamadan sonra Mannheim, Weber, Elias, Parsons, Benedict, Boas, Mead, Linton, Lowie, Malinowski, Levi-Strauss, Williams, Clifford gibi çok tanınmış ünlü kültür kuramcıları kültürü tanımlamaya devam etmişlerdir (Oğuz 2011).

Kültürün nitelikleri söz konusu olunca insanlığın gelişimi kültürü gerektirmekte ve oluşturmaktadır. Kültür iki sebepten ötürü doğmaktadır. Birincisi insanların

dünyası kültür ile şekillenir. İkincisi ise insanların kimlik ve aidiyet duygusu kültür ile oluşur (Kymlicka 1998; Parekh 2000 akt: Şimşek 2012).

Ayrıca yerel literatürde, medeniyet ve milli temelde kültürü zikreden (Gökalp 1926)'a göre; medeniyetin her millette aldığı hususi şekilleri vardır. Bunlara hars yani kültür adı verilmektedir.

Kültür çalışmaları ve tartışmaları, başta antropoloji ve soyoloji olmak üzere tarih, psikoloji, pedagoji, ekonomi-politik gibi çeşitli meslek ve disiplinlere tesir etmiştir. Nitekim (Oğuz 2011)'un nakliyle kültür kavramı, birbirinden farklı düşünce sistemlerinde ve entelektüel disiplinlerde önemli kavramlar için kullanılmaktadır. Bu disiplinler arasında tarih, ekonomi, siyasal bilimler, psikoloji, antropoloji ve sosyoloji örnek olarak gösterilmektedir. Örneğin antro-po-sosyo boyutta ünlü sosyolog ve antropolog Claude Levi-Strauss, kültürü bir iletişim sistemi olarak dil ile derinlemesine ilişkilendirerek ve batının kültürel açıdan üstünlüğüne karşı çıkarak etnosentrizmden uzak “kültürel görecilik ve ahlaki yargı” tartışmalarını sürdürmektedir. Levi-Strauss, toplumu hem bir makine hem de bu makinenin ürettiği iş olarak nitelendirmekte olup buharlı makine gibi entropi (kargaşa/düzensizlik), motor gibi de düzen üreten toplumun hem birbiriyle çatışan hem de birbirini tamamlayan iki veçheden oluştuğunu ifade etmektedir (Levi-Strauss 2014). Yazar, bu iki vecheyi (düzen ve düzensizlik) medeniyete ulaşabilmek adına kültür ve toplum olarak adlandırmaktadır. Yine kültürün, belli bir uygarlıktaki insanların dünyayla kurduğu ilişkilerin toplamından; toplumun ise bu insanların birbirleriyle kurduğu ilişkilerden oluştuğu ifade edilmekte olup kültürün, toprağı ekip biçme gibi meşguliyetlerle düzen yarattığı belirtilmektedir (Levi-Strauss 2014).

Ayrıca Williams kültürü hayatımızın sosyal, ekonomik ve politik alanlarında oluşan ve/veya oluşmaya devam eden önemli olayların yansıması olarak da görmektedir (Oğuz 2011). Bu durumda tarihsel, ekonomik ve politik boyutta düşünecek olursak, kültür kavramının göç ve sığınma olguları ile derin ilişkiler içerisinde olduğu bilinmektedir. Nitekim (Clifford 1992), kültürü hareket (göç) bağlamında ele almakta olup “yer değiştirme” ile birlikte kültürün geleneksel bağlamının sorgulanmaya başlandığı ve yer değiştirme, karışma ve etkileşim gibi bağlamlarla daha keskin bir şekilde ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Clifford 1992 akt: Chambers 2014). Ayrıca başka bir teze göre, göçmen toplum ya da

topluluklarının etnokültürel ve/veya etnodinsel etkinlikleri, hayali kök arayışlarını simgeleyebilmektedir (Akbaş 2010).

Esasen, bütün bu meslek ve entelektüel disiplinlerle birlikte sosyal bilim ile ilişkili sosyal bir meslek ve entelektüel bir disiplin olan sosyal hizmet de şüphesiz kültür kavramı ile ilgili çalışmalara ve tartışmalara katılmıştır, katılmaktadır. Nitekim (Şeker 2011)'in nakliyle “Sosyal Hizmet/ Sosyal Çalışma bir entelektüel mesleğidir. Uygulayıcısı da sosyal entelektüeldir.

Mesleğin olmazsa olmaz koşulu “yaşam sevgisi” dir.

O kozmopolittir! Bu nedenle gerekirse çalışkan bir yalnızlığa mahkûmdur...”

Genel olarak kültür, farklılık ve farkındalık durumlarını kapsayan evrensel bir olgu olarak tanımlanabilmektedir (Link ve Ramanathan 2011). Yine yerli sosyal hizmet literatürü incelendiğinde, kişisel ve kolektif boyutta kültürel tartışmalar yapılmaktadır (Kongar 1972; Şahin 1999; Tomanbay 1999; Özdemir 2000; Onat 2001; Özgür 2009;2014; Akbaş 2003;2010;2014; Küçükkaraca 2005; Duyan 2010; Yaman ve Akyurt 2013).

(Akbaş 2003)'a referansla sosyal hizmet meslek ve disiplini, özünde olanı yapmalı yani yorumsamacı (hermeneutik) paradigma ile iyi bir kültür okuyucusu olmalı, kültürel sembolleri ve dokuyu olduğu gibi okumalı, anlamalı ve kavramalıdır.

Kültür, salt indirgemeci bir tavidan ve/veya bütünü kapsadığı varsayılan “kurucu ruh” olmaktan ziyade daha geniş anlamda “anlamlandırma” sistemi olarak tanımlanmaktadır (Williams 1993). Başka bir teze göre; kültür, ne denli dar ve durağan bir şekilde ele alınırsa kültürel farklılık da o denli dar ve durağan bir şekilde anlaşılacaktır. Kültürel farklılığın anlaşılma ve uygulamaya aktarılma süreçlerini kültürün daha dinamik, etkileşimsel ve politik olarak tanımı belirleyecektir (Özgür 2014). Bu bağlamda kültür kavramsalını anlamlandırmak adına sosyal hizmet etiği kapsamında kültür ile ilişkili, kültürün bileşeni ya da tamamlayıcı unsurlarından olan kültürel farklılık (diversity), kültürel duyarlılık, kültürel farkındalık, kültürel yetkinlik ya da kültürler arası diğer ilişkiler de kültür bağlamında tartışılmaktadır (Hogg ve Vaughan 2007).

4.2.2.2. Kültürel farklılık (diversity)

Kültürel farklılığı tartışmak ve kavrayabilmek için evvela farklılık (diversity) kavramını ontolojik bir boyutta tartışmak faydalı olacaktır.

Tarihsel olarak insanlık, çeşitli farklılıklara ya da “eşitsizliklere” sahip olmuş olup hep tek tarzda ilerlememiştir. Çağımızda da antropologlar ve biyologlar, genelde hayatın özelde ise insan hayatının hep “birörnek” biçiminde ilerleyemeyeceğinde hemfikirdirler (Levi-Strauss 2014). İnsan hayatı eşitsizliklerle dolu olup insanlar, oldukça fazla “fark” yaratan yönler ile birbirlerinden farklılaşabilmektedirler. Bu farklı yönler; bazen dil, din, ırk, etnik köken, cinsiyet, medeni durum, özel gereksinimlilik, cinsel yönelim gibi olabilirken bazen ise zenginlik, soyluluk, güçlülük, kentlilik, ağalık, beylik gibi statü odaklı sınıfsal bir şekilde olabilmektedir (Güvenç 1999).

Yine farklılık (diversity) kavramı, kelime anlamıyla “farklı olma durumu”; farklı (diverse) kavramı ise “bir başkasından farklılaşan” olarak tanımlanabilmekte olup insanların bu farklı yönlerinin, epistemolojik olarak demokrasi, sosyal adalet ve insan haklarının korunması ve geliştirilmesi açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır. (Merriam-Webster 1998 akt: Özgür 2014).

(Levi-Strauss 2014), hayatın her zaman farklılık gerektirdiğini ve doğurduğunu belirtmekte olup zihinsel, toplumsal, estetik, felsefik olan bu farklılığın biyolojik düzlemdeki farklılığa hiçbir sebep-sonuç ilişkisiyle bağlı olmadığını bildirmektedir.

Ayrıca başka bir tanımlamada farklılık; inanç, gelenek, kültür, etnik özdeşimler gibi kişiyi diğerlerinden ayıran özelliklerin tamamı olarak tanımlanmaktadır (Goldstein 2000 akt: Küçükkaraca 2005; Özgür 2014).

Şüphesiz ki insanlar, yaşadıkları coğrafyanın kendine has özellikleri ve diğer topluluk ve toplumlardan uzak olmaları sebebiyle farklı kültürler geliştirmişlerdir. Kültürel farklılıklar bağlamında insan, kendi doğasını soyut bir insanlık içinde değil; farklı kültürel yapılar içinde hayata geçirmektedir (Levi-Strauss 2014).

(Kymlicka 1998), insanın gelişiminin kültür sayesinde gerçekleştiğini ifade etmekte olup kültürel çeşitliliğin/farklılığın iki yönden gerçekleştiğini belirtmektedir. Birincisini aynı toprak parçası üzerinde yaşayan kültürel azınlıklar şeklinde, ikincisini ise bireysel ve grup olarak kültürel çeşitliliğe/farklılığa ortam hazırlayan bir etmen olarak göç olgusu ile ilişkilendirerek tanımlamaktadır.

(Parekh 2000) ise kültürel çeşitliliği/farklılığı çokkültürlülük ile olanaklı kılma düşüncesindedir. Ona göre, çokkültürlü bağlamda kültür, farklılıklar ve kimliklerle bir bütündür. Ancak çokkültürcü farklılık teorileri, farklı kişilerin özgün özellik,

kimlik ve somut yaşam koşullarını bir kenara koyan, sadece usulen “farklılık gözetmeyen” bir eşitlik ve özgürlük anlayışını eleştirmektedir;

Örneğin Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi’nin meşhur ibaresindeki gibi, hiç kimsenin “ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ya da bir başka görüş, ulusal ya da sosyal köken, zenginlik, doğum ve buna benzer statü nedeniyle” ayrımcılığa uğramadığı bir özgürlük ve eşitlik (Gerdes 2003).

Ayrıca kültürel farklılık, çeşitli gruplara dâhil olmakla birbirinden ayrılan farklılıklar olarak tanımlanabilmektedir (Özgür 2014). Yine (Özgür 2014)’e referansla kültürel farklılık, “ırk, etnik köken, sosyo-ekonomik statü, cinsel yönelim ve/veya herhangi bir özel gereksinim durumuyla” beyaz orta sınıftan ayrılan bütün grupların farklılığı olarak tanımlanmaktadır (Pinderhughes 1995 akt: Miley ve diğerleri 2004; Özgür 2014). Bu bağlamda temelde Batı’nın farklılık gözetmeyen anlayışı ekseri “beyaz, zengin, Hıristiyan, heteroseksüel erkekler” in ayrıcalığına odaklanmaktadır (Gerdes 2003).

(Taylor 2014)’ın nakliyle kültürel farklılıkların siyasal olarak tanınması gerekmektedir. Ona göre, kültürel farklılıklar, çoğulcu ve demokratik bir temelde eşit saygı ilkesi çerçevesinde tartışılmalıdır. Ancak başka görüşler kültürel farklılıkların tamamını da saygıya değer görmemektedir. Bunlara ırkçılık ve Müslüman, Yahudi gibi karşıtlıklar örnek olarak gösterilebilmektedir. Bu tür farklılıklara saygı duyulmamakla birlikte; “hoşgörü” ile yaklaşılması gerekmektedir. Zira farklılıklara hoşgörü ile yaklaşmakla saygı göstermek arasında farklılık bulunmaktadır (Gutmann 2014). Ona göre;

“*Hoşgörü*, en geniş yelpazedeki görüşlere dek uzanır; yeter ki bu görüşler, bireyleri tehdit etmesin ve onlara doğrudan, görülebilir başka zararlar vermesin. *Saygı* ise çok daha ayrımcıdır. Bir tutuma saygı duymamız gerekmesede, o tutumun ahlaksal bir bakış açısını yansıttığını anlamamız gerekir.”

Sosyal hizmet felsefesinin etik temelleri ve değerleri kapsamında kültürel farklılık önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim (Amerikan) Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (NASW)’a göre, kültürel ve etnik farklılık, temelde sosyal adalet ile insanın değer ve onuruna saygı arayışı olmak üzere iki temel etik standart çerçevesinde tartışılmaktadır. Sosyal hizmet alanyazında bu çerçevede etik sorumluluklar vurgulanmaktadır. Örneğin sosyal hizmet, bütün farklılıkları; cinsiyet,

yaş, “özürlü olma” (özel gereksinimli olma durumu), renk, ırk, toplumsal sınıf, dil, din, siyasal görüş veya cinsel tercih durumuna göre ayırt etmeksizin olabilecek en iyi hizmetleri sunmaktadır (SHU-Der 2001 akt: Şeker 2011). Ayrıca yine sosyal hizmet ve sosyal hizmet uzmanları bütün sosyal farklılıkların doğasını ve özünü anlamalıdır (Duyan ve ark. 2008). Hatta bu farklılıklara yönelik uygulanabilir strateji ve sosyal politika geliştirmeye yetkin olmalıdır.

(Özgür 2014), çalışmasında tanımladığı kültür ile ilişkili olarak kültürel farklılığı, “*ortak deneyimleri, değer yargıları ile belirleyebilen, bu ortak deneyimleri ile birbirine bağlanmış ve ortak tarihi geçmişe sahip grup*” ların farklılığı olarak tanımlamaktadır. Yazar, bu bağlamda sosyal hizmet mesleğinin “farklılıklarla” dolu bir dünyada sunulduğunu belirterek eleştirel bir perspektifle çokkültürcü sosyal hizmet çerçevesinde farklılık ve kültürel farklılığı,

Katı, ayrımcı, önyargılı olarak değil; aksine etkileşimleri, kültür içi farklılıkları, kültürlerarası ortaklıkları ve bu değişim ve dönüşümlerin tarihsel ve politik yapı içindeki yerini anlamaya çalışan dinamik bir bakış olarak tanımlamaktadır.

Türkiye sosyal hizmet camiasında önemli bir eleştirel bakışa sahip olan (Akbaş 2014), yapmış olduğu çalışmada “fark” ve “farklı” kavramlarını farklı bir bakışla tartışmaktadır. Ona göre, sosyal hizmette farktan ziyade farklı olana odaklanmak, çoğu zaman farkında olmaksızın bireyleri ve/veya grupları “kategorize/stigmatize” etmeye sebep olabilmektedir. Yazar, bu çerçevede sosyal hizmet müdahalesinin farka odaklanması gerektiğinin altını çizmekte olup sosyal hizmetin ve sosyal hizmet uzmanının bu sayede soyutlama düzeyini artırabileceğini belirtmektedir.

Yine farklı bir bakışla (Özgür 2014)’e referansla Williams, sosyal hizmette “farklılık (diversity)” ve “fark (difference)”ı feminist ve postmodernist ideolojiye göre kavramsallaştırmaktadır. Özgür’ün deyimiyle ona göre; “*farklılık, belirgin şekilde fark edilebilen ancak baskın kültürden her zaman daha aşağı olmayan ya da her zaman eşitsiz bir konumda olmayan ve ortaklaşa yaşantıdan ileri gelen farktır. Örneğin paylaşılan bir dil, milliyet, yaş, nesil, cinsiyet, medeni durum, fiziksel durum gibi. Fark ise ortaklaşa paylaşılan yaşantı ya da kimliğin varlığı olarak tanımlanmaktadır. Örneğin toplumsal cinsiyet, etnik köken, cinsiyet, din, özürllülük gibi.*”

Ayrıca sosyal hizmet değerleri boyutunda ele alınan, farklılıkların bir arada nasıl yaşayacağını ve anlaşacağını tartışan ve özellikle bu “farklılıkların nasıl anlaşılacağı konusunda yol haritası sunan” farklılık kavramı, çokkültürcü sosyal hizmetin en temel kavramsallaştırmalarından biri olarak tanımlanmaktadır (Özgür 2014). Yazar, esasen toplumsal yaşamı; bireysel, kültürel, dinsel, biyolojik farklılıkları kapsayan etkileşimsel ve karmaşık bir yapı olarak adlandırmakla birlikte belirtilen bu farklılıkların ortadan kalkması ve/veya kaldırılması durumunda toplumsal, kültürel ve ekonomik yaşamın “üst sınırları”nın da ortadan kalkmasına ve/veya kaldırılmasına yol açabileceğini bildirmektedir.

Özdeyişle çokkültürcü sosyal hizmette farklılık, “yalnızca betimsel düzeyde insanların birbirinden sayısız noktada farklılaştığını kabul etmek değil; bu farklılıkların kutsanması, teşvik edilmesi başka bir ifadeyle varlıklarının sürdürülmesi çabası” olarak tanımlanmaktadır (Özgür 2014).

Kültürel farklılığı (diversity), anlamak ve kavramak adına kültürel farklılığın hem sebebi hem sonucu niteliğinde olan aynı zamanda sosyal hizmetin değeri kapsamında olan “kültürel duyarlılığı” tartışmak faydalı olacaktır.

4.2.2.3. Kültürel duyarlılık

Kültürel duyarlılık (kültüre duyarlılık), çokkültürlülük ya da kültürlerarasılık olarak ele alınan yaklaşımlar sosyal, sağlık, eğitim, danışmanlık gibi çeşitli insani hizmet mesleklerinde tartışıla gelmektedir. Kültüre duyarlı bir meslek ve disiplin olarak sosyal hizmet de değer kapsamında kültürel duyarlılık (cultural sensitivity) yaklaşımlarını içermektedir.

Farklılıklarla çalışmaya ilişkin bir meslek ve disiplin olan sosyal hizmet için (Akbaş 2014)’ın nakliyle hem bu meslek ve disiplinin özünü kavramış olan hizmet verenlerin hem de değerli hizmet alanların karşılıklı deneyim aktarma ve öyküleme biçimleri hayati önem taşımaktadır. Yani sosyal hizmet meslek ve disiplini, hizmet verenin ve hizmet alanın bağlamından oluşan diyalojik eşdeyişle, diyaloga dayalı bir ilişki temeline döşenmiş olmalıdır. Yine sosyal hizmet uzmanları da hizmet alanlarla işbirliği içinde çalışır ve onları etkin düzeyde katılım için destekler. Ayrıca toplumsal sorunlara ilişkin duyarlılık düzeyinin yükseltilmesini amaçlarlar (SHU-Der 2001 akt: Şeker 2011). Bu bağlamda oluşacak ilişki karşılıklı duyarlılık çerçevesinde gerçekleşecektir.

Esasen, sosyal hizmet meslek ve disiplini özünde etnik ve kültürel duyarlılığı olan “çokkültürlü” bir meslek ve disiplindir. Zira çokkültürlülük, etnik ve/veya kültürel duyarlılık ile paralel hatta eşdeğer görülmektedir (Koç 2003). (Özgür 2014), etnik duyarlılığı; etnik, kültürel ve sosyal farklılıkları anlama (Duyan ve ark. 2008) ile birlikte kültürel farklılıklara duyarlı olma gerekliliğini esas alan bir model olarak tanımlanmaktadır. Bu modelin temel stratejileri ise;

- Kültürel farklılıklara, etnik ve kültürel grupların değer sistemlerine ilişkin farkındalık ve hassasiyet,
- Farklı aile yapıları ve yaşam biçimleriyle çalışmada uygulama becerilerinin adaptasyonu,
- Kültürel geleneklerin ve değerlerin ailenin fonksiyonelliğini nasıl etkilediğini anlamak ve sosyal hizmet müdahalesini planlarken bu unsurları dikkate almak şeklinde sıralanmaktadır (Schiele 1997 akt: Özgür 2014).

Kabul, saygı ve hoşgörü gibi duyarlılık konularını içeren kültürel duyarlılık kavramı, sosyal hizmetin bir başka önemli değer boyutu olarak tartışılmakla birlikte tıpkı kültürel farklılık gibi kültürel duyarlılık da dinamik bir kültür tanımından hareketle oluşan duyarlılık olarak tanımlanmaktadır (Özgür 2014).

Belki de sosyal hizmet meslek ve disiplini; farklılıkları içeren dil, din, ırk, etnik köken, cinsiyet, yaş, engellilik ve diğer önyargılar gibi konularda ayrımcılığa ve/veya baskıya dair hâkim yapıları değiştirebilecek elimizdeki en önemli araçtır (Akbaş 2014). O halde sosyal hizmet, bu türden yaklaşımların olduğu parrhesiatik (özgür konuşma/açık sözlülük/açık fikirlilik) bir alan olmalıdır (Witkin 1999 akt: Akbaş 2014). Zira (Foucault 2012), *Parrhesia* kavramını etimolojik ve linguistik olarak özgür konuşma, açık sözlülük ve hakikat ile ilişkilendirerek özgür irade anlamında kullanmaktadır. Yine, (Kartarı 2006)’ya göre; duyarlılık kapsamındaki parrhesiatik alan, kabul ve yargılayıcı olmayan açık fikirlilik olarak tanımlanmaktadır.

Özde, kültüre duyarlı sosyal hizmet ve sosyal hizmet uzmanları, hizmet alanların “özelliklerine” bağlı olarak sosyal hizmet değerleri temelinde karşılıklı deneyim

aktarma ve anlatıyı anlama duyarlılığına sahip olmalıdır. Zira her bireyin ya da grubun kendine özgü bir değeri vardır ve bu değer onun saygı görmesini gerektirmektedir (SHU-Der 2001 akt: Şeker 2011). Ayrıca sosyal hizmet uzmanları hizmet alanların/kullanıcıların kültürel bağlamlarını anlayabilecek düzeyde isteğe ve duyarlılığa sahip olmalıdır (Miley ve ark. 2004).

Kültüre duyarlı yaklaşımların oluşması ya da oluşturulması neticesinde temelde öz farkındalığı ve kültürel farkındalık tartışmaları doğmaktadır.

4.2.2.4. Kültürel farkındalık ve öz-farkındalık

Kelime anlamıyla bir seçimin olmadığı uyanıklık halinde, gözlemlemeye dayalı olarak tanımlanan farkındalıkta deneyim değil; salt gözlem olduğunda bu farkındalıktan dikkat doğmaktadır (Krishnamurti 2013). Yazar, farkındalık temelinde gözlem yapılabilmesi için zihinde oldukça boşluk bulunması gerektiğini aşağıdaki şekliyle ifade etmektedir.

“Hırsa, açgözlülüğe, kıskançlığa kapılmış, zevk ve kendini geliştirme peşinde koşan bir zihnin; kaçınılmaz kederi, acısı, umutsuzluğu ve ıstırabıyla birlikte; böyle bir zihnin, gözlem yapabilecek, dikkat edebilecek hiçbir boşluğu yoktur. Kendi arzularıyla dopdolu, kendi tepki sularında dönüp dolaşan bir zihindir.”

Farkındalık, sosyal hizmet teorisi ya da müfredatı ve uygulaması arasında denetim mekanizması görevini görmektedir (Jenkins 1988 akt: Özgür 2014). Ona göre, sosyal hizmet uzmanlarının teorik bilgilerinin pratikte kullanımı ve uygulamaya uygunluğu farkındalık ile ölçülmektedir. Zira sosyal hizmet felsefesi ve doğası, sosyal hizmet karakteri gereği uygulamaya dönüktür (Şahin 1999). Ayrıca (Akbaş 2014)’a göre, sosyal hizmet teorisi ve uygulaması doğası gereği dışarıdan ve tepeden inme bir karakter taşımamaktadır. Akbaş, farkındalığın ötesine geçerek bütün bu sürecin “öz-düşünümsel” (yansıtıcı/yansıtmacı) ve eleştirel olduğunu ifade etmektedir. Nitekim düşünümsellik tartışmaları eleştirel olarak sürmektedir (Fook 2007).

Sosyal hizmet meslek ve disiplininin önemli bir değer boyutunu oluşturan kültürel farkındalık da “etnik köken, kültür, sosyo-politik geçmiş ve yaşam tarzlarının uygulayıcı ve hizmet alanların karar verme süreçlerini nasıl etkilediğini

anlamalarını sağlayan mekanizma” olarak tanımlanmaktadır (İbrahim 1991 akt: Özgür 2014).

Farkındalığı “bakış” olarak ele alan Özgür, bakış açılarını ise hizmet veren ile hizmet kullanan/alan arasındaki iletişimi etkileyen kültür temelli değişkenler olarak tanımlamakla birlikte kültürel farkındalık ya da bakışın öz farkındalığı gerektirdiğini ifade etmektedir.

Farkındalık neticesinde kendini bilme (öz bilgisi) süreci oluşmaktadır. Öz farkındalık ise kültürel farkındalığı doğurmaktadır. (Wilkinson 1997)’a göre, insani hizmet mesleklerinin uygulayıcılarının öncelikle değer ve kültürel bağlamları olmak üzere kendi öznel bağlamlarını anlamaları ve tanımaları gerekmektedir. Yine, (Krishnamurti 2013)’ye göre; kişinin öz bilgisi oldukça önemlidir. Bu nedenle öncelikle kişinin kendini anlaması gerekmektedir. Kişi kendini anlamadan, hiçbir sorun çözülemez; karşıtlıklar, baskılar, savaşlar, düşmanlıklar, kıskançlıklar ve kavgalar devam eder. Nitekim farkındalığın kültürel boyutunu tartışan (Özgür 2014)’e göre, sosyal hizmette öncelikli olarak kendi farkındalığı ya da öz farkındalığının oluşması gerekmektedir. Buna göre uygulayıcıların kendi farkındalığı olmaksızın yapılan kuramsal tartışmalar tek başına “pratikte yarırsızdır.” Böylece öz-farkındalık yokluğu; dikkatsizliğe ve dolayısıyla yetersiz, faydasız ve uygulanamaz müdahalelere sebep olabilmektedir (Lishman 1994). Ayrıca öz farkındalığın olmadığı kültür çalışmalarında ya da kültüre duyarlı çalışmalarda etik ihlallerin ortaya çıkabileceği bildirilmektedir (İbrahim 1991 akt: Özgür 2014). Tıpkı öz farkındalık gibi öz bilgisi olmadan asla bütüncül bir çerçeve oluşturulamaz (Krishnamurti 2013). Yine (Akbaş 2014)’a göre, sosyal hizmette bu bütünleştirici çerçeve, öz-düşünümsel ve eleştirel bir bakış açısıyla mümkün olabilecektir.

Kültürel duyarlılık ve öz farkındalığı temelinde oluşan kültürel farkındalık, kültürel olarak yetkin bir alan oluşturacaktır. Bu çerçevede başta sosyal hizmet olmak üzere çeşitli insani hizmet mesleklerinde kültürel yetkinlik tartışılmaktadır.

4.2.2.5. Kültürel yetkinlik

Günümüzde kültürel yetkinlik, çeşitli meslek ve disiplin alanlarını etkileyen çok boyutlu bir standartlar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Sue 2001 akt: Özgür 2014). Kültürel beceri ve kültürel yetkinlik ile ilgili yaklaşımlar, özellikle son dönemlerde sosyal, sağlık, eğitim, danışmanlık gibi çeşitli insani hizmet mesleklerinde önem arz

etmektedir. Örneğin (Özgür 2014)'e göre, yaklaşık son 20 yılda yardım sürecinde kültürel konuların önemi daha fazla dikkat çekici hale gelmiş olup sosyal hizmet, psikoloji, PDR gibi yardım meslekleri, özellikle son dönemlerde kültürel açıdan farklı grupları anlamaya dair yaklaşımlar geliştirmişlerdir.

Kültüre duyarlı bir meslek ve disiplin olan sosyal hizmet, değer kapsamında uygulayıcılarına kültürel beceri ve yetkinliği etik ve ilkesel standartlar olarak öngörmektedir. Nitekim insani hizmet ya da yardım mesleklerinden olan sosyal hizmet, kültürel yetkinliği Sosyal Hizmet Eğitimi Konseyi (Council on Social Work Education) eliyle 1980'lerde müfredatına eklemiştir (Özgür 2014). Bu durumda sosyal hizmet eğitimi, uygulaması ve araştırması için gerekli olan kültürel beceri ve kültürel yetkinlik kavramları en çok kabul gören şekliyle tanımlanmaktadır. Buna göre; kültürel beceri, “kişinin kendi sahip olduklarıyla birlikte başkalarının dilini, geleneklerini, değerlerini ve inançlarını anlaya bilmesinden hareketle, çok kültürlü bir ortamda etkin olarak çalışabilmesi kabiliyeti” olarak; kültürel yetkinlik ise “kültürel becerinin sürekliliği içerisinde en uç, zirve noktasıdır. Kültürel yetkinlik; bilgi, tutum ve kültüre yönelik büyük bir saygıyı barındıran davranış” olarak tanımlanmaktadır (Cross ve ark. 1989 akt: Krysik ve Finn 2015).

Yine başka bir şekilde kültürel yetkinlik, bireylerin ve sistemlerin kültür, dil, toplumsal sınıf, ırk, etnik köken, din, tinsel özellik, göç durumu ve diğer bütün farklılıktaki insanlara; bireylerin, ailelerin ve toplumların değerlerini tanıyan, kabul eden ve değer veren bir tarzda saygı duyarak karşılık verme ve her birinin onurunu koruma ve sürdürme süreci şeklinde tanımlanabilmektedir (Fong ve Furuto 2001; Fong 2004; Lum 2011 akt: NASW 2015).

Ayrıca sosyal hizmet tarihinde önemli bir yer edinen (Amerikan) Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (NASW) tarafından 2001 yılında tanımlanan kültürel yetkinliğe yönelik standartlar, 2007 yılından sonra 2015 yılında tekrar güncellenmiştir. Son tanımlama, NASW'a bağlı Ulusal Irk ve Etnik Farklılık Komisyonu tarafından sosyal hizmet mesleğinde “kültürel ve dilsel yetkinlik” olarak değiştirilmiş olup sosyal hizmet mesleğinin mikro (bireysel), mezo (kurumsal) ve makro (toplumsal) düzeylerinde genişletilmiştir. Yeni tanım; “dilsel yetkinlik”, “kültürel tevazu”, “liderlik” ve “kesişimselliği” içermektedir. Buna göre; kültürel yetkinlik, “sosyal hizmet uzmanlarına kendi kültürel geçmişlerini

anlama ve tanımayı gerektirmekle birlikte bilgi, beceri ve değer temelinde ırk, etnik köken, toplumsal cinsiyet, toplumsal sınıf, cinsel yönelim, din, yaş ve engellilik gibi çeşitli kültürel özelliklere sahip farklı gruplara hizmet vermeyi geliştirmeyi gerektirmektedir” (NASW 2015).

Benzer bir şekilde sosyal hizmet uzmanları derneği tarafından 2008 yılında güncellenen sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçılara ilişkin etik sorumlulukları kapsamında kültürel yetkinlik ve sosyal farklılık kısmı şu şekilde sıralanmaktadır. Buna göre, sosyal hizmet uzmanları;

a) Kültürü, kültürün insan davranışı üzerindeki etkisini ve toplumdaki işlevini anlamalı; her kültürün güçlü yönleri olduğunu kabul etmelidir.

b) Müracaatçının kültürü hakkında bilgi sahibi olmalı; kültürel farklılıkları kabul etmeli ve duyarlı olmalı; hizmetleri sunarken müracaatçının kültürünü göz önünde bulundurarak davranmalıdır.

c) Sosyal farklılıkların doğasını ve ırk, renk, etnik ve ulusal köken, cinsiyet, yaş, medeni durum, siyasal görüş, dinsel inanç, cinsel tercih, zihinsel ya da fiziksel özür gibi farklılıklara yönelik baskıları anlamaya çalışmalı ve bu konuda eğitim programlarına katılmalı ve kendini geliştirmelidir.

<http://www.shudernegi.org/?pnun=42&pt=+Etik+%C4%B0lke+ve+Sorumluluklar> , Erişim tarihi: 12 Mayıs 2016).

Sonuç olarak kültürel yetkinlik ihtiyacı, bireysel (mikro), kurumsal (mezzo) ve toplumsal (makro) gibi çeşitli düzeylerde gelişim gösteren bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır (Miley ve ark. 2004; Özgür 2014; NASW 2015).

Bu çalışmada, kültürel yetkinliği ve diğer kültür bileşenlerini içeren çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında Ezidi mülteci gençler üzerinde durulmuştur. Belirtilen konu kapsamında evvela etnokültürel ve etnodinsel bir grup olan Ezidiler hakkında bilgiler verilmiştir.

4.3. EZİDİLER

Genel olarak Ezidiler ve/veya Ezidilik hakkında literatür incelendiğinde, bu konuda çok fazla kavramsal tartışma olmakla birlikte tarihsel olarak sözlü gelenekten gelen Ezidiliğin sistematik bir yapıda olmadığı görülmektedir. Ezidiler için önemli olan uygulanabilirlik olmaktadır. Nitekim (Yalkut 2013), çalışmasında Ezidi dinini

araştıran din bilimcileri arasında Ezidiliğin kökeni hakkında fikir birliğinin sağlanamamış olduğunu ve etimolojik olarak Ezidi sözcüğünün tartışma konusu olduğunu ancak çeşitli inanışlarla ilişkilendirildiğini bildirmektedir. Bu bağlamda Ezidiliğin kökeni ve kurucusu hakkındaki tartışmalar da süre gelmektedir.

Genel olarak komşu topluluklara ait bazı inanç ve âdet sistemleri Ezidiliğin özü yitirilmeden devralınmış olabilmektedir. Örneğin Ezidilik; Zerdüştlük, Manicilik, Hristiyanlık ve İslam Tasavvufu gibi hem şimdiki hem de geçmişte kalmış din ve inançlara ait birçok unsuru içeren bir tür “senkretizm (bağdaştırmacılık)” olarak tanımlanabilmektedir (Colpe 1997 akt: Yalkut 2013).

Ancak bu etnokültürel ve etnodinsel topluluk, kendilerini Ezidi, dinlerini de Ezidilik olarak görmekte ve bu şekilde adlandırmaktadır.

Tarihsel süreç boyunca etnik, kültürel ve dini bir topluluk olan Ezidiler, günümüz Irak, Suriye, İran, Ermenistan, Gürcistan, Azerbaycan, Rusya ve Türkiye devletlerinin topraklarında yani Ortadoğu'nun kuzeyinde büyük bir coğrafyada bölünmüş ve dağınık bir halde yaşamaktadırlar (Izady 2011).

Dünyadaki Ezidi varlığına ilişkin tartışmalar da süregelmektedir. Nitekim (Baysal 2016)'a referansla dünyadaki Ezidi nüfusuna ilişkin rakamların çelişkili olduğu bildirilmekle birlikte bazı kaynaklar 300 bin derken bazı kaynaklar bu rakamın 800 bine hatta 1,5 milyona kadar çıktığını düşünmektedir (Yalkut 2013). Ayrıca Philip G. Kreyenbroek bu rakamı yaklaşık olarak 350 bin olarak vermektedir (Kreyenbroek 2014 akt: Baysal 2016).

Yine (Yalkut 2013)'un nakliyle tarihsel olarak Ezidilere kendi dışındakiler tarafından yakıştırılan adlandırmalardan ötürü Ezidiler, ötekileştirilerek dışlanmış hatta düşmanlaştırılmıştır. Yapılan “Yezidi” gibi adlandırmalar çeşitli sorun ve tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Ancak (Yalkut 2013), “Yezidi” nitelemesi konusunda açıklık getirmektedir. Yalkut'a referansla Ezidilerin çok önemseyip kutsallaştırdığı Yazid bin Êzîdiyan adlı kahraman ile Emevi Halifesi Yezid bin Muaviye birbiriyle ilişkisiz olmakla birlikte tarihte tanınmış bu iki şahıs arasında isim benzerliği dışında herhangi bir benzerlik bulunmayıp eldeki tarih kaynaklarında da bu hipotezi doğrulamaya yetecek kadar bilgi kaynağı bulunmamaktadır. Bu sorun ve karışıklığı gidermek için Ezidiler kendilerini Ezidi olarak tanımlamaktadırlar.

Tarihsel olarak büyük katliamlara maruz kalan, din değiştirmeye zorlanan Ezidiler, özellikle komşuları tarafından uygulanan katliam ve ‘‘fermanlarla’’ dolu bir tarihi geçmişe sahiptirler.

Ezidiler, buldukları coğrafyada sürekli ölüm ya da sürgün arasında tercih yapmaya zorlanmışlardır. Kendilerini komşularından gelen tehlikelerden korumak adına sürekli olarak dağlara kaçan ve orada yaşamayı tercih eden bu toplumun önemli bir kısmı; gördüğü zulüm, baskı ve şiddetten ötürü başta Avrupa lkeleri olmak üzere birçok ülkeye sığınma temelli g etmişlerdir (Baysal 2016).

Benzer bir şekilde Ezidiler, var olabilmek için kimliklerini dolayısıyla kendilerini gizlemek zorunda kalmış olup giderek ilerine kapanmışlardır. Bu durum, yaşadıkları coğrafyayı terk ederek Almanya başta olmak üzere Avrupa’ya ve dünyanın değişik yerlerine sığınmaya mecbur edilmeleri sonucunda değişmiştir (Yalkut 2013).

Ayrıca Türkiye diğer ülkelerden farklı olarak hem Ezidilerin yaşadığı ve vatandaşı olduğu hem de Ezidilerin maruz kaldığı zulüm, baskı ve katliamlar sebebiyle sığınma temelli g ettiği bir ülke konumundadır.

Sonuç olarak tarihsel süreç boyunca Ezidiler, savaş ve saldırılarla burun buruna yaşamışlardır. En son olarak da Irak’ta 2014 yılındaki terör saldırıları sonrasında yaşanan savaşın mağduru olmuşlardır.

4.3.1. Savaş Mağduru Ezidiler

Tarihsel süreç boyunca özellikle son üç asırda olmak üzere Ezidiler, büyük soykırımlara uğramış ve acımasız savaş vahşetleri ile karşılaşmakla birlikte sürekli bir güvenlik kaygısıyla yaşamışlardır.

Ezidiler, ortak yaşam sürdürdükleri ve komşu oldukları birçok millet tarafından inançları ‘‘şeytan’’ ile ilişkilendirildiği için katliamlara uğramışlardır. Yalkut’a referansla, Ezidilerin zel ve büyük saygı duydukları Melek Tavus yani Taus-u Melek (kuş şeklinde tasvir edilir), Müslüman ve Hristiyanlar tarafından kovulmuş melekle, yani şeytanla bir tutulmaktadır (Yalkut 2013). Genel olarak ‘‘yola getirme’’ gayesinden ötürü yapılan bu katliamlarda, Ezidi kadınları ve çocukları satılmıştır; erkekler katledilmiş, kutsal meknları başlarına yıkılmış, köyleri ve evleri talan edilmiştir (Baysal 2016).

Dünyadaki nüfusları 1,5 milyona kadar çıkabilecek sayıda olan Ezidiler, hiçbir yerde çoğunluk olmamakla birlikte şimdiye kadar herhangi bir politik ya da ekonomik statüye de sahip olmamışlardır. Bütün bunlardan hareketle Ezidilere yönelik gerçekleştirilen saldırı ve soykırımlar, salt bir nefret eylemi ya da etnik temizlik hareketi olarak nitelendirilebilmektedir (Yalkut 2013).

Ezidilere yönelik girişilen son saldırı ve soykırım örneği olarak da Irak'ta Ağustos 2014 yılında yaşanan terör saldırıları olmuştur. Yaşanan bu nefret eylemi ve/veya etnik temizlik hareketi sonrasında, Musul vilayetinin Şengal bölgesinde binlerce Ezidi katliamlara uğramıştır. Bu saldırı ve katliamlardan kaçan büyük bir Ezidi kitlesi, sığınma temelli göç hareketleri kapsamında Avrupa'ya ve binlercesi de Türkiye'ye sığınmıştır.

Türkiye'ye sığınmış olan Ezidilerin bir kısmı kamplarda bir kısmı ise kamp dışında çeşitli illere dağılmıştır. Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Ezidilerin en fazla sığınmış olduğu bölge konumunda olmuştur. Ayrıca bu çalışmanın kapsamında olan Diyarbakır, Mardin ve Batman gibi iller de Ezidilerin en fazla sığınmış olduğu şehirler konumunda olmuştur.

Savaş, bir kısım insan gruplarını göç hareketleri içinde yurtlarını terk etmeye zorlayabilmektedir. Bu ise göçmenlerin gittikleri ülkelerde daha zor yaşam koşullarında yaşamalarına sebep olup onların “ötekileşmesine” de zemin hazırlayabilmektedir (Şeker 2004).

Sığınma temelli göç hareketi kapsamında yurtlarını terk etmeye zorlanan Ezidiler içerisinde çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve gençler gibi gruplar bulunmaktadır. Bu gruplar ise zor yaşam koşullarında yaşamak için en hassas grupları oluşturmaktadır. Zaten bir meslek ve disiplin olarak sosyal hizmetin hedef grubu ve amacı, ihtiyaç içerisinde yani zor yaşam koşullarına hassas olan bireyler, gruplar ve topluluklarla çalışmaktır (Pincus ve Minahan 1977; Şahin 1999; Miley ve ark. 2004; Duyan ve ark. 2008; Zastrow 2013). Bu bağlamda bu çalışma, çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında Türkiye'ye sığınma temelli göç hareketi içinde yurtlarını terk eden savaş mağduru Ezidi mülteci gençlere odaklanmaktadır.

4.3.1.1. Türkiye'deki savaş mağduru mülteci Ezidi gençler

Esasen, 2014 yılında yaşanan terör saldırıları sonrasında Irak'tan Türkiye'ye sığınma temelli göç kapsamında gelen savaş mağduru Ezidiler arasında bulunan

gençlerin kültürel etkileşimler, kültürlerarası diyalog ve çokkültürlülük bağlamında önemli bir kitleyi oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ayrıca bu grup, genel olarak mülteciler arasında kültür ve değişim etkenlerine en fazla duyarlılık ve katılım gösteren grup olarak görülebilmektedir. Zira göç, hedef ülkenin yerli halkı ve bu ülkede bulunan göçmen grupları arasında kültürel değişim ve etkileşimi doğurabilmektedir (Hogg ve Vaughan 2007). Ayrıca (Yalkut 2013)'un da ifade ettiği gibi bireylerin değişim süreci, sadece geçmiş yaşantılarıyla değil; kısmen de geldikleri yerlere bağlı olarak şekillenmektedir.

Göçmen gruplarının geçmiş yaşantıları ve geldikleri yerlerin özellikleri arasında yaşadığı temas, etkileşim ve değişim süreci, göçmenleri özellikle genç göçmenleri asimile olmakla karşı karşıya getirebilmektedir (Hogg ve Vaughan 2007). Ancak sığınma temelli göç hareketleri ile birlikte bireyselleşme sürecine girmiş bulunan Ezidi gençlerin asimilasyon sonucu yitirilmemesi gerekmektedir. Bunun için de genç Ezidi bireyler, etnokültürel ve etnodinsel topluluğun birer üyeleri olarak bireysel kimliklerinin yanı sıra kolektif kimliklerini de göz önünde bulundurmaları gerekmektedir (Yalkut 2013).

Ezidi mülteci gençlerin kişisel ve kolektif kimlikleri, yaşadıkları travma sonrasında olumsuz olarak etkilenmiş olup Ezidi mülteci gençler, sığınma temelli göç sürecinde çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Bu durumda insan değer ve onurunu önemseyen bir insani hizmet (yardım) mesleği olan sosyal hizmetin sorun çözmeye yardımcı olma amacıyla kültüre duyarlı bir perspektif ile asimilasyon amacı gütmeyen eleştirel çokkültürcü sosyal hizmet politika ve uygulamalarını gerekli kılmaktadır (Özgür 2014). Bu doğrultuda Ezidi mülteci gençlere yönelik kişisel ve kolektif hizmetlerin yapılandırılmasında ve sunulmasında resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kurumlarının (STK) ve diğer gönüllü kuruluşların işbirliği gerekli görülmektedir. “Sosyal model” olarak adlandırılan bu anlayışta sağlık, sosyal ve kültürel politikalar insan hakları boyutunda ele alınmaktadır. Yine bu kapsamda ulusal ve uluslararası düzeyde kabul görmüş insan haklarına ilişkin belgelerin göz önünde bulundurularak sağlanacak politika ve uygulamalar için insan hakları boyutunda hassasiyetin sağlanması gerekmektedir (Beter 2006).

Bu çalışmanın yapıldığı tarihlerde Türkiye’de bulunan Ezidi mülteci gençlerin şiddet ve savaş mağduru olması, onların bio-psiko-sosyo-tinsel durumlarını olumsuz

etkilemenin yanı sıra toplumsallaşma ve dolayısıyla sosyal bütünleşme süreçlerini de olumsuz olarak etkilemektedir. Zira toplumsallaşma süreci, aynı zamanda kültürel ve sosyal bütünleşme süreci olarak da adlandırılabilir (Doğan 1998 akt: Beter 2006). Bu bağlamda göçle birlikte en fazla tartışılan kavramlardan biri olan sosyal bütünleşme ve sosyal hizmetin bilgi, estetik ve ahlaki değerleri temelinde sosyal bütünleşme konusu üzerinde durmanın faydalı olabileceği düşünülmektedir.

4.4. SOSYAL BÜTÜNLEŞME SÜRECİ VE DEĞERLER

Genel olarak dayanışmak, kaynaşmak, ahenk oluşturmak vb. gibi anlamlara gelmekte olan sosyal bütünleşme; birey, grup ve toplulukların değerler temelinde bir bütün meydana getirmeleri ve karşılıklı iletişim ve etkileşimlerde bulunmaları şeklinde tanımlanabilmektedir (Kongar 1981 akt: Karataş 2003).

Bütünleşme konusunun önemli ve öncü kuramcılarında olan Fransız sosyolog Emile Durkheim'e göre, sosyal bütünleşme, farklılıklar üzerine inşa edilmiş dayanışmalar ile kolektif bilinç ve değerler temelinde oluşmaktadır (Durkheim 2006).

Başka bir bakış açısıyla bütünleşme sürecinde yer alan birlik olma duygusu (Haldun 2012), farklı sosyo-kültürel benlikleri korumanın yanı sıra içinde bulunduğu toplumsal yapıyla da bir bütünlük oluşturmaktadır (Karataş 2003).

Yine bir başka açıdan (Fichter 1996), sosyal bütünleşmenin sosyo-kültürel değerlerin birleşiminden oluştuğunu bildirmektedir. Ona göre; kültürel, sosyal ve toplumsal bütünleşme hem zaman gerçekleşmektedir.

Başka bir görüşe göre ise bazı toplumların kendilerini çokkültürlü olarak adlandırmasından sonra azınlık politikaları izlemeye girişerek bütünleşmeyi bir tür azınlık politikası olarak görmektedir (Entzinger 1984 akt: Özgür 2009).

Tarihsel olarak göç olgusuyla paralel bir şekilde tartışılan sosyal ya da toplumsal bütünleşmelerin genel olarak değerler temelinde gerçekleştiği görülmektedir. İnsani hizmet ve/veya yardım mesleklerinde değerler konusu yaygın olarak tartışılmaktadır. Bu tartışmalardan payını almış olan sosyal hizmet meslek ve disiplininin konumunu ve farklılığını belirleyen önemli unsurlardan biri şüphesiz sosyal hizmet değerleri olacaktır. Nitekim (Banks 1995), sosyal hizmet bilgisi dolayısıyla teorisinin olmazsa olmaz bileşeni olarak sosyal hizmet değerlerini öngörmektedir. Yine (Thompson

2013)'a göre, sosyal hizmet disiplini meslek haline getiren önemli unsurlardan biri sosyal hizmetin değerler temeline sahip olmasıdır.

Farklılıkları kapsayan çokkültürcü sosyal hizmet yaklaşımı için de sosyal hizmet değerleri olmazsa olmazdır. Söz konusu farklılıklara yönelik çalışmalar için sosyal bütünleşme/kaynaşma olduğunda insan değer ve onurunu koruyan ve yücelten bir meslek ve disiplin olarak sosyal hizmetin değerler temelinde farklılıkları (Şeker 2011) “birlikte yaşama kültürü” ile sahipleneceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu çalışmada da görüleceği üzere değerler temelinde sosyal bütünleşmenin üç şekilde gerçekleştiği tartışılmaktadır. Bunlar; bilgi, estetik ve en önemlisi de ahlaki temelli değerler olmaktadır.

4.4.1. Bilgi Temelli Değerler

Genel olarak bilgi temelli değerler, doğru ile yanlış arasında bulunmaktadır. Tarihsel olarak sosyal hizmet meslek ve disiplini, üyelerinin uyması gerektiği temel ahlaki ve/veya etik ilkeler çerçevesinde oluşan değerlerinin önemlice bir kısmını bilgi temelli değerler olarak tartışmıştır.

Temelde (Biestek 1970 akt: Banks 1995) ve (Thompson 2013)'a referansla tanımlanan değerlerin genel olarak bilgi, estetik ve ahlaki temelde tartışıldığı görülmüştür. Ancak bunun yanı sıra yargılayıcı olmayan tutumlar (non-judgemental attitudes), gizlilik (confidentiality), duyguların amaçlı dışa vurumu (purposeful expression of feelings), kontrollü duygusal katılım (controlled emotional involvement), birlikte çalışma, güçlendirme vb. şekilde sıralanan değerlerin çoğunlukla bilgi temelinde tartışıldığı görülmektedir.

Yine değerleri insani hizmet mesleklerinde etik ilkeler çerçevesinde ele alan (Woodside ve McClam 1994 akt: Kenyon 1999) karşılıklı güveni tesis edebilmek için gizliliği; (Egan 1994 akt: Kenyon 1999) ise birey, grup ya da topluluklar ile çalışırken onların bağlamlarına vakıf olabilmek için yeterli değerlerini daha çok bilgi temelinde öngörmüşlerdir.

Bu bağlamda sosyal hizmet bilgi temelli değerleriyle birey, grup ya da toplulukların kaynaşmasını sağlayarak onların öz değerleri ve bağlamları çerçevesinde toplumla bütünleşmesinin ya da sosyal bütünleşmesinin önündeki engelleri kaldırabilecektir.

4.4.2. Estetik Temelli Değerler

Genel olarak estetik temelli değerler, güzel olana işaret etmektedir. Estetik temelli değerler; her birey, grup ve/veya topluluğun özel ve önemli olduğu ve dolayısıyla saygı duyulması gerektiği düşüncesine dayanmaktadır. Sanatsal yönü bulunan sosyal hizmet meslek ve disiplini için anlamlı olan estetik temelli değerler; kişi, grup ya da toplulukları farklılık temelinde sosyal ve kültürel olarak anlamaya dayalı bir anlayışı içermektedir. Nitekim (Akbaş 2003), bunu insan özneliği ve sosyo-kültürel bağlamlar çerçevesinde anlama ve kavramaya dayalı anlamacı ve yorumsamacı (hermeneutic) paradigma kapsamında tartışmaktadır.

Esasen etik bağlamda anlam ve anlamaya dayalı olan estetik temelli değerler ile sosyal bütünleşme, bireysellik (bireyin biricikliği), tahammül/hoşgörü (tolerans), kişinin değer ve onuruna saygı, dürüstlük, farklılık (diversity) içermektedir (Biestek 1970 akt: Banks 1995; Woodside ve McClam 1994 akt: Kenyon 1999; Thompson 2013). Bunun yanı sıra diğer sosyo-kültürel değerler ile ahenk oluşturmaya da yöneliktir (Fichter 1996).

4.4.3. Ahlaki Temelli Değerler

Genel olarak ahlaki temelli değerler, iyi ile kötü arasında konumlanmaktadır. İnsani hizmet ve/veya yardım mesleklerinde etik ve değerler daha çok ahlaki boyutlarda ele alınmaktadır. Bunlar: kabul (acceptance), kendi kararını verme (self-determination), bireyin kendi sorumluluğu, saygı vb. gibi olmaktadır (Woodside ve McClam 1994; Egan 1994 akt: Kenyon 1999).

Özelde ise insani hizmet ve/veya yardım mesleklerinden olan sosyal hizmet meslek ve disiplini için kabul, kişiye saygı, kendi kararını verme, gizlilik, eşitlik (equality), sosyal adalet (social justice), insan hakları, güçlendirme gibi etik ve ahlaki değerler sosyal hizmet değerleri olarak görülebilmektedir (Banks 1995; Şeker 2011; Thompson 2013).

Yine başka bir açıdan (Thompson 2013), yukarıdakilere ek olarak yurttaşlık, baskı/ayrımcılık karşıtlığı ve çağdaş sosyal hizmet değerleri gibi kavramları özgürleştirici değerler olarak etik ve ahlaki bir çerçevede tartışmaktadır. Bu bağlamda yurttaşlık tartışmasıyla ahlaki temelli değerler ile sosyal bütünleşmenin

gerçekleşebilmesi için farklılıkları barındıran çokkültürlü yapılarda özgürleştirici değerler önemli ve anlamlı olacaktır

Ayrıca (Özgür 2014) de farklılıkları kapsayan çokkültürcü sosyal hizmet anlayışı için kültürel yetkinlik, aidiyet, kültürel duyarlılık, kültürel farkındalık ve öz farkındalık gibi kavramları sosyal adalet, eşitlik ve güçlendirme gibi değerler çerçevesinde tartışmaktadır.

Sonuç olarak farklılıkları barındıran çokkültürlü yapılarda toplumsal ve/veya sosyal bütünleşmenin bilgi, estetik ve ahlaki temelli değerler çerçevesinde gerçekleşmesi gerektiği görülmektedir.

4.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

20. yüzyıl ve sonrasında önemli tartışma konularından olan çokkültürcülük, başta pedagojik olmak üzere sosyal, ekonomik ve politik gibi çeşitli meslek ve disiplinlere tesir etmiştir. Sosyal bir meslek ve disiplin olan sosyal hizmet de şüphesiz çokkültürcü yaklaşımlardan nasibini almıştır, almaktadır. Bu bağlamda sosyal hizmet meslek ve disiplinin kapsamında olan önemli ve güncel modellerden biri çokkültürcü perspektiftir. Çokkültürcü sosyal hizmet modeli, sosyal hizmetin çokkültürlü geleneğine dayanmaktadır. (Özgür 2014), sosyal hizmet mesleğinin farklılıklarla dolu bir çevrede yani çokkültürlü bir çevrede sunulduğunu belirtmektedir. Yazar ayrıca belirtilen bütün bu farklılıklar içerisinde bilimsel ve teorik yönüyle politika ve hizmet üreten sosyal hizmet meslek ve disiplinini “özünde çokkültürlü bir disiplin ve meslek” olarak tanımlamaktadır. Kültürel ve toplumsal bir grup olarak Ezidilerin etnografik ve savaşa bağlı olarak sosyolojik yapısının incelenmesi çokkültürcülüğü ve dolayısıyla çokkültürcü sosyal hizmeti yakından ilgilendirmektedir.

Ezidiler ve/veya Ezidilik nitel paradigma ile birçok sosyolojik ve etnografik çalışmanın konusu olmuştur. Ortadoğu’daki savaşlar dolayısıyla Ezidilerin yaşadığı mağduriyet Ezidi göçüne sebep olmuştur. Bu çalışma, çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında Türkiye’ye sığınmış Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme sürecine odaklanmaktadır. Ayrıca uluslararası sosyal hizmet kapsamında çokkültürcülük ve sosyal bütünleşme gün geçtikçe daha fazla tartışılmaktadır. Sosyal hizmeti geniş perspektiften algılamak adına günümüz çağdaş dünyasında çokkültürcü sosyal politika ve hizmet çalışmaları kaçınılmaz olmaktadır. Çokkültürcü sosyal hizmet, mülteciler ve sosyal bütünleşme gibi konular çeşitli araştırmacılar tarafından

irdelenmiştir. Ancak belirtilen çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme sürecinin incelenmesi başlıklı çalışma konusu ekseninde sosyal çalışma alan yazında yeterli düzeyde çalışmanın olmadığı öğrenilmiştir. Konu hakkında çalışmaların olmaması, bu çalışmayı özgün kılmaktadır. Bu bağlamda, çokkültürcü sosyal hizmet ve Ezidi mülteci gençler ile ilgili toplumsal farkındalık oluşturma, ulusal ve uluslararası düzeyde ilgili literatüre konu hakkında katkıda bulunma noktasında bu çalışmanın, önemli bir boşluğu doldurması umulmaktadır.

5. GEREÇ VE YÖNTEM

5.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın genel amacı; Türkiye' ye savaş sebebiyle göç etmek zorunda kalan Ezidi mülteci gençlerin çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında sosyal bütünleşme sürecini anlamaya çalışmaktır.

Dolayısıyla çalışmanın genel amacı çerçevesinde mülteci kamplarında bulunan ve/veya kayıt dışı olan Ezidi gençlere (18-24 yaş) odaklanmaktır. Bu bağlamda, belirtilen toplumsal grubun Türkiye'de nasıl yaşadıkları, hedef ülkeyi (Türkiye'yi) nasıl algıladıkları ve sosyal bütünleşme sürecinde kendileri için belirlenen sosyal politika ve hizmetlerle nasıl, neden ve ne tür ilişki kurdukları sorunsallarına cevaplar bulmaya çalışmaktır.

5.2. ARAŞTIRMANIN TİPİ

Bu çalışma, yorumsamacı (pozitivizm ya da mantıksal pozitivizme alternatif) paradigmaya dayalı, temellendirilmiş kuram (grounded theory) stratejisi kullanılarak yapılan etnografik bir kuram oluşturma çabası taşıyan niteliksel bir çalışmadır. (Özgür 2014)'e göre, eleştirel çokkültürcü sosyal hizmet modelinde genel-geçer ve kategorik bilgilerin ve/veya bilgi çevrelerinin bütün gruplara uygulanamamasından ötürü niteliksel metodolojinin çokkültürcü sosyal hizmet için en uygun metodoloji olduğunu belirtmektedir. Temellendirilmiş kuram, ontosu olan bir teori değildir. Ancak ve ancak yapı oluşturma çabası taşıyan bir araştırma stratejisidir. Başka bir deyişle anlamlı bir yapısallık (teori) üretme olarak bilinen bu strateji, elde edilen verilerden yola çıkarak kuram oluşturmaya amaç edinen bir yaklaşımdır. Nitekim (Yıldırım ve Şimşek 2013)'in de ifade ettiği gibi bu yaklaşımın amacı, yeni kavramları elde ederek anlamlandırıp yeni açıklamalar elde edebilmektir. Araştırma öncesinde herhangi bir ilk ve/veya ön kabul mevcut değildir. Araştırmacı, araştırma süreci boyunca yaşantılara ve anlamlara odaklanır. Anlamlı bir kuram oluşturma; betimleme, kavramsallaştırma ve en nihayetinde kuramlaştırmadan oluşmaktadır (Patton 2014). Bu bağlamda, kuram oluşturma tümevarımsal bir özelliktedir. (Strauss ve Corbin 1990)'a göre, temellendirilmiş kuram (grounded theory) stratejisi, bir

kuramın tümevarım yoluyla oluşturulması için bir takım sistematik aşamalar ile olayların nasıl yaşandığını ve bu olaylara nasıl ve ne gibi tepkiler verildiğini belirler.

5.3. ARAŞTIRMANIN YERİ VE ZAMANI

Bu araştırma, Kasım-2015 ve Şubat-2016 tarihleri arasında Diyarbakır, Mardin ve Batman illerinde yürütülmüştür. Bu üç şehrin seçilmesinde ulaşılabilirlik önemli bir etken olmuştur.

5.4. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırma evreni, Güneydoğu Anadolu Bölgesi (GAB)'ne dolayısıyla Türkiye'ye savaş sebebiyle sığınmış olan 18-24 yaş aralığındaki Ezidi gençleri kapsamaktadır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda, araştırmanın örneklemini genel anlamda Diyarbakır, Mardin ve Batman illerindeki Ezidi mülteci gençler, özelde ise çalışmanın yürütüldüğü tarihler arasında, araştırmaya dâhil olma kriterlerine uygun mülteciler oluşturmuştur. Araştırmaya dâhil olma kriterleri aşağıda belirtilmiştir:

1. Ezidi olma,
2. 18-24 yaş aralığında olma,
3. Savaş sebebiyle Türkiye'ye sığınmış olma,
4. Kayıtlı ve/veya kayıt dışı olma,
5. Çalışma hakkında gerekli bilgiler verildikten sonra araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden tüm mülteciler araştırmaya dahil edilmiştir.

Bu araştırmanın örneklem seçiminde, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) gibi savaş sonrası yaşanan psikolojik sorunlar sebebiyle araştırma kapsamına alınacak mülteci bireylerin kolay ulaşılabilir olmamalarından ötürü kartopu örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Neuman, aynı zamanda “ağ, zincirleme gönderme veya nama dayalı örnekleme” olarak da adlandırılan kartopu örnekleme

tanımlarken toplumsal araştırmacıların çoğunlukla birbirleriyle bağlantılı bir insanlar ya da örgütlenmeler ağıyla ilgilendiklerini belirtmektedir. Kartopu örneklemenin araştırmacının bir örnek olayla başladığı, daha sonra o örnek olaydan aldığı bağlantılı ilişkilerle ilgili bilgilere dayanarak başka örnek olaylar belirlediği ve süreci tekrarladığı rastlantısal olmayan bir örneklem olduğunu ifade etmektedir (Neuman 2014).

Niteliksel araştırmalarda, örneklem büyüklüğü hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Araştırma kapsamına alınacak kişi sayısı daha çok araştırma süresince belirlenmektedir. Bu bağlamda, bazı durumlarda sadece bir katılımcı araştırmanın örneklemini oluşturabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek 2013). Bu araştırma kapsamında 20 mülteciye ulaşılmıştır. Ulaşılan iki kişi ise Ezidi olmak ile ilişkili olarak yaşadıkları korku ve endişe sebebiyle araştırmaya katılmayı kabul etmemiştir. Ayrıca hem araştırma öncesi ön araştırmada hem de araştırma süreci boyunca çeşitli sivil toplum kuruluşu (STK) temsilcileri, meslek örgütleri ve sosyal hizmet, sosyoloji, psikoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik (PDR), hukuk ve sağık gibi alanların mesleki profesyonelleriyle de konu hakkında çeşitli görüşmeler yapılmıştır.

5.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bilimsel araştırmanın amacı, alanda elde edilen verilerle sistemli, düzenli, sınıflandırılmış ve aralarında ilişkiler kurulmuş bilimsel bilgiler oluşturmaktır (Güven 2001). Bu araştırma, nitelikli bilimsel bilgi elde etmek için yorumsamacı paradigma ile niteliksel araştırma çeşitlerinden olan “temellendirilmiş kuram (grounded theory)” stratejisinde yapılmıştır. Bu bağlamda belirtilen tarihler arasında yapılan alan araştırmasında, “katılımcı gözlem” ve “derinlemesine görüşme” tekniklerinden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan bu teknikler, araştırma süreci boyunca çeşitli değişikliklere uğramıştır. Araştırmacı, araştırmada gözlemci olarak doğrudan yer almış; görüşme, kayıt tutma ve analiz işlemlerini bizzat kendisi yapmıştır. Nitekim (Akbaş 2010)’a göre, katılımcı gözlem tekniğini benimseyen alan araştırmasında araştırmacı, araştırdığı alanın bir parçası olmak durumundadır. Analiz sürecinde elde edilen kategori ve temalar kuramın habercisi olmuştur. Araştırmacı elde edilen bu kavram, kategori ve temalarla ilgili araştırma süreci boyunca veri toplama ve analiz işlemlerini devam ettirmiştir ve dolayısıyla

sürekli kuramsal açıklamalar geliştirmiştir. Görüşmeler ise yüz-yüze ve yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşme yoluyla yapılmıştır. Neuman, “Toplumsal Araştırma Yöntemleri” kitabının saha araştırması bölümünde alan araştırmasını etnografya ya da katılımcı gözlem araştırması olarak da adlandırmaktadır (Neuman 2014).

Bu çalışma, hem teorik hem de uygulamalı bir özelliğe sahiptir. Araştırma süreci boyunca ilgili alanyazın kapsamlı bir şekilde taranmıştır. Teorik bir özelliğe sahiptir çünkü sosyolojik ve antropolojik (etnografya/etnografik) olarak bir teori oluşturma denemesidir. Uygulamalı bir özelliğe sahiptir çünkü sosyal hizmet kapsamında mülteciler için belirlenen sosyal politika ve hizmetlerin uygulanabilirliği ile bu mültecilerin sosyal bütünleşme sürecini “anlama ve kavramaya” dayalıdır. Corrine Glesne “Nitel Araştırmaya Giriş” adlı eserinde belirttiği üzere; eğitim, sosyal hizmet, hemşirelik ile fizik tedavi ve rehabilitasyon (FTR) gibi uygulamalı bölümler muhtemelen uygulanabilir hedeflere güdülenecektir (Glesne 2014). Bu bağlamda, Özgür’ün nakliyle nitel araştırma tasarımının alandan ya da uygulamadan elde edilen bilgiyle yeni bir teori ya da model oluşturabilme potansiyeli mevcuttur. Nitel araştırma tasarımlarından olan “temellendirilmiş kuram (grounded theory)” stratejisi bunu gerçekleştirmede uygun bir araçtır (Özgür 2009).

5.6. ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu çalışmada bilgiler, katılımcılara ilişkin sosyo-demografik verileri içeren kişisel bilgi formu (EK-1) yarı yapılandırılmış görüşme formu (EK-2) kullanılarak katılımcı gözlem ve derinlemesine görüşmeler ile ikincil kaynaklar yoluyla toplanmıştır. Görüşme formları ilgili literatür incelenerek hazırlanmıştır (Miley ve ark. 2004; akt. Özgür 2014). Hazırlanan sorulara ilişkin danışmanım Doç. Dr. Emrah Akbaş’ın görüşleri alınmıştır. Katılımcı gözlem ve 20 derinlemesine görüşme toplam yaklaşık üç ay sürmüştür. Araştırma süreci boyunca elde edilen bilgiler, bulgular bölümünde kullanılmıştır. Araştırma bulgularında katılımcılar, katılımcı “K” olarak ve numaralandırmalar ile kodlanarak yaş ve cinsiyet-medeni durum gibi özellikleri ile adlandırılmıştır. Ayrıca hem araştırma öncesi ön çalışmada hem de araştırma süreci boyunca konuyla ilgili resmi ve/veya gönüllü birçok kurum, kuruluş ve profesyonel kişiler (BMMYK, ASPB, SGDD, Göç İdaresi, AFAD, Mazlum-Der, SHU-Der, TİHV ve yerel yönetimler gibi) ziyaret edilmiştir. Bu ziyaretler

kapsamında veri toplama aracı olarak bilinen ikincil kaynaklar (çeşitli görsel ve/veya yazılı belgeler, raporlar, kitaplar, dosyalar, fotoğraflar ve videolar) edinilmiştir ve gerektiğinde bulgular kısmında kullanılmıştır.

Alan araştırması için kullanılacak teknikler şöyle sıralanabilir;

Katılımlı Gözlem: Araştırma sürecinde, görüşmeler sırasında gözlemlediğim etnografik grubun yaşantısına dahil olmakla birlikte mültecilerin yaşadığı alanların fiziki ve sosyo-kültürel yapısı, Ezidi mülteci gençlerin sosyo-kültürel algıları, eylem ve davranışları, tutum ve beklentileri, toplum ve aile ilişkileri ve sosyal bütünleşme sürecinde kendileri için belirlenen sosyal politika ve hizmetlerin işlevi ve bu hizmetlere bakış açıları gibi konulara “anlama ve kavrama” çerçevesinde yakından vakıf olma gayesini içeren bir araçtır.

Derinlemesine Görüşme: Belirlenen etnografik grubun hayat hikayeleri; sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı başta olmak üzere savaş, sınır, genç olma, mülteci olma ve hayatın idame edilebilmesi için gerekli ihtiyaçlar gibi konularda sosyal politika ve hizmetlerden faydalanma tecrübeleri ile çokkültürcü sosyal hizmet ve sosyal bütünleşme konusunda anlatıları keşfetmek için veriler elde etmeye dayalı bir araçtır.

İkincil Kaynaklar: Konu ile ilgili çeşitli görsel ve/veya yazılı belgeler, raporlar, kitaplar, dosyalar, fotoğraflar ve videolar gibi veriler elde etmeye dayalı bir araçtır.

5.7. ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Bu araştırmanın verileri, kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Veriler, bölgede bulunulan süre içinde, mültecilerin ikamet yerlerinde ve otogar, hastane gibi kamusal alanlarda, araştırmanın örnekleme kistaslarına uygun mülteciler ile yüz-yüze görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Görüşmeler, tercihen iletişime açık olmaları sebebiyle 18-24 yaş arası bireylerle yapılmış olup Ezidi olma ile ilişkili olarak yaşadıkları korku ve endişe sebebiyle görüşmecilerin isteği üzerine herhangi bir ses kaydı, video ya da fotoğraf çekimi yapılmamıştır. Ayrıca katılımcıların aktarılmasını istemediği bilgiler araştırmaya dâhil edilmemiştir. Görüşmeye başlamadan önce, araştırmanın genel amacı çerçevesinde bilgi verilerek araştırmaya katılmayı kabul eden bireylerden gönüllü olduklarına dair onam alınmıştır. Görüşmeler, Kürtçe dilinin “Kurmanji” ya da Kurmanci lehçesi ile Türkçe ve İngilizce dillerinde gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında, kullanılan Türkçe, Kürtçe ve İngilizce dillerinde çevirmen desteğine ihtiyaç duyulmamış olup

araştırmacı tarafından sağlanmıştır. Görüşmeler, bizzat araştırmacı tarafından yapılarak her bir görüşme yaklaşık olarak bir saat sürmüştür.

5.8. ARAşTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ

Verilerin analizinde, “temellendirilmiş kuram (grounded theory)” stratejisinde sıklıkla kullanılan “sürekli karşılaştırmalı analiz” kullanılmıştır. Bu strateji kapsamında elde edilen veriler ve analiz işlemleri eşzamanlı yapılmıştır. Veriler, sürekli ve karşılaştırılarak okunmuştur. Veriler analiz edilirken ilk önce derinlemesine görüşme yoluyla elde edilen alan notları ve görüşme kayıtları araştırmacı tarafından aynı gün bilgisayar ortamına aktarılarak düz yazı şeklinde yazılmıştır. Yazma sırasında katılımcıların isimleri kullanılmamıştır. Katılımcılar, katılımcı “K” olarak ve her bir katılımcı için numaralandırmalar ile kodlanarak yaş ve cinsiyet-medeni durum gibi özellikleri ile adlandırılmıştır. Kodlanan verilerden kavramlaştırma, kategori ve temalar saptanmıştır (Yıldırım ve şimşek 2013). Araştırmacı elde edilen kavram, kategori ve temalarla ilgili araştırma süreci boyunca veri toplama ve analiz işlemlerini devam ettirmiştir ve dolayısıyla sürekli kuramsal açıklamalar geliştirmiştir. Analiz sürecinde elde edilen kategori ve temalar kuramın habercisi olmuştur.

Verilerin analizi açık kodlama (open coding), eksensel/aksiyel kodlama (axial coding) ve seçici kodlama (selective coding) olmak üzere üç aşamada yapılmıştır. Nitekim temellendirilmiş kuramda, kodlama ve analiz işlemleri temelde üç aşamadan oluşmaktadır; açık kodlama, eksensel kodlama ve seçici kodlama (Strauss ve Corbin 1998; akt. Özgür 2009).

Açık Kodlama: Analiz sürecinin ilk aşaması niteliğindedir. Bu aşamada veriler, sürekli ve karşılaştırılarak incelenir. İncelenen veriler anlamlı bölümler halinde kavramsallaştırılır ve kategorize edilir. Bu çalışmada, derinlemesine yapılan görüşmelerden elde edilen veriler kodlanarak anlamlı parçalar haline getirilmiştir. Daha sonra bu anlamlı parçalar kavramsallaştırılmıştır. Elde edilen kavramlar sürekli ve karşılaştırılarak tekrarlı karşılaştırmalı analiz yapılmıştır. Bu analiz sonucunda farklı kategorilere ulaşılmıştır.

Eksensel Kodlama: Analiz sürecinin ikinci aşaması niteliğindedir. Bu aşamada, açık kodlama ile elde edilen kategoriler arasındaki ilişkiler incelenerek benzer

kavramlar birleştirilir. Bu çalışmada, kategoriler arasında kavramsal ilişkiler oluşturularak kavramsal birleştirmeler gerçekleştirilmiştir.

Seçici Kodlama: Analiz sürecinin olgunlaşma aşaması niteliğindedir. Bu aşamada, eksensel kodlama ile elde edilen kategoriler merkez kategori etrafında toplanarak tanımlanır ve araştırmanın ana teması oluşturulur. Bu çalışmada analiz sürecinde elde edilen kategori ve temalar kuramın habercisi olmuştur.

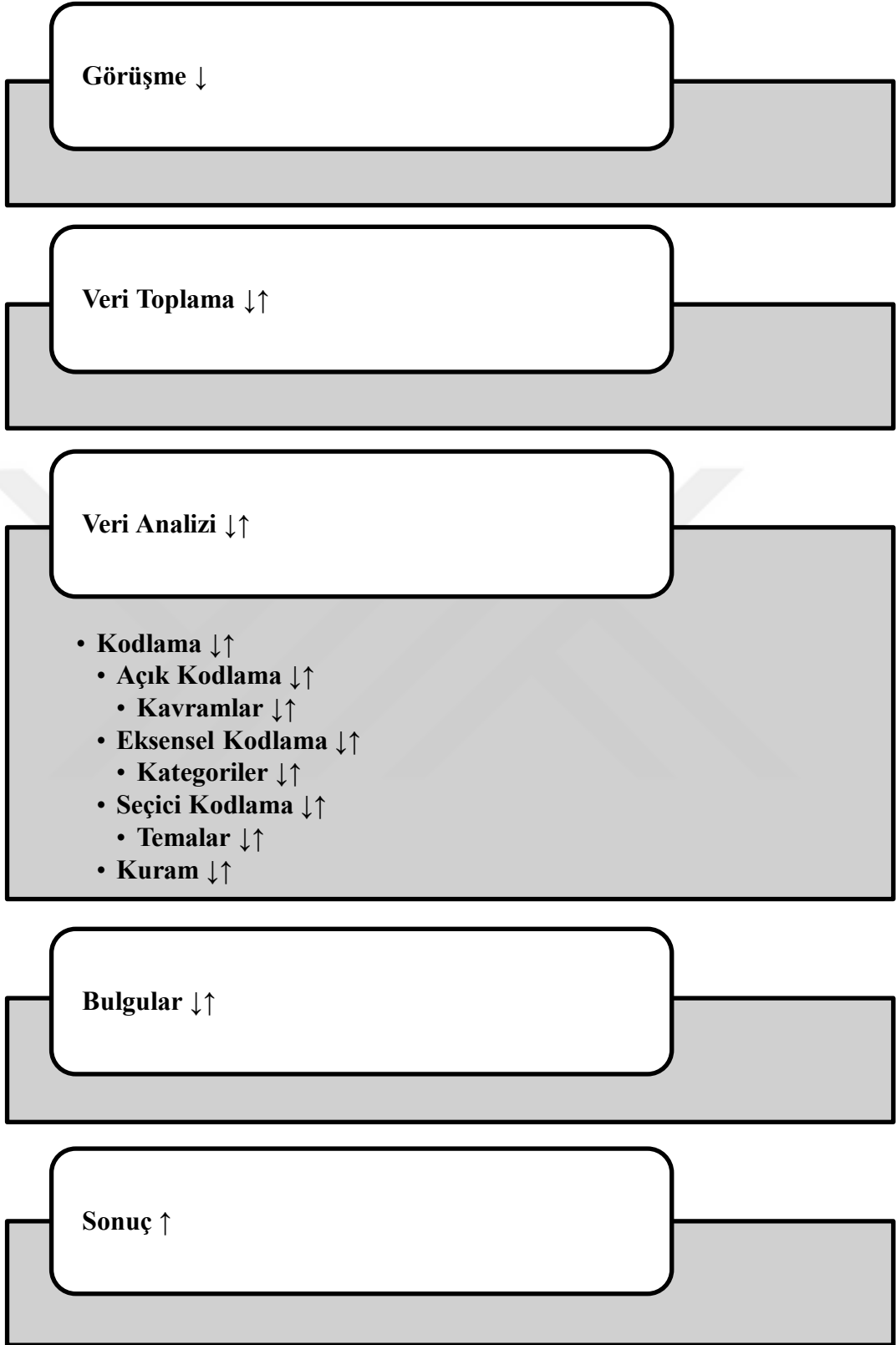
5.9. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN RAPOR HALİNE GETİRİLMESİ

Araştırma raporunda katılımcılar, katılımcı “K” olarak ve numaralandırmalar ile kodlanarak yaş ve cinsiyet-medeni durum gibi özellikleri ile adlandırılmıştır.

Veriler rapor haline getirilirken katılımcıların anlatılarından örnekler verilmiştir.

5.10. ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Çalışmaya başlamadan önce, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu’ndan 11.11.2015 tarihli, 06/01 oturum ve 152 numaralı etik kurul kararıyla (EK-4) ilgili izinler alınmıştır. Görüşmeye başlamadan önce, araştırmanın genel amacı çerçevesinde bilgi verilerek araştırmaya katılmayı kabul eden bireylerden gönüllü olduklarına dair onam (EK-3) alınmıştır. Araştırma süresince insan haklarına sadık kalınmıştır. Ayrıca sosyal hizmet meslek ve disiplini de insan haklarına büyük önem vermektedir. İnsan hakları ile sosyal hizmet arasında derin bağlantılar bulunmaktadır (Şahin 2002).

Şekil 1. Araştırma Çerçevesi

6. BULGULAR

Bu bölüm, araştırma sonucunda elde edilen temalar ile üç ana başlık halinde yapılandırılmıştır. İlk başlıkta, katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine ilişkin bulgular ele alınmıştır. İkinci başlıkta, çokkültürcü sosyal hizmetin oluşmasında göç ve kültüre ilişkin bulgular tartışılmıştır. Son başlıkta ise sosyal hizmet değerleri temelinde sosyal bütünleşmeye ilişkin bulgular tartışılmıştır.

6.1. KATILIMCILARIN SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın bu bölümü, araştırmaya katılan bireylerin yaş, cinsiyet ve medeni durum, eğitim durumu, meslek, anadil ve başka dil ile gelinen (kaynak) ülke gibi katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine ilişkin analiz sonuçlarının inceleneceği bölümdür.

6.1.1. Yaş

Tablo 1. Katılımcıların Yaş Dağılımı

Tanımlayıcı Özellik	Sayı	Minimum	Maksimum	Ortalama
Yaş	20	18	24	21,15

Tanımlayıcı özelliklerden yaş tablosuna göre; 20 katılımcının yaş dağılımı en düşük 18, en yüksek 24 olarak belirlenmiştir. Zira amaçlı olarak seçilen ve örneklem kıstaslarından olan 18-24 yaş arası Ezidi gençler araştırmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Yine, araştırmaya katılanların yaş ortalaması 21,15 olarak saptanmıştır.

6.1.2. Cinsiyet ve Medeni Durum

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyet ve Medeni Durum Dağılımı

Tanımlayıcı Özellikler		Sayı	Yüzde	
Cinsiyet ve Medeni Durum	Kadın	Evli	6	%37,5
		Bekâr	10	%62,5
		Toplam	16	%80
	Erkek	Evli	2	%50
		Bekâr	2	%50
		Toplam	4	%20
Genel Toplam		20	%100	

Tablodan da anlaşıldığı üzere 20 katılımcıdan 16'sını (%80) kadınlar, 4'ünü (%20) ise erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunu kadınların oluşturması, 18-24 yaş arasındaki erkek gençlerin savaşımaya gitmiş olabileceğini göstermektedir. Ayrıca kadınların 6'sı (%37,5), erkeklerin ise yarısı evli olarak belirlenmiştir. Savaş sebebiyle yaşanan korku ve endişeye rağmen katılımcıların çoğunun bekâr olması ve özellikle 18-24 yaş arası gençlerden oluşması, rahat iletişim sağlamaya olanak tanımıştır.

6.1.3. Eğitim Durumu

Tablo 3. Katılımcıların Eğitim Durumlarına İlişkin Tablo

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde
Okuma Yazma Bilmiyor	12	%60
Okur-Yazar	1	%5
İlköğretim	2	%10
Ortaöğretim (Lise)	5	%25
Toplam	20	%100

Tanımlayıcı özelliklerden eğitim bilgisi tablosuna göre; katılımcıların büyük çoğunluğu (%60) okuma yazma bilmiyor. Katılımcılardan 5'i (%25) ortaöğretim mezunudur. Savaş öncesi süreçte yaşadıkları bölge olan Şengal (Sincar), geldikleri (kaynak) ülkenin kırsal ve dağlık bölgesi olması ile sosyo-politik sebeplerden dolayı katılımcıların eğitim düzeyi düşük olmuştur.

6.1.4. Meslek

Tablo 4. Katılımcıların Mesleklerine İlişkin Tablo

Meslek	Sayı	Yüzde
Çalışmıyor	15	%75
İşçi	3	%15
Diğer	2	%10
Toplam	20	%100

Araştırma kapsamında örnekleme giren mültecilerin meslek durumlarına bakıldığında katılımcıların önemli bir kısmının (15 katılımcı) çalışmadığı görülmektedir. Tabloda diğer olarak belirlenen 2 kişiden biri, hem kaynak ülkede (Irak) hem de hedef ülkede (Türkiye) yatalak olan anne ve babasının bakım hizmetlerini karşılamaktadır. İkincisi ise hem kaynak ülkede (Irak) hem de hedef ülkede (Türkiye) amelelik olarak adlandırılan her türlü yapı ve hizmet işlerinde çalışmaktadır.

Daha sonra da değinileceği üzere, katılımcıların bir iş bulup çalışmak istedikleri gözlemlenmiştir. Örneğin yapılan ikincil görüşmelerde Ezidi mülteci gençlerin Türkiye’de de çeşitli işlerde çalıştığı bildirilmiştir.

“Burada genellikle erkekler fırıncılık, sıva, tesisat ve diğer inşaat işleri gibi işlerde çalışıyorlar. Ama kadınlar dahi fabrika ve diğer işyerlerinde de çalışanlar mevcuttur.” (TİHV, Diyarbakır).

Katılımcıların çalışmama oranının yüksek olması (%75), eğitim düzeyinin düşük olmasıyla ilişkilidir. Ancak genel olarak sığınma temelli göç hareketi kapsamında Türkiye’ye gelenlerin farklı mesleklerden olabileceği bildirilmiştir.

“Hocam sığınanlar arasında avukat da var, hemşire de öğretmen de; çiftçi de var, işçi de...” (SHU-Der, Diyarbakır).

6.1.5. Anadil ve Başka Dil

Tablo 5. Katılımcıların Anadilleri ve Bildikleri Başka Dillere İlişkin Tablo

Anadil ve Başka Dil	Sayı	Yüzde	
Anadil	Kürtçe 20 (Kurmanji)	20	% 100
Başka Dil	Arapça 12 Türkçe 1 İngilizce 1	12	% 60
Toplam	20	20	% 100

Ortadoğu’da yaşanan savaş(lar) sebebiyle Türkiye’ye sığınmış olan Ezidi gençlerin tamamı mülteci olup anadilleri ve bildikleri diğer dillere ilişkin verilere bakıldığında; tamamının anadili, Kürtçe’nin Kurmanji ya da Kurmanci lehçesindedir. Ancak yapılan ikincil görüşmelerde genel olarak Ezidi mültecilerin bir kısmının Sorani lehçesinde konuştuğu belirtilmiştir.

Bir kısım katılımcı ise bu dilin kendi inançlarına has olduğunu ifade etmişlerdir.

“... Biz Ezidi’yiz, dilimiz de Ezdi dili. Kurmanji diyoruz ama Ezdi dili, bizim ilk dilimiz...” (K 10, 18 yaşında, kadın).

Katılımcıların bildikleri başka diller olarak bakıldığında, ikinci bir dil olarak en fazla Arapça bildikleri belirlenmiştir. Bu ise resmi ve özellikle eğitim dilinin Arapça olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca Türkçe ve İngilizce bilen birer katılımcının aynı zamanda Kürtçe ve Arapça da bilmekte olduğu görülmüştür. Kaynak ülkenin (Irak) resmi dilinin Arapça olması ve katılımcıların geldikleri çevrede (Musul çevresi) Arapların da bulunması, resmi ideolojinin çokkültürcü bağlamda sosyal bütünleşme ile değil; uyum ve asimilasyon politikalarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Katılımcıların inançları gereği diğer dillere saygı duyduğu gözlemlenmiştir.

6.1.6. Geline (Kaynak) Ülke

Araştırmaya katılanların tamamının Irak’tan geldiği belirlenmiştir. Katılımcılar, belirtilen ülkenin Musul vilayetine bağlı Şengal (Sincar) çevresinde bulunan Xanesor olarak adlandırılan bölgede Digor, Sîba Şêx Xidir, Heywêranşer, Domiz gibi köy ve kasabalardan geldiklerini ifade etmişlerdir.

6.2. ÇOKKÜLTÜRCÜ SOSYAL HİZMETİN OLUŞMASINDA GÖÇ VE KÜLTÜRE İLİŞKİN BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde göç ve kültür bileşenlerinin çokkültürlülük kavramsalına zemin hazırlayan etmenler olarak çokkültürcü sosyal hizmeti nasıl şekillendirdiğini belirlemek için yapılan içerik analizi sonuçları sunulmuştur. Böylece çokkültürcü sosyal hizmetin oluşmasında göç ve kültüre ilişkin bulgular dört kategori ve sonrasında bir tema olmak üzere toplam beş başlıkta yapılandırılmıştır (Şekil 2).

KATEGORİ	TEMA
Mülteci Olmak	Çokkültürlülük
Ezidi Olmak	
Genç Olmak	
Farklı Olmak	

Şekil 2. Çokkültürcü Sosyal Hizmetin Oluşmasında Göç ve Kültüre İlişkin Oluşturulan Tema ve Kategoriler

6.2.1. Çokkültürlülük

Katılımcılardan edinilen bilgilerden hareketle esasen çokkültürlülük temasının oluşmasına zemin hazırlayan faktörler dört temel kategori çerçevesinde şekillenmiştir. Buna göre, Ortadoğu’da yaşanan terör saldırıları ve nihayetinde yaşanan savaşlardan kaynaklı olarak kitlesel göç hareketleri sonucunda mülteci konumunda olmak birinci kategoriyi oluşturmaktadır. Tarihsel süreç boyunca hedef haline getirilmiş bir etnodinsel ve etnokültürel topluluğun üyesi olarak Ezidi olmak ikinci kategoriyi oluşturmaktadır. Yaşanan şiddet ve savaşlardan sonra göç yollarına düş(ürül)müş gelişim ve değişim çağında olan gençler olmak üçüncü kategoriyi oluşturmaktadır. Ve son olarak da bütün bu farklılıklar temelindeki kategorileri

kapsayan ve aynı zamanda farklı bir kategori olarak belirlenen farklı olmak dördüncü kategoriye oluşturmaktadır.

Çokkültürlülük teması, çokkültürlülüğün ve dolayısıyla doğasında çokkültürlülük olan bir meslek ve disiplin olan sosyal hizmette çokkültürcü yaklaşımların tartışılmasına ortam oluşturduğu düşünülmektedir. Ancak yapılan görüşmelerde katılımcılar, kentten izole bir şekilde yaşadıkları için diğer kültürel kimliklerle iletişim ve etkileşimin sınırlı olduğunu ifade etmişlerdir.

“Çok fazla dışarılara gitmiyorum. Kürtçe konuştuklarını biliyorum ama kimseyle tanışmadım. Yanımda bir sürü insanı öldürdüler, bir sürü de alıp götürdüler. Burada da korkuyorum.” (K 9, 22 yaşında, kadın).

Yapılan derinlemesine görüşmeler esnasında görüşmeciler, kültürel kimliklerinin Alevilerin kültürel kimlikleriyle benzerlik gösterdiğini daha önce yapılan travma sonrası psiko-sosyal destek çalışmaları kapsamında Alevi olan bir saha çalışmacısından öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Ancak zaman zaman yaşadıkları iletişim ve etkileşimlerin ise olumsuz sonuçlandığını belirtmişlerdir. Zira inançlarını küçümseyen ve kutsallarına hakaret eden bazı kişi ve kurumların olduğunu belirtmişlerdir.

“Hoca bizim kutsallarımıza, değerlerimize hakaret ediyorlar. Bir hafta önce çocuğumu doktora götürdüm hastanede çalışan görevli bana dedi ki neden Müslüman olmuyorsunuz? Biz bunun için aç, susuz yollardayız, kaçıyoruz zaten. Ama Allah büyük...” (K 3, 24 yaşında, kadın).

Ayrıca yapılan görüşmeler esnasında katılımcılardan bazıları kendilerini hiçbir yere ait hissetmediklerini ve yarın başlarına nelerin geleceğini bilmediklerini belirterek Ortadoğu’da kendilerini güvende hissetmediklerini ve herhangi bir siyasi ya da ekonomik güçleri olmadığından kalanların da bir an evvel para biriktirip Avrupa’ya geçmek istediklerini ifade etmişlerdir.

“Ya Avrupa’ya gidelim ya da ne yapacağımızı bilmiyoruz. Bu coğrafyadan bize hayır gelmez. Beslenme, barınma konusunda bir eksikimiz yok. Mesele saygı ve hoşgörü... Kültürel ve dini baskılar yaşıyoruz. Komşularımız bizi tanıyıp kabullenemiyor. Bu kadar...” (K 1, 18 yaşında, erkek).

‘‘Almanya’ya, Irak’a, Ankara’ya, İstanbul’a, Ege’ye gidenler olmuş. Kocama ulaşmak istiyorum.’’ (K 4, 22 yaşında, kadın).

‘‘Sadece Avrupa’ya gitmek istiyorum. Burası geçici sonuçta... Dünya böyle zulüm görmedi.’’ (K 5, 18 yaşında, erkek).

Yine katılımcıların Türkiye’deki kültürel kimliklere çok alışık olmadıkları ancak Müslüman Kürtlerle zaman zaman iyi geçinebildikleri yapılan saha araştırmasında gözlemlenmiştir. Nitekim yapılan derinlemesine görüşmelerde görüşmecilerin bunu ifade ettikleri görülmüştür.

‘‘Buradaki Kürtler ile dilden dolayı anlaşabiliyorum ama diğerleri ile daha tanışmadım, bilmiyorum.’’ (K 2, 18 yaşında, kadın).

‘‘... Dediğim gibi buradaki Kurmanclarla dil ve kültürel olarak bazı benzerliklerimiz var. Ama yine onlardan da farklıyız. Genellikle Türkiye’deki kültürler ile çok fazla da benzerliklerimizin olduğunu söyleyemem. ... haa!! Bunu da diyeyim abim söylemişti Batman ve Mardin çevrelerinde tamamen bizim gibi kültürleri ve inançları olan ve bizim gibi yaşantıya sahip insanların olduğunu... Zaten onlar da Ezidi’ymiş.’’ (K 20, 22 yaşında, kadın).

6.2.1.1. Mülteci olmak

Mülteci olma kategorisinde katılımcılar, yaşadıkları şiddet ve savaş sarmalından kaçıp sığınma temelli göç yollarına düştüklerini belirtmişlerdir. Ancak Türkiye’nin mevcut mülteci mevzuat ve politikalarında Avrupa dışından gelenler geçici misafir, Avrupa’dan gelenler ise mülteci sayılmaktadırlar. Buna istinaden yapılan ikincil görüşmelerde SHU-Der Diyarbakır konuya şu şekilde açıklık getirmektedir.

‘‘Özellikle ulusal ve aynı zamanda uluslararası düzlemde çok temel bir hukuki problem var. Şöyle ki; Türkiye’nin son zamanlarda göçmenlerle ilgili yaptığı yasal düzenleme çerçevesinde Türkiye sınırları içerisindeki Ezidiler, mülteci statüsüne sahip değillerdir. Ancak onlar için misafir kavramı kullanılmaktadır. Bundan dolayı gerekli ihtiyaçlarının giderilmesinde sınırlılıklar bulunmaktadır. Suriyeliler ise resmi olarak eğitim, sağlık vb. temel ihtiyaçlardan yararlanabiliyorlar...’’ (SHU-Der, Diyarbakır).

Türkiye’de sığınmacı, yasal statü kazanmak amacıyla başvuran ve başvuruları inceleme aşamasında olan kişiler ile Avrupa dışındaki ülkelerden gelenler için

kullanılmaktadır. Türkiye'nin coğrafi sınırlandırması olan Avrupa ibaresi dışında mülteci ve sığınmacı aynı şekilde tanımlanmaktadır (Buz 2002). Buna istinaden, bu çalışmada mülteci hukukunun temel ilkelerinden olan geri göndermeme (non-refoulement) ilkesi (T.C. Resmi Gazete, 11 Nisan 2013, sayı: 28615; BMMYK/UNHCR Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi 33. Madde) kapsamında mülteci ve sığınmacı kavramları, aynı anlamda kullanılmış olup aynı değerlendirmeye de tabi tutulmuştur. Çalışmanın başlığında "mülteci" kavramı genelleme yapılarak kullanılmıştır. Zira toplumsal düzeyde bu kavramın kullanım rahatlığı, genel kabul görmüştüğü ve anlam karmaşasını gidermek amacı göz önünde bulundurulmuştur.

Yapılan görüşmelerde katılımcılar, sığınma temelli göç yollarında açlık, susuzluk ve temel sağlık sorunları gibi ölümlerle karşı karşıya geldikleri sorunlarla karşılaştığını belirterek ilk başlarda sınırdan geçiş ve sınır boyunda bir süre bekleme yaşadıkları sonra çeşitli STK ve heyetler aracılığıyla sınırı geçtiklerini ifade etmişlerdir. Sığınma temelli göçmen kitlesinden bir kısmının Diyarbakır, Mardin, Batman gibi şehirlerdeki akrabalarının yanına, yüksek sosyo-ekonomik düzeyde olanların Almanya başta olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerine ve düşük sosyo-ekonomik düzeyde olanların ise çeşitli kamplara ve şehir içlerine özellikle parklara dağıldıklarını belirtmişlerdir.

"Bize saldırdılar... Savaş çıktı. Çocuklarımızı, gençlerimizi, kadınlarımızı; öldürdüler, götürdüler, tecavüz ettiler. Kaçabildiklerimiz kaçtık daha kuzeye... Sonra çok zorluklarla Türkiye'ye geldik. Burada da fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldık. Daha sonra kimisi Avrupa'ya, kimisi kamplara, bir grup İstanbul'a, bir grup da Ege'ye gitti." (K 20, 22 yaşında, kadın).

Bununla birlikte yapılan görüşmelerde katılımcılar, hedef ülkede yani Türkiye'de mülteci konumunda olup kendi sosyo-kültürel kimlikleri, özellikleri ve değerleriyle benzerlikler ve/veya farklılıklar gösteren birey, grup ya da topluluklar ile iletişime geçtiklerini ifade etmişlerdir.

"Buraya alıştım. Çalışıyorum. İşime, gücüme bakıyorum. Hem kamplarda da tanıdıklarım var. Bazen aynı işlerde çalışıyoruz, görüşüyoruz." (K 17, 24 yaşında, erkek).

Yapılan derinlemesine görüşmelerde katılımcılar sınırlı olarak sağlık ve sosyal hizmetlerden faydalandıklarını belirtmişlerdir.

“Barınma, beslenme, eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarımızla ilgili sorunlar yaşıyoruz. Ama yaşadıklarımızdan sonra bu eksikler sorun değil. Ankara’da BMMYK gittim, 20 gün sonra sizi ararız dediler, hiç aramadılar. Ankara’ya giderken de çok sıkıntılar çektim” (K 15, 24 yaşında, kadın).

Ayrıca sığınma süreci boyunca mültecilerin beslenme ve barınma gibi ihtiyaçları kısmen yerel yönetimler kısmen de AFAD tarafından karşılanmıştır. Ancak yapılan görüşmelerde mülteci konumunda olan katılımcıların insani ihtiyaçlarının giderilmesinde çeşitli sosyo-kültürel sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

“Yardım yapılırken kendi aralarında konuşup bunlar Ezidi diyorlar. Hastanede de oldu aşevinde de... Ayrıca ben tekstilde çalışıyorum. Oradakiler sürekli dinimizle ilgili konuşuyorlar.” (K 1, 18 yaşında, erkek).

Sığınma sürecinin ilk aşamalarında kamu hastanelerinde devletin verdiği geçici kimlik numarası üzerinden ilk basamak sağlık hizmetlerinden faydalandıklarını, ancak zaman zaman ameliyat ve ödenmeyen bazı ilaçlar gibi durumlarda çeşitli yardım kuruluşları tarafından desteklendiklerini ifade etmişlerdir.

Görüşmecilerin insani ihtiyaçlara ulaşmada yaşadıkları sosyo-kültürel sorunlar çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında kendilerinin geldikleri toplumla bütünleşmelerine ve farklı olan diğerleriyle kaynaşmaları önünde engel teşkil etmiştir.

6.2.1.2. Ezidi olmak

Ezidi olma kategorisinde tarihsel süreç boyunca komşuları tarafından çeşitli saldırı, şiddet ve katliamlara maruz kaldıklarını belirten katılımcılar, yaşadıkları bu saldırı ve katliamların temel sebebi olarak Ezidi olmayı göstermişlerdir. Nitekim yaşanan son katliamlardan kaçmayı başarabilmiş olanlar geldikleri ülke olan Türkiye’de de kendilerini güvende görmediklerini her an başlarına bir şey gelecekmiş gibi yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

“Dağda sekiz gün aç, susuz kaldık. Soğuk havalar ve açlık çok zordu. Çocuklarını yitirenler oldu. Bir devletten başka bir devlete yürüyerek geldik, ayaklarımız şişti. Ezidi olduğumuz için yaşadığımız 72 fermanın sonra

kimseye güvenmiyorum. ...bunca çektiklerimizden sonra burada da olmaktan korkuyorum'' (K 2, 18 yaşında, kadın).

Kendilerini tanımlamada en fazla etkili olan kültürel kimlik olarak Ezidiliği belirten görüşmeciler, gerekçe olarak da inançlarına yönelik ayrımcılık ve/veya etnokültürel ve etnodinsel kimliklerinin baskı altında ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olmasını göstermişlerdir. Bu durumda katılımcılar, Ezidi olmaktan kaynaklı olarak korku, çaresizlik, umutsuzluk ve güvensizlik yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun ise bütün yaşananlardan sonra ciddi bir boyutta sosyal, kültürel ve dinsel fobilere ve aidiyet duygusundan yoksunluğa yol açacağını ortaya çıkarmaktadır.

‘‘Bin defa da öldürseler biz Ezidiyiz. Allah bizi böyle yarattı Tüm bu başımıza gelenler Ezidi olduğumuz için... Bize de bu dünyada bir yer, bir sığınak olsun istiyoruz.’’ (K 7, 20 yaşında, kadın).

‘‘Sadece kalıcı olacağımız bir yer, katliamsız bir dünya ve hayırlı insanlar olsun istiyorum.’’ (K 12, 24 yaşında, erkek).

Ayrıca katılımcılar, Türkiye’de ilk başta Ezidilerin yaşadığını ve dolayısıyla aynı etnodinsel ve etnokültürel özellikler taşıdıkları için güvende olabileceklerini düşündüklerini; ancak daha sonra buradaki Ezidilerin önemlice bir kısmının Almanya başta olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerine göç etmiş olduklarını öğrenmiş bulduklarını ifade etmişlerdir. Bütün bunlardan ötürü bölgede yaşayan diğer kişi, grup ya da topluluklarla yaşadıkları korku ve endişe sebebiyle kaynaşamadıklarını ve hem insani ihtiyaçlarının giderilmesinde hem de geldikleri toplumla bütünleşme konusunda ümitsiz olduklarını belirtmişlerdir.

‘‘En başta Batman’a geldiğimizde burada Ezidi köyleri var dediler. Çok memnun olmuştum, ama öğrendik ki çoğu Avrupa’ya göç etmiş. Ezidi köylerinde evler boş kaldığı için bazı akrabalarımız oraya taşındı. Ben de bazen gidip geliyorum. Ama civar köylerin onlara düşmanca davrandığını söylüyorlar. Bazı komşular yemek falan veriyorlar. Yine de rahat değiliz. Sürekli Ezidilerden bahsediyorlar. Ezidi olmayanlardan korkuyorum.’’ (K 16, 23 yaşında, kadın).

Yapılan derinlemesine görüşmelerde görüşmeciler, inançlarından kaynaklı kaygılarının çok fazla olduğunu ve aslında baskılanan şeyin kendi kimlikleri olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak bu baskıların tarihsel arka planına baktığımızda

her halükarda Avrupa'ya gitmek istemişlerdir. Zira orayı daha güvenli ve çokkültürlü olarak görmektedirler. Türkiye'de geçici olduklarını düşündükleri için toplumsal ya da sosyal bütünleşme sürecine geçmemişlerdir. Aslında bu durumu geçiş fırsatı olarak da görenler olmuştur.

“Şengal’de her şeyi yaptılar. Gördüklerimi asla anlatamam. Arabada akrabalarımı yaktılar. 50 metre önümde bomba düştü. Ezidi olduğumuz için çocukları, erkekleri, yaşlıları öldürdüler; kızlarımızı, gelinlerimizi götürdüler. Burada da güvende değiliz. Burası geçici... Asıl amacım Avrupa’ya geçmek. Başka da bir şey istemiyorum.” (K 12, 24 yaşında, erkek).

“Shingal kurtarılmazsa Almanya’ya gitmek istiyorum ama nasıl gideceğimi de bilmiyorum.” (K 5, 18 yaşında, erkek).

“Avrupa’ya gitmeyi çok istiyorum. Orada tanıdıklarım da var. Hem gidersem buradaki tanıdıklarına da yardımcı olacağım. Ama Türkçe bilmediğim için Avrupa sınırına kadar gidemiyorum. Geçenlerde bir grupla İstanbul’a gittik, buradan otobüs tutup çıktık. Para yok pul yok. Dil zaten yok. İstanbul otogara gittik, sefalet içinde otogarda birkaç gün kaldık, sonra anayol boyunca sınıra yürümeye çalıştık. Ancak bize izin vermediler ve valilik bünyesindeki kamplara geri dönmemizi istediler. Avrupa’ya gitmem en iyisi olacak.” (K 20, 22 yaşında, kadın).

6.2.1.3. Genç olmak

Genç olma kategorisinde farklılıkları içermekle oluşmuş olan çokkültürlülük temasını oluşturan önemli bir başka kategori olarak katılımcıların Ezidi ve mülteci olmanın yanı sıra ayrıca genç olmalarıdır. Yapılan görüşmelerde katılımcıların ifade ettiklerine göre, sığınma temelli göç hareketlerine katılan Ezidilerin içinde genç erkeklerden ziyade genç kadınların daha fazla olduğu öğrenilmiştir. Bu bağlamda örneklem kapsamında görüşmeye katılan 20 genç katılımcıdan sadece dördünü erkekler oluşturmuştur. Bu ise katılımcıların söylediklerini destekler niteliktedir.

Bu durum saldırı ve şiddet mağduru olan genç erkeklerin genç kadınlara oranla daha fazla savaşmaya gitmiş olabileceğini düşündürmektedir.

“Şimdiye kadar yaşadığım, gördüğüm en büyük felaket bu oldu. Çok üzgünüm. Akrabalarımı yitirdim. Öğrenci olan iki erkek kardeşim bizimle

gelmedi Burayı terk etmeyeceğiz savaşağız dediler.” (K 3, 24 yaşında, kadın).

Yine Türkiye’ye giriş yapan Ezidi mülteci sayısı ile resmi mercilerdeki kayıtlı sayısının birbiriyle uyuşmadığı ve gelenlerin hemen yarısının kayıt dışı olduğu ve Ezidi mülteciler içerisinde gençlerin özellikle genç kadınların fazla olduğu bildirilmektedir.

“Havar havar... Bazıları katliamlara tanık oluyor. Bazıları ise duyum sonucu bölgeyi terk etmek zorunda kalıyor. Yolda açlık, susuzluk hamilelerin yaşadıkları zorluklar gibi trajediler yaşıyor. Daha sonra Türkiye’ye giriş yapıyorlar ve şehirlere dağılıyorlar. Hem AFAD hem de yerel yönetimler çeşitli yardımlar da bulunuyorlar. Ancak Türkiye’ye giriş yapan Ezidi sayısı ile Emniyetteki sayısı birbirini tutmuyor. Yaklaşık yarısı kayıt dışı ve nerede oldukları kesin değil. İçlerinden genç olanların özellikle genç erkeklerin savaşmaya bazılarının ise Avrupa’ya gitmiş olabileceği düşünülüyor.” (TİHV, Diyarbakır).

Ayrıca yapılan görüşmelerde genç mülteci olmanın diğer gruplara göre avantajlı olduğu dile getirilmektedir. Ancak görüşmecilerin genç olma kimliklerinin oluşmasında bağlayıcı olan temel etken, etnodinsel olarak Ezidilik olmaktadır.

“Buralara alıştım. Sonuçta 18 yaşında bir gencim, kolay alışıyor insan.” (K 5, 18 yaşında, erkek).

“Ben her şeyden önce Ezidi bir genç kızım. Ezidi’yim çünkü Ezidi’yim” (K 8, 23 yaşında, kadın).

Zira hedef bölge olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki kültürel kimliklerle büyümüş olan akranlarıyla kültürel iletişim ve etkileşim durumunda konuştukları dil ve diğer bazı yaşam tarzlarının benzerliğine rağmen etno-kültürel değerlerden ziyade yaşama inanç temelli baktıkları için etno-dinsel değerler daha çok ön plana çıkmaktadır. Bu anlamda inanç temelli etno-dinsel değerlerinden dolayı korku, endişe, güvensizlik ve kısmen de öfke yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

“Ezidilikle alnım açığı. Ama sakallı ve bıyısız olan kimselerden çok korkuyorum. O zalimlere benzetiyorum.” (K 7, 20 yaşında, kadın).

Yine yapılan derinlemesine görüşmelerde görüşmecilerden bazıları ebeveyn ve/veya kardeşlerinin bazıları ise eşlerinin saldırılar esnasında kimisinin kaçırıldığını kimisinin ise vahşice öldürüldüğünü ifade etmişlerdir.

“Çok zorluk gördüm... Çocuğum dağlarda açlıktan öldü. Babamı katlettiler... Kara günler geçirdik.” (K 13, 24 yaşında, kadın).

“Kocamı kaçırdılar, esir aldılar. Kocamın serbest bırakılmasını istiyorum.” (K 11, 24 yaşında, kadın).

6.2.1.4. Farklı olmak (farklılık/diversity)

Farklı olma kategorisinde fark ve farklılık ya da çeşitlilik tartışılmaktadır. Genel olarak çokkültürlülüğü oluşturan önemli kavramlardan biri şüphesiz farklılık ve farklı olmaktır. Yapılan görüşmelerde görüşmeciler, komşu topluluklardan farklı olmaktan ötürü yıllarca baskı ve ayrımcılığa maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Esasen sosyal hizmet camiasında da bu konular gün geçtikçe daha önemli ve tartışılabilir hale gelmektedir.

“Aslında İstanbul’da sosyal hizmetleri yeniden düşünmek temasıyla oluşturulan konferans ve seminerlerde bu konular güncel sosyal hizmet tartışmaları ekseninde ele alınmıştır...” (SHU-Der, Diyarbakır).

Yapılan derinlemesine görüşmelerde görüşmeciler, örneklem bölgesine giren Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki insanlarla aynı dili konuşmalarına ve benzer sosyo-kültürel özellikler göstermelerine rağmen inançları farklı olduğundan dolayı bazen uyuşmazlıklar yaşadıklarını aşağıdaki ifadelerle dile getirmişlerdir.

“Mesela biz inancımız gereği lahanayı ve marulu yemeyiz ama buradaki insanlar bize sürekli lahana turşusu falan veriyorlar. Ne yapsınlar? Onlar da bilmiyor.” (K 19, 18 yaşında, kadın).

Ayrıca aynı anda hem Ezidi hem mülteci hem de genç olmak gibi farklılık ve farklı olmaları barındıran çokkültürlülük için katılımcılar, kendi etnodinsel ve etnokültürel yapıları gereği bütün insanları ve toplumları hatta canlıları kabullendiklerini aşağıdaki cümlelerle ifade etmişlerdir.

“... Ezidiler yani dindaşlarımız bizim için önemlidir. Ama dualarımızda ve iyi dileklerimizde 72 millet için, yollarda kalanlar için, yetimler ve kimsesizler için, çöldeki aç kurtlar ve kuşlar için... Kısaca bütün canlılar için dua ederiz.” (K 4, 22 yaşında, kadın).

Nitekim Ezidi inancında ibadetlerde yapılan dua ve iyi dilekler, ilk önce diğer bütün insanlar ve toplumlara (onların tabiriyle 72 millet) yönelik ardından da kendilerine ve toplumlarına yönelik yapılır.

“Dinimiz farklı olabilir, ama dualarımıza bütün kâinatı katıyoruz. Dua etmeye başlarken kendimizden önce diğer canlılar için dua ediyoruz.” (K 8, 23 yaşında, kadın).

6.3. SOSYAL HİZMET DEĞERLERİ TEMELİNDE SOSYAL BÜTÜNLEŞMEYE İLİŞKİN BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde ise genel değerler ve sosyal hizmet değerleri temelinde sosyal bütünleşmenin nasıl sağlanacağını belirlemek için yapılan içerik analizi sonuçları sunulmuştur. Böylece sosyal hizmet değerleri temelinde sosyal bütünleşmeye ilişkin bulgular üç kategori ve sonrasında bir tema olmak üzere toplam dört başlıkta yapılandırılmıştır (Şekil 3).

KATEGORİ	TEMA
Ahlaki Temelli Değerler	Değerler Temelinde Sosyal Bütünleşme
Estetik Temelli Değerler	
Bilgi Temelli Değerler	

Şekil 3. Sosyal Hizmet Değerleri Temelinde Sosyal Bütünleşmeye İlişkin Oluşturulan Tema ve Kategoriler

6.3.1. Değerler Temelinde Sosyal Bütünleşme

Değerler temelinde sosyal bütünleşme teması, sosyal bütünleşme ya da kaynaşmanın değerler temelinde olduğu düşünüldüğünde, çokkültürlü bir ortamda genel değerler ve sosyal hizmet değerleri temelinde sosyal bütünleşme ya da kaynaşmanın nasıl sağlanacağını açıklamaktadır. Böylece Ezidi felsefesine sahip ve sığınma temelli göç etmiş olan Ezidi mülteci genç üyeler, geldikleri toplumda kaynaşmayı ya da bütünleşmeyi ahlaki, estetik ve bilgi temelli değerler çerçevesinde

düşündüklerini ifade etmişlerdir. Bu düşünceler doğrultusunda katılımcılar, yardım görmeyi ve yine bu düşünceler doğrultusunda diğerleri ile iletişim ve etkileşim halinde olmak istediklerini belirtmişlerdir. Aksi takdirde katılımcılardan bazıları yaşadıkları zor durum ve ardındaki korku sebebiyle geldikleri yere geri dönmeyi düşünmemektedirler. Ancak bir kısmı yurtları işgalden kurtulduktan sonra dönmeyi arzulamaktadır.

“Burada da kalmak istemiyorum, Avrupa’ya da gitmek istemiyorum. Hiçbir yer bize yurt olmaz. Tek dileğim Şingal kurtarılсын geri döneyim.”
(K 2, 18 yaşında, kadın).

“Şengal güzeldir. Şengal cennettir. Şengal evimizdir. Bilsek bir daha ferman olmayacak asla başka yerlere gitmeyi aklımdan geçirmem. Şengal kutsalımızdır.” (K 3, 24 yaşında, kadın).

“Dinimize ve diğer kutsallarımıza saygılı davrananlar var. Buraya alıştım. İlk geldiğimiz zamanlar hiçbir yere gidemiyordum. Şimdi bana işverenler bile var Temizlik işlerine gidiyorum, anlaşıyoruz.” (K 7, 20 yaşında, kadın).

Yapılan derinlemesine görüşmelerde kimi görüşmeciler için geldikleri ilk günden beri Avrupa’ya geçmek öncelikli arzuları olmaktadır. Hatta içlerinden bazılarının kendi imkânlarıyla otobüs tutup iki defa Bulgaristan sınır kapısına gittiklerini ancak Türkiye ve Bulgaristan güvenlik güçleriyle karşı karşıya geldiklerini belirtmişlerdir.

Kimisi ise buldukları durumda ve yerde yaşamak zorunda olduğunu üzülenek şu şekilde ifade etmektedir.

“Avrupa’ya da, Şengal’e de gitmek istemiyorum. Annemin şeker hastası olması sebebiyle onunla burada kalacağım. Zaten tahlil sonuçlarını bekliyorum. Ayrıca annem ve babam yaşlı ve yatalak oldukları için onlara bakıcılık yapıyorum.” (K 8, 23 yaşında, kadın).

Aynı katılımcı; değerlerine, kutsallarına ve diğer etno-dinsel ve etno-kültürel öznelliklerine hoşgörü ve saygı çerçevesinde yaklaşıldığında kendini bulunduğu yerdeki sosyo-kültürel yapılarla yakın hissettiğini ve bu ölçüde kaynaşabileceğini ve değerler temelinde toplumsal ve/veya sosyal bütünleşme sürecine girebileceğini aşağıdaki gibi belirtmiştir.

‘‘Aslında hiçbir zaman gönlümüz rahat değil, ama bütün vahşi savaştan sonra buraya sağ gelebilmek... .. Zaten buradaki insanlarla iyi iletişim ve etkileşim halindeyim. Bu memlekete sığındığımızda ilk doktora ve markete giden benim. Türkçe bile öğrendim. Ama çok özliyorum köyümü.’’ (K 8, 23 yaşında, kadın).

Kimisi ise zor şartlar altında Diyarbakır’a geri dönmek zorunda kalmıştır. Fakat bazısı yakınlarının günlerce İstanbul’da bekledikten sonra sınırın diğer tarafına geçmeyi başardıklarını kısaca aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir.

‘‘... Daha önce yeltenmedim. Ama eşim ve kardeşim Avrupa’da oldukları için ben de kısa süre içinde gitmeyi çok istiyorum.’’ (K 4, 22 yaşında, kadın).

Zira Avrupa’yı güvenli görüp orada değerleri ile özgür olabileceklerini ve kolay kaynaşıp bütünleşeceklerini düşünmektedirler. Bundan dolayı parklarda, şehir içlerinde hatta kamplarda kalmaya sıcak bakmadıklarını zira olası bir saldırı karşısında kendilerini güvende görmediklerini ve buralarda geçici olduklarını ifade etmişlerdir.

‘‘... Şimdilik buradayım ama asıl hedefim Avrupa’ya geçmek... Zaten bunun için para biriktiriyorum.’’ (K 1, 18 yaşında, erkek).

Ayrıca katılımcılardan bazıları sürekli yolda olma psikolojisinde oldukları için sosyal bütünleşme sürecini yaşayamamaktadırlar. Bununla birlikte çoğu inançları gereği korku ve kaygı yaşadıkları için gittikleri yerlerde ciddi kültürel, sosyal, sağlık, eğitim ve ekonomik destek sağlansa bile kendilerine yönelik çokkültürcü politika (tanınma politikası) olmadığı için ve dolayısıyla aidiyet duyguları gelişmeyeceğinden toplumsal ya da sosyal bütünleşme sürecini yaşayamayacakları anlaşılmıştır.

6.3.1.1. Ahlaki temelli değerler

Ahlaki temelli değerler kategorisinde insani hizmet ve/veya yardım mesleklerinin değerleri temelinde sosyal bütünleşme kapsamında ahlaki temelli değerler ile sosyal bütünleşme oldukça önemlidir. Daha önce de ifade etmiş olduğumuz gibi ahlaki temelli değerler, ontolojik olarak iyi ile kötü arasındadır.

Yapılan derinlemesine görüşmede katılımcılardan biri duygularını kısaca şu şekilde dile getirmiştir.

“... İyilerse hiçbir problem yok. İyi olan kazanır, iyilik kazanır. Dünyayı iyilik kurtarır.” (K 5, 18 yaşında, erkek).

Yine yapılan derinlemesine görüşmelerde katılımcılara kendi değer ve öznelliklerinizle bulunduğunuz bölgede toplumsal bütünleşmenin sağlanması ve hayatınızı idame ettirebilmeniz için beslenme, barınma, sağlık, eğitim gibi ihtiyaçlarınızın ne şekilde ve nasıl karşılandığı soruları sorulduğunda yaşadıkları coğrafyada hep dezavantaj/lar durumunu yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

“... Eee zaten biz burada kalmak istemiyoruz çocuklarımız resmi olarak eğitim almıyor. Biz maddi ve manevi olarak yeterince destek görmüyoruz. Zaten geldiğimiz yere geri dönsek bile yine katliamla karşı karşıya geliriz. Okulun bir faydası yok.” (K 18, 18 yaşında, kadın).

“Bizim de herkes kadar hukukumuz olsun... Biz de insanız. Biz de yerimizde yurdumuzda insanca yaşamak istiyoruz. Çocuklarımızın geleceği için din, eğitim, sağlık, kültür ve ekonomik eşitlik istiyoruz. Allah bütün dünyayı yaratmış. Allah iyileri, hayırlıları korusun; hayırsızları, alçakları kahretsin.” (K 3, 24 yaşında, kadın).

Katılımcılardan bazıları toplumda kaynaşmak ve toplumla bütünleşmek için ekonomik destek ve yardımlardan ziyade öncelikle ahlaki olarak onur ve değer anlaşılması ve karşılıklı korunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Nitekim görüşmecilerden biri bu durumu aşağıdaki şekliyle dile getirmiştir.

“Bizler için iyi şeyler yapıyorlar. Allah yardımcı olanlardan razı olsun. Ama memleketimiz başkadır, kıymetlidir. Dinimiz ve mübareklerimiz orda değerlidir. Biz komşularımızın inançlarına, değerlerine saygılıyız onlar ise bizimkileri tanımıyor bile.” (K 6, 21 yaşında, kadın).

Ayrıca katılımcılardan birçoğu yardımların nereden ve nasıl geldiğini bilmediklerini ifade etmişlerdir. Ancak yapılan gözlemler ve ikincil görüşmelerde son zamanlarda Diyarbakır’daki kiliselerden bazı yardımların yapıldığı anlaşılmıştır. Başka bir katılımcı ise kendilerine düzenli yardımın yapıldığını şu şekilde dile getirmiştir.

“Ben her ay Bölgesel Kürt Yönetimi’nden kendim ve çocuklarım adına maaş alıyorum.” (K 11, 24 yaşında, kadın).

Yapılan ikincil görüşmelerde Ezidilerin statüsü ile ulusal ve uluslararası göç ve mültecilik hakkındaki mevzuata ahlaki temelli değerler boyutuyla açıklık getiren Mazlum-Der Diyarbakır şubesi konuyu aşağıdaki gibi değerlendirmiştir.

“Esasen meselinin özünü kısaca anlatmak gerekirse ulusal ve uluslararası düzeyde göç ve mültecilik politikalarının eşit olmayan bir çerçevede yürütüldüğü görülmektedir. Bu ise insan tacirleri ağının genişlemesine neden olmaktadır. Bu da bireylerin değer ve kimliklerine yönelik ne ahlakidir ne de vicdanidir.” (Mazlum-Der, Diyarbakır).

6.3.1.2. Estetik temelli değerler

Estetik temelli değerler kategorisi, güzel olana odaklanmakta ve güzel olanı tartışmaktadır. Katılımcılar, güzel olanın insanlara faydalı olan olduğunu ve herkesin iyilik halinin olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

“... Abi, Allah'tan başka hiç kimseden korkmuyoruz. İyi olan iyi olandır. Herkes kendi inancını kendince yaşar. Benim kimliğim benim için güzeldir, değerlidir seninki senin için...” (K 1, 18 yaşında, erkek).

“Hiçbir zaman buradaki insanlar kadar olamayız. Bize yardım ediyorlar yeterince. Herkes kendi dinini, değerlerini yaşar ama hepimiz insanız Allah'ın kuluyuz. İnsanlığa hayır lazım...” (K 12, 24 yaşında, erkek).

Ayrıca yapılan derinlemesine görüşmelerde katılımcılardan kimisinin Müslümanlara kimisinin ise Müslüman olmayanlara kendisini yakın hissettiği belirtilmiş olup estetik temelli değerlerinin seküler boyuttan uzak olduğunu ve inanç sistemlerindeki bütün güzel değerlerin hayatlarının bir parçası olduğunu ifade etmişlerdir.

“İnancım gereği Ezidi'yim. Buradan memnunum. Hiçbir ayrımcılığa uğramadım. Hepimiz kardeşiz, sorun yok. Müslümanlar da yardımcı oldu, kilise de... Buradakiler çok iyi sadece dinimiz farklı, ama Müslümanlarla ortak özelliklerimiz de var. Sonuçta hepimiz insanız. Herkesi Allah yarattı. Herkes baş göz üstüne...” (K 17, 24 yaşında, erkek).

Estetik değerlerinin kendileri için oldukça önemli olduğunu belirten katılımcılar, meleklerinin (“*Melek-i Taus*”) kendilerini güzel olana yönlendirdiğini ve güzellik ile iyilik uğruna yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu nedenle Ezidiliğin kendileri için bir yaşam tarzı olduğunu belirterek Ezidiler arasındaki sosyolojik, ekonomik, politik

ve tinsel ilişkilerin ve bu çerçevede değerlerin oldukça önemli olduğunu belirtmişlerdir.

“Ezidi olarak doğdum, Ezidi olarak yaşayacağım. Melek-i Taus güzelden yanadır, iyiden yanadır. Biz herkesin iyiliğini ve huzurunu istiyoruz. Bu yüzden biz dua ederken bile herkese dua ediyoruz. Malımız, mülkümüz Shingal uğruna...” (K 20, 22 yaşında, kadın).

Bunun sonucundan da grup içerisinde etno-kültürel ve etno-dinsel boyutta endogamik ilişkilerin kuvvetli olduğu ve grup içi evliliğin (endogami) çok fazla olduğu gözlemlenmiştir.

“... Mesela ben evlendikten sonra eşimin değil babamın adını soyadı olarak sürdürüyorum. Ama kendi çocuğum babasının adını ve soyadını soyadı olarak alıyor. Bizim dinimizde ve kültürümüzde dışardan kız alıp vermek yasaktır. Kabul edilmez.” (K 4, 22 yaşında, kadın).

Tinselliği de içinde barındıran bu tür değerlerin sosyal hizmet meslek ve disiplini için de önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda mesleğin işlevlerini yerine getirebilmesi ve bütüncül çerçeve açısından estetik temelli değerlerin göz ardı edilmemesi oldukça önemlidir.

6.3.1.3. Bilgi temelli değerler

Bilgi temelli değerler kategorisinde şiddet ve savaş mağduriyetini yaşamış olan katılımcıların yani Ezidi mülteci gençlerin sığınma temelli göç ve sonrasında hedef ülkede kaynaşma ve sosyal bütünleşme sürecinde sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler gibi zaruri ihtiyaçlarını gidermek için hem katılımcılar hem de uygulayıcılar için bilgiyi gerektiren kategori olarak ele alınmaktadır.

Yapılan derinlemesine görüşmelerde kültürel yetkinlik, kültürel farkındalık, öz-farkındalık vb. gibi sosyal hizmet ilke ve değerlerini gerektiren çokkültürlü bir ortamda bilgi temelli değerler odağında sosyal bütünleşme sürecinin ortaya çıktığı görülmektedir. Nitekim katılımcılar, kendi kültürlerinden olmayan ve/veya kendi kültürlerini tanımayan uygulayıcılar ve ilişki kurdukları diğerlerinden dolayı kendi kültürel kimlikleri ve değerleri çerçevesinde eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gibi hizmetlere ulaşamadıklarını ve bu esasta muamele görmediklerini belirtmişlerdir. Hatta zaman zaman kimi uygulayıcıların ve diğer bazı bölge insanlarının kendilerine

yönelik baskıcı ve ayrımcı tutum, davranış ve söylemlerde bulduklarını ifade etmişlerdir.

“Günlerce o kadar yürüdüm ki apantezim patladı. Türkiye’de ameliyat oldum. Ama hastanede kültürlerimiz, dinimiz, dilimiz farklı olduğu için nasıl davranacaklarını bilmiyorlardı ben de nasıl davranacağımı bilmiyordum. Bir de bunca mağdura yardımcı olabilmek için medreseye devam etmek istiyorum ama her şey çok farklı...” (K 2, 18 yaşında, kadın).

“Hoca bizim kutsallarımıza, değerlerimize hakaret ediyorlar. Bir hafta önce çocuğumu doktora götürdüm hastanede çalışan görevli bana dedi ki neden Müslüman olmuyorsunuz? Biz bunun için aç, susuz yollardayız, kaçıyoruz zaten. Ama Allah büyük...” (K 3, 24 yaşında, kadın).

“Ben ev temizlemeye gidiyorum günlük 40 liraya ama bizim inancımızda haram, günah olan yiyecekleri bize ikram ediyorlar. Bazen de bizim yiyeceklerimizi haram diye yemiyorlar.” (K 19, 18 yaşında, kadın).

Ayrıca görüşmeciler, sığınma temelli göç sürecinde herhangi bir eğitim hizmetinden faydalanmadığını belirtmişlerdir. Görüşmecilerden bazıları ise yasal durumdan kaynaklı eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanamadığını belirtmişlerdir.

“Burada bir çadır bile zor görebiliyoruz. Evimizden çıktığımız ilk günden bu yana hep yollardayız. Eşim yurtdışında olduğu için beş çocuğu bir ülkeden bir ülkeye sırtlayarak getirdim. İnsanları aileleri ve çocuklarıyla beraber görünce çok üzülüyorum. Çocuklarım medreseye gitmiyor. Sahip çıkanımız yok.” (K 4, 22 yaşında, kadın).

Ayrıca kaynak ülke (Irak) ile hedef ülkenin (Türkiye) eğitim müfredatlarının çok farklı olduğunu ve konu hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ve/veya bilgilendirilmediklerini ifade etmiş olup hedef ülkede sosyal bütünleşme/kaynaşma ya da kaynak ülkeye geri gitme durumunda çeşitli aksaklıklar ve ikilemler yaşayacaklarını ifade etmişlerdir.

7. TARTIŞMA

Görüldüğü üzere çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme süreci, etno-kültürel ve etno-dinsel boyutlarda komplike bir durumdadır. Bu anlamda etno-kültürel ve etno-dinsel boyutlar bağlamında Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme sürecini etkileyen çok değişkenli kategorilerin olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın neticesinde çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme sürecine ilişkin iki ana tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar, aşağıdaki başlıklar ekseninde tartışılmaktadır.

7.1. ÖNEMLİ BİR İDEOLOJİK AYGIT: ÇOKKÜLTÜRCÜLÜK

Özellikle Avrupa'da başta olmak üzere göç ve çokkültürcülük ile sosyal politika ve hizmetler arasında ontolojik olarak derin ilişki sel bağlar bulunmaktadır. Ancak bu derin ilişkiler, günümüz çokkültürcü ideolojik yaklaşımları ile birlikte düşünüldüğünde çokkültürcülüğün politik bağlamını oluşturmaktadır. Zira araştırmanın bulgularında da görüldüğü üzere bir göç hareketi içerisinde mülteci olan genç Ezidi üyelerin çokkültürcülük adı altında çeşitli asimilasyon politikalarıyla karşı karşıya kaldığı ve/veya kalacağı aşikardır. Bu politik bağlam ise çokkültürcü sosyal hizmetin önemli bir ideolojik aygıt dönüşmesine sebep olmaktadır. Nitekim bazı araştırmacılara göre yeni bir ideolojik aygıt olarak çokkültürcülük, mevcut yapısal ve sınıfsal farklılıkların giderek artmasına ve dezavantajlı yeni grupların yaratılmasına neden olmaktadır (Kaya 2013).

Ayrıca bu çalışmada elde edilen sonuçlar ve ilgili literatür doğrultusunda etno-kültürel ve etno-dinsel bir grup olarak Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme sürecine yönelik olası çokkültürcü politika ve hizmetlerin çeşitli avantajları sağlamanın yanı sıra kültürel değerler ve kutsallara yönelik bazı dezavantaj süreçlerini doğurduğu ve ayrıca bu değer ve kutsalların yok olma riskiyle karşı karşıya kaldığı bulunmuştur. Nitekim çokkültürcü toplum olgusunun olası riskleri üzerinde durulmaktadır (Josefova 2014). Benzer bir şekilde yine çokkültürcülük yaklaşımı, aslında farklı kültürlerin ötekileştirilmesine söylemsel bir meşruiyet kazandırabilmektedir (Akbaş 2010).

Tarihsel olarak sınıf mücadelesi ve özellikle 90'lı yıllardan beri sınıf mücadelesi vücutlu kimlik-kültür mücadeleleri yeni tartışmaları beraberinde getirmiştir. Çokkültürcü yaklaşım çerçevesinde yapılan bu tartışmaların bir tarafını farklılıklara saygı ve “birlikte yaşama kültürü” ile farklılıkları ötekileştirmeden ve kimlikleri nesnelleştirmeden; öznellik bağlamında eleştiriye dayalı tanınma politikaları, bir diğer tarafını ise sınıfsal yaklaşım oluşturmaktadır. Ancak (Akbaş 2010), bu tarafların birbirlerinin önünde engel teşkil ettiğini vurgulamaktadır. Ona göre özellikle bu tür kavramsallaştırmalar, sınıfsal anlayışın görünür kılınmasını belirsizleştirmektedir. Bu bağlamda ideolojik aygıt olarak nitelendirilebilecek bir çokkültürcü yaklaşım, eşitsizliklerin köklü nedenlerini ortaya çıkarmadığı sürece yalnızca neo-liberal ideolojinin bir boyutunu oluşturmaktan öteye geçemeyecektir.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre, Türkiye'ye sığınma temelli göç etmiş olan Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme süreci, sınıfsal bilinçten ziyade daha çok hoşgörü, saygı ve tanınma gereksinimi çerçevelerinde şekillenmektedir. Zira Türkiye sosyal hizmet camiasında, çokkültürcü sosyal hizmet tartışmalarının önemli bir temsilcisi olarak (Özgür 2014)'e referansla; çokkültürcülük, iki boyutta ele alınmaktadır. İlki, göç politikaları sonucu oluşan yurttaşlık tartışmalarını içeren “çokkültürcülüğün politik boyutu”; ikincisi ise kültürlerin ve farklılıkların kaynaşmasını/bütünleşmesini içeren “çokkültürcülüğün sosyal boyutu”dur.

Ayrıca çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda Ezidi mülteci gençlerin buldukları yerlere kalıcı olarak bakmamalarından ötürü ciddi bir kaynaşma ya da toplumsal bütünleşme sürecinin gerçekleşmediği görülmektedir. Yine, (Habermas 2014)'a göre, sosyal içermenin ve/veya kaynaşmanın olmadığı, iletişimin sınırlı olduğu durumlarda bu grupların değişim gücünü ellerinde tutması gerekmektedir.

Esasen çeşitli ve farklı, meslek ve disiplinlerdeki çokkültürcülük yaklaşımı hakkında önemli fikir ayrılıklarının bulunmasının yanı sıra günümüz şartlarında tektip bir çokkültürcülük yaklaşımından bahsetmek de pek mümkün görünmemektedir (Canatan 2009).

Yine bu meslek ve disiplinlerden olan sosyal hizmetin insan hakları, sosyal adalet, kolektif sorumluluk ve farklılıklara saygı gibi evrensel değerlerden gücünü aldığını ve tüm insanlığı kucaklamaya çalıştığını söylemek mümkün görülmektedir. Fakat bu değerlerin evrensel hale gelme ölçütü ve yereldeki benzerliği ve/veya

farklılığı hakkında fikir ayrılıkları bulunmaktadır (Özgür 2014). Bu bağlamda sosyal hizmette çokkültürcü gelenek, tektip bir çokkültürcülük yaklaşımından ziyade evrensel perspektif/lere yönelik eleştirel duruşu gerekli kılmaktadır.

7.2. ELEŞTİREL ÇOKKÜLTÜRCÜ SOSYAL HİZMETİN ÖNEMİ

Bu çalışmada elde edilen bulgular ve sonuçlar ile ilgili literatür doğrultusunda çokkültürcülük, ideolojik bir aygıt olma durumunda olduğu için eleştirel yaklaşımları gerekli kılmaktadır. Zira sığınma temelli olarak Türkiye'ye göç etmiş olan Ezidi mülteci gençlere yönelik olası sosyal politika, hizmet ve uygulamaları beraberinde sosyal kaynaşma ve bütünleşmeden ziyade etno-kültürel ve etno-dinsel bir topluluk olarak Ezidi topluluğun özellikle genç üyelerini yitirebileceği düşünülmektedir. Bu anlamda etno-dinsel olarak önemli bir kültürel unsur olan Ezidiler için geliştirilecek bütün sosyal hizmet uygulamaları çokkültürcü ve eleştirel olmak durumundadır. Zira doğası ve özü itibariyle çokkültürlü bir yapıda olan sosyal hizmet, eleştirel bakışı edindiği zaman tam olarak görev ve sorumluluklarını yerine getirecektir.

Ayrıca sosyal hizmetin etik kodları temelinde farklılıklara saygı, kültürel yetkinlik, farkındalık gibi çeşitli ilke ve değerleri kapsadığından çokkültürcü sosyal hizmet yerine eleştirel çokkültürcü sosyal hizmet tanımlaması yapılmaktadır (Nylund 2006; Özgür 2009). Nitekim araştırma bulgularından da anlaşıldığı üzere katılımcılar kendilerine, değerlerine ve kutsallarına yönelik olan bütün müdahale ve girişimlerin çokkültürcü ancak hoşgörü ve saygı çerçevesinde olmasını belirtmişlerdir. Bunun için Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde kendilerine yönelik bu tür imkânların olduğunu düşünmektedirler. Zira bu kıtayı daha fazla güvenli ve çokkültürlü olarak görmektedirler.

Yine Ezidi mülteci gençlerle yapılan derinlemesine görüşmeler neticesinde elde edilen bulgular sonucunda katılımcıların kendi özdeğerleriyle birlikte diğer farklılıklarla tehdit edici unsurlar bulunmadığı sürece yaşayabileceklerini etno-dinsel kodlarından hareketle ifade etmişlerdir. Bunu da toplumsal ve sosyo-tinsel pratiklerinde “*biz Tanrı'dan önce 72 millete sonra kendimize yardım etmesini istiyoruz*” şeklinde belirtmişlerdir. Benzer bir şekilde sosyal hizmette çokkültürcü gelenek, kültürlerin içine kapanık olduğu ve diğer kültür ve farklılıklarla sınırlı iletişim ve etkileşim içinde olduğu bir yapıyı değil; birlikte yaşama kültürünün ve

diyalojik temelli karşılıklı öğrenmelerin olduğu, benzerliklerin ve farklılıkların tehdit edici olmadığı bir yapıyı öngörmektedir (Özgür 2014).

7.3. TİNSEL SOSYAL HİZMETİ ANLATMAK ADINA: EZİDİLİK

Etno-kültürel ve etno-dinsel özellikleri hem zaman barındıran ve yaşantılarını bu özellikler temelinde oluşturan Ezidiler'in sağlık, sosyal ve diğer hizmetler gibi tüm yaşam ihtiyaçlarını tinsel boyutta gidermeye meyilli oldukları yapılan derinlemesine görüşmeler ve bu araştırma neticesinde görülmüştür. Zira yapılan çalışmada katılımcılar, kutsallarına ve değerlerine bağlı olduklarını ve bunların hayatlarının önemlice bir parçasını hatta tamamını oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Bu bağlamda Ezidiler'in etno-dinsel özelliklerinin tinselliği içermesinin yanı sıra etno-dinsel olmayan bazı değerlerinin de tinselliği içereceği mümkün görülmektedir. Nitekim (Akbaş 2014)'a göre, tinsel sosyal hizmet sadece dinsel olana odaklanmamaktadır. Zira tinsel dinsel olanı içermenin yanı sıra dinsel olmayan bir tinsellik de mümkün olacaktır.

Çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında farklılıkların görünür olması için ve ayrıca çokkültürcülüğün daha nitelikli hale gelmesi için bu yaklaşıma tinsel boyutun kazandırılması gerekmektedir. Zira insani hizmet mesleklerinden olan sosyal hizmetin “çevresi içinde insan” a bütüncül bir şekilde yaklaşabilmesi için biyo-psiko-sosyal yönlerinin yanı sıra tinsel yönünü hesaba katmak durumundadır (Akbaş 2014).

Bu araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme sürecinde, tinsel sosyal hizmet yaklaşımının önemi ortaya çıkmıştır. Bu anlamda bu sürecin sadece bilgi ve ahlaki temelli yaklaşımlardan değil aynı zamanda estetik temelli yaklaşımlardan da etkilendiği bulunmuştur.

7.4. UYUM(LU)/ASİMİLASYON POLİTİKALARI YERİNE DEĞER TEMELLİ SOSYAL BÜTÜNLEŞME/KAYNAŞMA

Şüphesiz ki insanlar, yaşadıkları coğrafyanın kendine has özellikleri ve diğer topluluk ve toplumlardan uzak olmaları sebebiyle farklı kültürler geliştirmişlerdir. Kültürel farklılıklar bağlamında insan, kendi doğasını soyut bir insanlık içinde değil; farklı kültürel yapılar içinde hayata geçirebilmektedir (Levi-Strauss 2014). Nitekim

araştırmanın bulgularından da anlaşılacağı üzere Ezidilerin yaşadığı coğrafyalar genellikle dağlık ve kırsal bölgeler olmaktadır. Bunun sonucunda Ezidiler, özellikle etno-dinsel açıdan kendilerine özgü bir kültürel yapıyı oluşturmuşlardır. Ayrıca literatür taraması ve araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan hareketle komşularından gelebilecek potansiyel bir tehdit olmasına rağmen onlarla iyi ilişkiler içerisinde olmayı sürdürmüşlerdir.

Günümüzde, çokkültürcü yaklaşımların merkezi değerleri üç ilke çerçevesinde şekillenmektedir ve bu ilkeler peşi sıra gerçekleşebilmektedir. (Vermeulen ve Slijper 2003), (Canatan 2009) ve (Taylor 2014)'a referansla bu ilkelere ilki “tanınma politikası”, ikincisi, “toplumsal eşitlik” ve sonuncusu ise “toplumsal/sosyal bütünleşme”dir. Ayrıca başka bir görüşe göre ise bazı toplumların kendilerini çokkültürlü olarak adlandırmasından sonra azınlık politikaları izlemeye girişerek bütünleşmeyi bir tür azınlık politikası olarak görmektedir (Entzinger 1984 akt: Özgür 2009).

Sosyal ve/veya toplumsal bütünleşme, ayrışma ve karşıtlıklardan ziyade birlik ve dayanışma olarak ele alınabilmektedir. Zira sosyal/toplumsal bütünleşmenin kıymeti harbiyesi, sıralı olarak önce tanınmanın ardından eşitliğin ve en nihayetinde bütünleşmenin gerçekleşmesinde gizlidir. Araştırma bulgularında da görüldüğü gibi Türkiye’ye savaş sebebiyle göç etmek zorunda kalmış Ezidi mülteci gençler, özellikle genç kadınlar, geldikleri yerde çokkültürcü bir ortamı görememişlerdir. Aksine asimilasyon ve benzeşme endişesiyle yaşamışlardır. Sosyal hizmet değerleri temelinde çeşitli insani hizmetlere ulaşamamışlardır. Ayrıca ardı sıra gerçekleşen tanınma, eşitlik ve bütünleşme sürecine bir türlü girememişlerdir. Olası bir bütünleşme sürecine girmelerinin önkoşulu olarak etno-kültürel ve etno-dinsel değerlerinin göz önünde bulundurulmasını ve böylece birlik ve dayanışma ruhunu edinebilmeyi istemişlerdir. Zira bütünleşme sürecinde yer alan birlik olma duygusu (Haldun 2012), farklı sosyo-kültürel benlikleri korumanın yanı sıra içinde bulunduğu toplumsal yapıyla da bir bütünlük oluşturmaktadır (Karataş 2003). Yine (Fichter 1996), sosyal bütünleşmenin sosyo-kültürel değerlerin birleşiminden oluştuğunu bildirmektedir. Ona göre; kültürel, sosyal ve toplumsal bütünleşme hem zaman gerçekleşmektedir. Aksi takdirde değer temelli olmayan bir bütünleşme sürecine

girmektense daha eşitlikçi ve tanınmayı önemseyen bir toplumda sosyal bütünleşme sürecine girmek istediklerini belirtmişlerdir.

Yine Ezidi mülteci gençler, başka sığınma temelli göç gruplarına yönelik belirlenen politika ve hizmetlerin kendileri için belirlenmediğini ifade etmişlerdir. Bu yüzden çokkültürcü yaklaşımların merkezi değerlerinden olan toplumsal eşitlik yani farklı grupların kültürel ve etnik anlamda eşit muamele görmesinin yanı sıra sosyal ve ekonomik olarak da eşit konumda olma ilkesinden etkilenmemişlerdir.

Bütünleşme konusunun önemli ve öncü kuramcılarında olan Fransız sosyolog Emile Durkheim'e göre, sosyal bütünleşme, farklılıklar üzerine inşa edilmiş dayanışmalar ile kolektif bilinç ve değerler temelinde oluşmaktadır (Durkheim 2006). Ancak genel olarak dayanışmak, kaynaşmak, ahenk oluşturmak vb. gibi anlamlara gelmekte olan sosyal bütünleşme; birey, grup ve toplulukların değerler temelinde bir bütün meydana getirmeleri ve karşılıklı iletişim ve etkileşimlerde bulunmaları şeklinde tanımlanabilmektedir (Kongar 1981 akt: Karataş 2003). Bu bağlamda Ezidilerin dağlık ve ulaşılamaz bir coğrafyada yaşamaları ve içe kapanık bir toplum olmaları itibarıyla diğer kültürel unsurlarla yoğun bir etkileşim sürecine girememişlerdir. Ancak yaşadıkları saldırılar, dağılmalarına ve dolayısıyla başka kültürlerle etkileşime girmek zorunda kalmalarına sebep olmuştur. Oysaki; çok küçük ve kapalı bir etno-kültürel ve etno-dinsel topluluk olarak Ezidilerin toplumsal normlarına direnerek başka toplumda kaynaşması ve sosyal bütünleşme sürecine girmesi beklenmemektedir (Yalkut 2013). Bu anlamda saldırılar ve savaştan kaynaklı olarak Ezidi mülteciler, göç hareketleri içinde yurtlarını terk etmeye zorlanmışlardır. Bu ise onların gittikleri ülkelerde daha zor yaşam koşullarında yaşamalarına sebep olup onların "ötekileşmesine" de zemin hazırlamıştır (Şeker 2004).

Tarihsel olarak göç olgusuyla paralel bir şekilde tartışılan sosyal ya da toplumsal bütünleşmelerin genel olarak değerler temelinde gerçekleştiği görülmektedir. İnsani hizmet ve/veya yardım mesleklerinde değerler konusu yaygın olarak tartışılmaktadır. Bu tartışmalardan payını almış olan sosyal hizmet meslek ve disiplininin konumunu ve farklılığını belirleyen önemli unsurlardan biri şüphesiz sosyal hizmet değerleri olacaktır. Nitekim (Banks 1995), sosyal hizmet bilgisi dolayısıyla teorisinin olmazsa olmaz bileşeni olarak sosyal hizmet değerlerini öngörmektedir. Yine (Thompson

2013)'a göre, sosyal hizmet disiplini meslek haline getiren önemli unsurlardan biri sosyal hizmetin değerler temeline sahip olmasıdır.

Farklılıkları kapsayan çokkültürcü sosyal hizmet yaklaşımı için de sosyal hizmet değerleri olmazsa olmazdır. Söz konusu farklılıklara yönelik çalışmalar için sosyal bütünleşme/kaynaşma olduğunda insan değer ve onurunu koruyan ve yücelten bir meslek ve disiplin olarak sosyal hizmetin değerler temelinde farklılıkları “birlikte yaşama kültürü” ile sahipleneceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu çalışmanın bulgularında da görüldüğü üzere değerler temelinde sosyal bütünleşmenin üç şekilde gerçekleştiği vurgulanmaktadır. Bunlar; bilgi, estetik ve en önemlisi de ahlaki temelli değerler olmaktadır. Bunlardan bilgi temelli değerler, sosyal hizmet uygulayıcısının önemli bir hizmet alan grubunu oluşturan ve Türkiye'ye savaş sebebiyle sığınma amaçlı göç etmiş olan Ezidi mülteci gençler hakkındaki bilgisini ölçmektedir. Estetik temelli değerler, hoşgörü çerçevesinde farklılıklara saygı ve hizmet alanın bulunduğu yerden başlamak ilkelerine bağlı olarak Ezidi mülteci gençler hakkındaki güzel olana odaklanmaktadır. Son olarak da ahlaki temelli değerler ise sosyal hizmet etiği çerçevesinde Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme sürecini etkileyen ve onlar için iyi ile kötü arasında işlev gören ve etik karar verme sürecini belirleyen faktörlerdir.

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

8.1. SONUÇ

Bu çalışmada elde edilen veriler ışığında diğer çalışmalardan farklı olarak çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme sürecinin nasıl ve ne şekilde gerçekleştiği incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin sosyal bütünleşme sürecini etkilediği görülmüştür. Ayrıca çokkültürlülük temasını oluşturan mülteci olma, Ezidi olma, genç olma ve bütün bunlar kapsamında farklı olma gibi durumlar ile değerler temelinde sosyal bütünleşme temasını oluşturan ahlaki temelli değerler, estetik temelli değerler ve bilgi temelli değerler gibi unsurların çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme sürecini etkilediği bulunmuştur. Bunla birlikte bu araştırmada üç dikkat çekici bulgu bulunmuştur. Bunlardan ilki ve en önemlisi, çalışmanın kapsamına giren ve çokkültürlü ortama uygun yaşlarda olan Ezidi mülteci gençlerin Batıyı (Avrupa'yı) daha fazla çokkültürcü ve güvenli olarak görmeleridir. İkincisi ise Ezidilik ve /veya Ezidiler özelinde sosyal hizmet meslek ve disiplininde tinsel yaklaşımların öneminin ortaya çıkmasıdır. Son olarak da çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında sosyal bütünleşmenin bilgi ve ahlaki temelli yaklaşımların yanı sıra estetik temelli yaklaşımla da gerçekleşmesi gerektiğidir.

8.2. ÖNERİLER

Genel olarak göçmenlerin özelde ise Ezidi mültecilerin kendilerini ento-kültürel ve etno-dinsel açıdan güvende hissetmeleri ve yaşamlarını sürdürebilmeleri için belirtilen gruplara yönelik sosyal hizmet politika ve uygulamalarının çokkültürcü bir anlayışla sağlanması gerekmektedir. Bu anlayış demokratikleşmenin gereği olarak düşünülmektedir.

Ayrıca değerler temelinde sosyal bütünleşme ve kaynaşmayı kapsayan kendine yetebilme, güçlendirme ve istihdam odaklı toplum temelli yaklaşım (community based approach) ile sosyal adalet ve insan haklarına bağlı olarak güçlenmelerine olanak tanımak ve dolayısıyla gelecekleri hakkında kendi kararlarını vermeye (self-determination) teşvik etmek gerekir. Bunun ise ancak farklılıkları tanıyan politika ve

uygulamalarla ahlaki, bilgi ve estetik değerlerinin ve 6znelliklerinin g6z 6n6nde bulundurularak gerekleŖebileceęi d6Ŗ6n6lmektedir. Bu anlamda geliŖtirilecek politika ve uygulamalar, okk6lt6rc6 sosyal hizmet yaklaŖımı bağlamında Ezidi m6lteciler gençlerin sosyal b6t6nleŖme ve kaynaŖma s6recini de etkileyecektir. Bu bağlamda sosyal hizmetlerde estetik yaklaŖımların 6nemi artmaktadır.

Yapılan derinlemesine g6r6Ŗmeler neticesinde fark ve farklı olmaktan 6t6r6 m6ltecilerin baskı ve ayrımcılığa maruz kalmaları, sosyal hizmet politika ve uygulamalarında baskı/ayrımcılık karŖıtı yaklaŖım ve modelleri zorunlu kıldığı d6Ŗ6n6lmektedir.

Yine Ezidilik gibi farklı felsefe, inanç ve yaŖam sistemleri olan g6men hizmet kullanıcılarının değerler temelinde toplumla kaynaŖmalarını ve sosyal b6t6nleŖmelerini sağlamak adına onlara y6nelik tinsel sosyal hizmet model ve yaklaŖımlarının 6nemi ortaya çıkmaktadır.

G6n6m6z 6nemli meselelerinden olan g6 ve m6ltecilere y6nelik STK'larının 6nemi b6y6kt6r. Bu bağlamda g6ncel g6 alıŖmalarının (araŖtırma, politika ve uygulama gibi) okk6lt6rc6 sosyal hizmet bağlamında ulusal ve uluslararası alanda s6rd6r6lebilir hale getirilmesi açısından STK'larının rol ve fonksiyonları çok fazla olacaktır. Zira T6rkiye gibi transit 6lkelerde g6men hareketleri kapsamındaki insanlar devlet desteği yeterli ve yerinde olmadığı için daha fazla dezavantaj durumlarını yaŖamaktadırlar. Bunun yanı sıra insan tacirleri ağına yakalanma riskleri daha fazla artmaktadır. Bu anlamda sosyal hizmetlerin sivil oluŖumunun arttığı ortaya çıkacaktır

9. KAYNAKLAR

Akbaş E. Berlin’de Yaşayan Türk Toplumu Arasındaki Dayanışma İlişkileri ve Sosyal Hizmetlerin Sivil Oluşumu. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara; 2010 (Danışman: Prof. Dr. S. Atauz).

Akbaş E. Kültürel sembollerini yorumsamacı bir bakış açısıyla okuma ve sosyal hizmet ilişkisi. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 2003; 14 (1): 20-24.

Akbaş E. Sosyal çalışmada çağdaş eleştirel perspektifler. 1. Baskı, SABEV Yayınları, Ankara; 2014.

Appiah K. A. Kimlik, sahicilik, hayatta kalma: Çokkültürlü toplumlar ve toplumsal yeniden üretim. Çeviri: N. Ökten. İçinde: Çokkültürcülük: Tanınma politikası. Ed: A. Gutmann. 4. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul; 2014, s: 162-175.

Balı A.Ş. Çokkültürlülük ve sosyal adalet: “Öteki” ile barış içinde yaşamak. Çizgi Kitabevi, Konya; 2001.

Banks S. Ethics and values in social work. 1. Baskı, Macmillan Press, London; 1995.

Baysal N. Ezidiler: 73. ferman katliam ve kurtuluş. 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul; 2016.

Becker H. S. Writing for social scientists: How to start and finish your thesis, book, or article. Çeviri: S. Geniş. Sosyal bilimcilerin yazma çilesi: Yazımın sosyal organizasyonu kuramı. 2. Baskı, Heretik Yayınları, Ankara; 2014.

Beter Ö. Sınırlar ötesi umutlar: Mülteci çocuklar. 1. Baskı, SABEV Yayınları, Ankara; 2006.

Bilgin N. Kimlik inşası. 1. Baskı, Aşına Kitaplar Yayınevi, Ankara; 2007.

Buz S. Türkiye'deki Sığınmacıların Üçüncü Bir Ülkeye Gidiş İçin Bekleme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar. Hacettepe Üniveristesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara; 2002 (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ü. Onat).

Buz S. Zorunlu çıkış zorlu kabul-Mültecilik. 1. Baskı, SGDD Yayınları, Ankara; 2004.

Canatan K. Avrupa toplumlarında çokkültürcülük: Sosyolojik bir yaklaşım. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2009; 2 (6): 80-97.

Chambers I. Migrancy, culture, identity. Çeviri: İ. Türkmen, M. Beşikçi. Göç, kültür, kimlik. 2. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul; 2014.

Cılga İ. Gelişmekte olan ülkelerde sosyal hizmet eğitimindeki farklılaşmalar. Sosyal hizmet eğitiminde yeniden yapılanma I. H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını, 12, Ankara; 2005.

Clifford J. Travelling cultures. Hazırlayan: L. Grossberg, C. Nelson, P. Treichler. Cultural Studies. Routledge, New York; 1992, s: 101.

Çavuşoğlu T. Sosyal hizmetler tarihinde kilometre taşları. Hilal Matmaacılık, İstanbul; 2014.

Durkheim E. Toplumsal işbölümü. Çeviri: Ö. Ozankaya. 1. Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul; 2006.

Duyan V, Özgür Ö, Özbulut M. Sosyal hizmeti tanımak ve anlamak. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları, Ankara; 2008.

Duyan V. Sosyal hizmet: Temelleri-yaklaşımları-müdahale yöntemleri. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını, 16, Ankara; 2010.

Eagleton T. The idea of culture. Çeviri: Ö. Çelik. Kültür yorumları. 2. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul; 2011.

Erincik S. Kimlik ve çokkültürcülük sorunu. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 2011; 52 (2): 219-241.

Fellin P. Revisiting multiculturalism in social work. Journal of Social Work Education. 2000; 36 (2): 261-278.

Fichter J. Sosyoloji nedir?. Çeviri: N. Çelebi. Attila Kitabevi, Ankara; 1996.

Fook J. Reflective practice and critical reflection. İçinde: Handbook for knowledge and theory. Ed: J. Lishman. 2. Baskı, Jessica Kingsley, London; 2007.

Foucault M. Fearles speech. Çeviri: K. Eksen. Doğruyu söylemek. 3. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul; 2012.

Gerdes J. Çifte Pasaport, devlettaşırılık, çokkültürcülük ve çifte yurttaşlık. Çeviri: S. Dingiloğlu. İçinde: Devlettaşırı alan: Almanya ve Türkiye arasında siyaset, ticaret ve kültür. Hazırlayan: T. Faist. 1. Baskı, Bağlam Yayınları, İstanbul; 2003, s: 209-260.

Giddens A. Sosyology. Hazırlayan: C. Güzel. Sosyoloji. 1. Baskı, Kırmızı Yayınları, İstanbul; 2012.

Glesne C. Becoming qualitative researchers. Çeviri: A. Ersoy, P. Yalçınnoğlu. Nitel araştırmaya giriş. 4. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara; 2014.

Gökalp Z. Türk medeniyeti tarihi. 1. Cilt, İstanbul; 1926.

Gutmann A. Giriş. Çeviri: Ö. Kabakçioğlu. İçinde: Çokkültürcülük: Tanınma politikası. Ed: A. Gutmann. 4. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul; 2014, s: 25-45.

Güvenç B. İnsan ve Kültür. 8. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul; 1999.

Güven S. Toplumbiliminde araştırma yöntemleri. 2. Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa; 2001, s: 8-9.

Habermas J. Demokratik anayasal devlette tanınma savaşı. Çeviri: M. H. Doğan. İçinde: Çokkültürcülük: Tanınma politikası. Ed: A. Gutmann. 4. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul; 2014, s: 125-161.

Hazır M. Çokkültürlülük teorisine çağdaş katkılar ve bireysel haklar-grup hakları ekseninde çokkültürlülüğü tartışmak. Akademik İncelemeler Dergisi. 2012; 7 (1): 1-28.

Hogg M. A, Vaughan G. M. Social psychology. Çeviri: İ. Yıldız, A. Gelmez. Sosyal psikoloji. 1. Baskı, Ütopya Yayınları, Ankara; 2007.

Izady M. R. Kürtler: Bir el kitabı. Çeviri: C. Atila. 3. Baskı, Doz Yayıncılık, İstanbul; 2011.

Haldun İbni. Mukaddime I. Der: S. Uludağ. 12. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul; 2016.

İçağasıoğlu Çoban A, Buz S. Eleştirel teori: Gelişimi, kabulleri ve sosyal hizmette kullanımı. Toplum ve Sosyal Hizmet. 2008; 19 (1): 71-88.

İçduygu A, Sirkeci İ. Cumhuriyet dönemi göç hareketleri, 75 yılda köylerden şehirlere. Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul; 1999.

Jackson. J. A. Migration. Longman, New York; 1986.

Josefova A. The cultural diversity as a phenomenon of the multicultural society. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 2014; 152: 1019-1021.

Karataş K. Batı Avrupa’da yaşayan göçmen Türk ailelerinin uyum ve bütünleşme sorunları. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi. 2003; 14 (1): 25-40.

Kartarı A. Farklılıklarla yaşamak: Kültürlerarası iletişim. 2. Baskı, Ürün Yayınları, Ankara; 2006.

Kaya A. Avrupa Birliği’nde nüfus hareketleri ve entegrasyon tartışmaları: Çokkültürcülük ve cumhuriyetçilik. İçinde: Kaya A eds. Avrupa Birliği hakkında merak ettikleriniz: Avrupa Birliği’ne giriş. 1. Baskı, Hiperlink Yayınları, İstanbul; 2013, s: 101-111.

Kenyon P. What would you do? An ethical case workbook for human service professionals. 1. Baskı, Brooks/Cole, Belmont, CA; 1999.

Koca M. Bütünleşme ve birlikte yaşama üzerine. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi. 2012; (18): 226-238.

Koç Z. Kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı: Kuramsal bir inceleme. G.Ü. Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi. 2003; 11 (12): 1-17.

Kongar E. Sosyal çalışmaya giriş. Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, Ankara; 1972.

Köker L. Türkçe baskıya önsöz: Charles Taylor: Kimlik/Farklılık sorununa sahici demokratik çözüm arayışı. İçinde: Çokkültürcülük: Tanınma politikası. Ed: A. Gutmann. 4. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul; 2014, s: 11-14.

Krishnamurti J. Individual and society. Çeviri: M. Doğan. Birey ve toplum. 1. Baskı, Omega Yayınları, İstanbul; 2013.

Krysik J. L, Finn J. Research for effective social work practice. Çeviri: A. Ege, F. Erim. 3. Bölüm. İçinde: Etkili uygulama için sosyal hizmet araştırması. Ed: E. Erbay. 1. Baskı, Nika Yayınevi, Ankara; 2015, s: 83-115.

Kut S. Sosyal hizmet mesleği: Nitelikleri, temel unsurları, müdahale yöntemleri. Kendi yayını, Ankara; 1988.

Küçükkaraca N. Farklılık ve kültürel yetkinliği olan sosyal hizmet uygulaması. Türkiye’de sosyal hizmet uygulamaları, ihtiyaçlar ve sorunlar. Haberal Eğitim Vakfı, Ankara; 2005.

Kymlicka W. Multicultural citizenship: A liberal theory of minority rights. Çeviri: A. Yılmaz. Çokkültürlü yurttaşlık: Azınlık haklarının liberal teorisi. 1. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul; 1998.

Levi-Strauss C. L’Anthropologie face aux problemes du monde moderne. Çeviri: A. Terzi. Modern dünyanın sorunları karşısında antropoloji. 2. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul; 2014.

Link R. J, Ramanathan C. S. Human behavior in a just world: Reaching for common ground. Rowman and Littlefield, New York; 2011.

Lishman J. Communication in social work. Macmillan, Basingstoke; 1994.

Miley K. K, O'Melia M, DuBois B.L. Generalist social work practice an empowering approach. Allyn-Bacon, Boston; 2004.

National Association of Social Workers. NASW standards and indicators for cultural competence in social work practice. 2015.

Neuman W. L. Social research methods, qualitative and quantitative approaches. Çeviri: S. Özge. Toplumsal araştırma yöntemleri, nitel ve nicel yaklaşımlar. 7. Baskı, Yayınodası Ltd., Ankara; 2014, s: 324-325.

Nylund D. Critical multiculturalism, whiteness, and social work. Journal of Progressive Human Services. 2006; 17 (2): 27-42.

Oğuz E. S. Toplum bilimlerinde kültür kavramı. Edebiyat Fakültesi Dergisi (EFD)/Journal of Faculty of Letters (JFL), 2011; 28 (2): 123-139.

Onat Ü. Sosyal hizmet eğitiminde makro yaklaşım ve toplum organizasyonu. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 2001; 12 (3): 103-108.

Özdemir U. Sosyal hizmet uygulamasının genel çerçevesi. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 2000; 1 (1): 100-110.

Özgür Ö. Çokkültürcü sosyal çalışma. 1. Baskı, SABEV Yayınları, Ankara; 2014.

Özgür Ö. Çokkültürcü Sosyal Hizmet Uygulamasına Eleştirel Bir Bakış: Londra'dan Bir Örnek. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara; 2009 (Danışman: Doç. Dr. Ö. Cankurtaran Öntaş).

Öztürk A. Kü-post dönüşümün yeni vatandaşlık biçimi olarak negatif çok-kültürlülük bağlamında indirgemeci gettosal vatandaşlık. International Refereed Academic Social Sciences Journal. 2012; 3 (7): 147-161.

Parekh B. Rethinking multiculturalism: Cultural diversity and political theory. Princeton University Press, Princeton; 2000.

Parton N. Problematics of government, (post) modernity and social work. British Journal of Social Work. 1994; 24 (5).

Patton M. Q. Qualitative research and evaluation methods. Çeviri Editörleri: M. Bütün, S. B. Demir. Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. 1. Baskı, Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti., Ankara; 2014.

Payne M. Modern social work theory. 2. Baskı, Macmillan Press, London; 1997.

Perşeme E. Almanya’da çokkültürlü yapının ayrıştırılan unsuru olarak Müslümanlar ve entegrasyon deneyimleri. Milet ve Nihal. 2009; 6 (2): 233-263.

Pincus A, Minahan A. Social work practice: Model and method. Peacock, FE; 1977.

Rockefeller S. C. Yorum. Çeviri: İ. Özdemir. İçinde: Çokkültürcülük: Tanınma politikası. Ed: A. Gutmann. 4. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul; 2014, s: 105-116.

Rothman J, Mizrahi T. Balancing mikro and makro practice: A challenge for social work. Social Work. 2014; 59 (1): 91-93.

Strauss A, Corbin J. Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory. Second Edition, Sage Publications, USA; 1998.

Strauss A, Corbin J. M. Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques. Sage Publications, CA; 1990.

Şahin F. Genelci sosyal hizmetin doğuşunu hazırlayan etmenler. Sosyal hizmet eğitiminde yeni yaklaşımlar. Ankara; 2002.

Şahin F. İnsan hakları ve sosyal hizmet ilişkisi. İçinde: Karataş K, eds. 5. Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı 1999: Değişen Türkiye’de İnsan Hakları Açısından Sosyal Hizmetler. SHU-Der Yayını, Ankara; 2002, s: 142-149.

Şahin F. Sosyal hizmetin doğası ve paradigmaları. Prof. Dr. Sema Kut’a armağan: Yaşam boyu sosyal hizmet. Ed: N.G. Koşar. Aydınlar Matbaası, Ankara; 1999.

Şahin F. Sosyal hizmette kendi kaderini tayin hakkı. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi. 2009; 19 (5): 87-97.

Şeker A. Sosyal hizmetlerde etik: Sosyal bilimlerde bir uygulama alanı klavuzu. 1. Baskı, SABEV Yayınları, Ankara; 2011.

Şeker A. Küreselleşen dünyada geleceğin sosyal hizmeti: Sosyal çalışmayı yapılandırmaya katkı. 1. Baskı, SABEV Yayınları, Ankara; 2004.

Şimşek R. Liberteryen ve komüniteryen çokkültürcülük dikotomisi. International Refereed Academic Social Sciences Journal. 2012; 3 (7): 92-107.

Taylor C. Tanınma politikası. Çeviri: Y. Salman. İçinde: Çokkültürcülük: Tanınma politikası. Ed: A. Gutmann. 4. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul; 2014, s: 46-93.

T.C. Resmi Gazete. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. 11 Nisan 2013. Sayı: 28615, Başbakanlık Basımevi, Ankara.

Thompson N. Kuram ve uygulamada sosyal hizmeti anlamak. Dipnot Yayınları, Ankara; 2013.

Tomanbay İ. Sosyal çalışma sözlüğü. Selvi Yayınevi, Ankara; 1999.

Tufan B. Kente göç ve uyum. Kentleşme sürecinde sosyal hizmet. H.Ü. SHYO Yayını, Ankara; 2002.

Tufan B. Türkiye'ye dönen ikinci kuşak göçmen işçi çocuklarının psiko-sosyal durumları. T.C. Başbakanlık DPT Yayınları, Ankara; 1987.

Yalçın C. Göç sosyolojisi. 1. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara; 2004.

Yalkut S. B. Melek Tavus'un halkı: Ezidiler. 3. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul; 2013.

Yaman Ö. M, Akyurt M. A. Sosyal hizmete kültürel yaklaşım: 2011 Van depremi örneği. Sosyoloji Dergisi. 2013; 26 (3): 105-144.

Yıldırım A, Şimşek H. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara; 2013.

Zastrow C. Introduction to social work and social welfare: Empowering people. Çeviri Editörü: D. B. Çiftci. Sosyal Hizmette Giriş. 1. Baskı, Nika Yayınevi, Ankara; 2013.

Walker R, Staton M. Multiculturalism in social work ethics. Journal of Social Work Education. 2000; 36 (3): 449-462.

Walzer M. Yorum. Çeviri: C. Akaş. İçinde: Çokkültürcülük: Tanınma politikası. Ed: A. Gutmann. 4. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul; 2014, s: 117-121.

Wilkinson D. Reappraising the race, class, gender equation: A critical theoretical perspective. Smith College Studies in Social Work. 1997; (67): 261-276.

Williams R. Culture. Çeviri: E. Başer. Kültür. İletişim Yayınları, İstanbul; 1993.

Wolf S. Yorum. Çeviri: R. Urgan. İçinde: Çokkültürcülük: Tanınma politikası. Ed:
A. Gutmann. 4. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul; 2014, s: 94-104.

10. EKLER

10.1. EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Adınız, soyadınız?

2. Yaşınız:

18 () 19 () 20 () 21 () 22 () 23 () 24 ()

3. Eğitim durumunuz:

Okuma yazma bilmiyor () Okur-yazar () İlköğretim mezunu ()
Ortaöğretim mezunu () Lisans mezunu () Lisansüstü ()

4. Mesleğiniz:

Çalışmıyor () Memur () İşçi () Serbest meslek () Diğer.....

5. Anadiliniz nedir? Anadilinizden başka hangi dilleri konuşabiliyorsunuz?

6. Geldiğiniz (kaynak) ülke ve yer neresidir?

10.2. EK-2 YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Tarih:

Görüşmenin Başlama Saat:..... **Bitiş saati:**.....

Görüşmeci:.....

Merhaba, benim adım Abdullah IŞIK. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans öğrencisiyim. Çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme sürecini anlamaya yönelik bir çalışma yürütmekteyim. Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçların sosyal hizmet mesleğinin çokkültürcü bir perspektifle sunulmasına ve farklılıklara saygının geliştirilmesine katkı sağlayacağını umut ediyorum.

- Bana bu görüşme süresince söylediklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken görüştüğümüz bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağız.
- Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?
- Bu görüşmenin yaklaşık 30-40 dk. süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

Görüşme Soruları

1. Ülkenizden çıkış ve Türkiye'ye giriş (sığınma) sürecinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
2. Mülteci statüsü elde etme (Avrupa'ya geçme) sürecinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
3. Kendinizi tanımlamada en fazla etkili olan kültürel kimlikleriniz hangileridir?
4. Kültürel kimliklerinizle ilgili daha önce hiç ayrımcılığa maruz kaldığınızı hissettiniz mi?
5. Türkiye'deki kültürel kimlikler ile ne tür ilişkiler kurmaktadır? Kendi değerlerinizle ne tür benzerlikler ve/veya farklılıklar görüyorsunuz?
6. Sizden kültürel olarak farklı olan kimliklere ilişkin yargılarınız nelerdir?
7. Türkiye'de sizler için belirlenen sosyal politika ve hizmetlerle nasıl, neden ve ne tür ilişki kurmaktadır? Sunulan sosyal hizmetlerin ne gibi güçlendirici etkileri olmaktadır?

10.3. EK-3 YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Abdullah Işık tarafından yürütülen "Çokkültürcü Sosyal Hizmet Bağlamında Ezidi Mülteci Gençlerin Sosyal Bütünleşme Sürecinin İncelenmesi" başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkına sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniziz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

1. Araştırmayla İlgili Bilgiler:

- Araştırmanın Amacı: Türkiye'ye savaş sebebiyle göç etmek zorunda kalan Ezidi mültecilerin çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında sosyal bütünleşme sürecini anlamaya çalışmaktır.
- Araştırmanın İçeriği: Belirtilen grubun nasıl yaşadıkları, nasıl algıladıkları ve sosyal bütünleşme sürecinde kendileri için belirlenen sosyal politika ve hizmetlerle nasıl, neden ve ne tür ilişki kurdukları.
- Araştırmanın Nedeni: Bilimsel araştırma Tez çalışması
- Araştırmanın Öngörülen Süresi: 15 Kasım – 15 Şubat
- Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı: 20-40
- Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Diyarbakır, Mardin, Batman illeri

2. Çalışmaya Katılım Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. **Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı.** Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

(Varsa) Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin:

Veli veya Vasisinin (kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

Not: Bu form, iki nüsha halinde düzenlenir. Bu nüshalardan biri imza karşılığında gönüllü kişiye verilir, diğeri araştırmacı tarafından saklanır.

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Abdullah Işık

İmzası:

EGEBAYEK

Form 2

Y.T. / REV. : 01.2013/ 00

10.4. EK-4 YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU PROJE ONAY FORMU VE ETİK KURUL KARARI

**YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU**

Tarih : 11.11/2015

Yer : Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Cinnah Cad. No: 16 Çankaya / ANKARA

Katılımcılar : Formda imzası bulunan üyelerimiz toplantıya katılmıştır.

PROJE ONAY FORMU

Projenin Adı:	Çokkültürcü Sosyal Hizmet Bağlamında Ezidi Mülteci Gençlerin Sosyal Bütünleşme Sürecinin İncelenmesi
Projenin Niteliği:	Yüksek Lisans Tezi
Proje Araştırmacıları:	Öğrenci: Abdullah Işık, Danışman: Doç. Dr. Emrah Akbaş
Proje Yürütücüsünün Haberleşme Bilgileri:	Adres: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Cinnah/Çankaya. : Salihye Mah. 131. Kanalboyu Sk. No: 6 Erciş/Van Tel: 0505 155 59 09 E-mail: altinisik0@hotmail.com
Araştırmanın Amacı:	Bu çalışmanın genel amacı; Türkiye'ye savaş sebebiyle göç etmek zorunda kalan Ezidi mültecilerin çokkültürcü sosyal çalışma bağlamında sosyal bütünleşme sürecini anlamaya çalışmaktır. Dolayısıyla çalışmanın genel amacı çerçevesinde mülteci kamplarında bulunan ve/veya kayıt dışı olan Ezidi gençlere (18-24 yaş) odaklanmaktadır. Bu bağlamda, belirtilen sosyal grubun kampta nasıl yaşadıkları, kampı nasıl algıladıkları ve sosyal bütünleşme sürecinde kendileri için belirlenen sosyal politika ve hizmetlerle nasıl, neden ve ne tür ilişki kurdukları sorunsallarına cevaplar bulmaya çalışmaktır.
Araştırmanın Gereksesi:	Ézidîler ve/veya Ézidîlik nitel paradigma ile birçok sosyolojik ve etnografik çalışmanın konusu olmuştur. Ayrıca uluslararası sosyal çalışma kapsamında çokkültürcülük ve sosyal bütünleşme gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Sosyal çalışmayı geniş perspektiften algılamak adına günümüz dünyasında çokkültürcü sosyal politika ve hizmet çalışmaları kaçınılmaz olmaktadır. Çokkültürcü sosyal çalışma, mülteciler ve sosyal bütünleşme gibi konular çeşitli araştırmacılar tarafından irdelenmiştir. Ancak belirtilen çalışma konusu ekseninde sosyal hizmet alan yazında yeterli düzeyde çalışmanın olmadığı öğrenilmiştir. Bu bağlamda, çokkültürcü sosyal çalışma ve Ézidî mülteciler ile ilgili toplumsal farkındalık oluşturma, ulusal ve uluslararası düzeyde ilgili alanyazına konu hakkında katkıda bulunma noktasında bu çalışmanın, önemli bir boşluğu doldurması umulmaktadır.

<p>Araştırmanın Yöntemi:</p>	<p>Bu çalışma hem teorik hem de uygulamalı bir özelliğe sahiptir. Teorik kısımda ilgili alanyazın kapsamlı bir şekilde taranmaktadır. Teorik bir özelliğe sahiptir çünkü sosyolojik ve antropolojik (etnografya) olarak Êzidî olma ile ilgili bazı kavramlar tartışılmaya çalışılacaktır. Uygulamalı bir özelliğe sahiptir çünkü sosyal çalışma kapsamında mülteci çocuklar için belirlenen sosyal politika ve hizmetlerin uygulanabilirliği ile bütünleşme süreci takip edilmeye çalışılacaktır. Corrine Glesne Nitel Araştırmaya Giriş adlı eserinde belirttiği üzere eğitim, sosyal hizmetler, hemşirelik ve fizik tedavi gibi uygulamalı bölümler muhtemelen uygulanabilir hedeflere güdülenecektir [1].</p> <p>Bu çalışma, saha araştırması özelliğine sahip olup yorumsamacı paradigma ile anlatıyı (narrative) keşfedecek olan nitel bir değerlendirme çalışmasıdır. Nitekim Neuman saha araştırmasını "Araştırmacının doğal ortamda insanları uzun süre boyunca doğrudan gözlemlediği ve onlar hakkında notlar aldığı nitel araştırmadır." şeklinde tanımlamaktadır. Ayrıca Neuman yine Toplumsal Araştırma Yöntemleri kitabının saha araştırması bölümünde saha araştırmasını, etnografya ya da katılımcı gözlem araştırması olarak da adlandırıyor.[2]</p> <p>Araştırmanın amaçları doğrultusunda, araştırmanın örneklemini genel anlamda Diyarbakır ili, özelde ise mülteci kampları oluşturacaktır.</p> <p>Belirlenen saha araştırması için kullanılacak teknikler şöyle sıralanabilir:</p> <p>Doğrudan Gözlem: Mülteci kampının fiziki ve sosyo-kültürel yapısı, Êzidî mülteci gençlerin sosyo-kültürel algıları, eylem ve davranışları, tutum ve beklentileri, toplum ve aile ilişkileri ve sosyal bütünleşme sürecinde kendileri için belirlenen sosyal politika ve hizmetlerin işlevi ve bu hizmetlere bakış açıları gibi hususları takip etmeye çalışmak.</p> <p>Derinlemesine Görüşme/Mülakat: Belirlenen sosyal grubun hayat hikayeleri; sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı başta olmak üzere savaş, sınır, genç olma, mülteci olma ve hayatın idame edilebilmesi için gerekli ihtiyaçlar gibi konularda sosyal politika ve hizmetlerden faydalanma tecrübeleri ile çokkültürcü sosyal çalışma ve sosyal bütünleşme konusunda yorumsamacı bir bakışla anlatıyı (narrative) keşfetmek için veriler elde etmeye çalışmak.</p> <p>İkincil Kaynaklar: Konu ile ilgili çeşitli görsel ve/veya yazılı belgeler, raporlar, kitaplar, dosyalar, fotoğraflar ve videolar gibi veriler elde etmeye çalışmak.</p>
<p>Kullanılacak Biyoloji, Psikolojik ve Teknik vb. tüm yöntemleri Açıklayan Etik ile İlgili Özet:</p>	<p>Bu araştırmada bireylerin biyolojik, psikolojik, sosyolojik ve hukuksal varlıklarını korumak ve özgün iradelerine saygı göstermek birincil koşul olup katılımcıların fiziksel veya ruhsal sağlığını tehdit edici biyolojik ya da psikolojik herhangi bir unsur kullanılmamaktadır.</p>

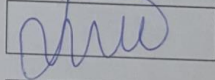
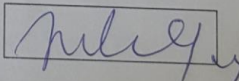
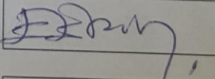
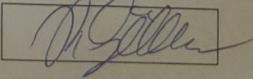
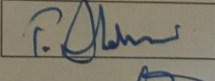
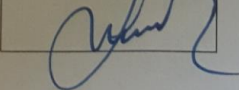
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.....Fakültesi /
Enstitüsü..... öğrencilerinden
.....adlı araştırması
değerlendirilmiştir.

- Proje etik açısından uygun bulunmuştur.
- Proje etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir.
- Proje etik açısından uygun bulunmamıştır.

ETİK KURUL KARARI

Oturum / Sıra No.	06/01
Karar Tarihi	11.11.2015
Karar No.	152

KURUL BAŞKANI, BAŞKAN YARDIMCISI VE ÜYELER:

		İMZA
Prof. Dr. Cem Şafak ÇUKUR	Başkan	
Doç. Dr. Musa AYGÜL	Başkan Yardımcısı	Katılmadı
Prof. Dr. Şükrü ÖZEN	Üye	
Prof. Dr. Ergün ERASLAN	Üye	
Prof. Dr. Metin ÖZDEMİR	Üye	Katılmadı
Doç. Dr. Rıza GÖKLER	Üye	
Doç. Dr. Tekin AKDEMİR	Üye	
Doç. Dr. Necmiye ÜN YILDIRIM	Üye	

10.5. EK-5 ÖZGEÇMİŞ

Adı	Abdullah	Soyadı	IŞIK
Doğum yeri	Erciş	Doğum tarihi	03.02.1987
Uyruğu	T.C.	Tel	0505 155 5909
E-posta	altinisik0@hotmail.com		

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora		
Yüksek Lisans		
Lisans	Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü	2013
Lise	Erciş Lisesi	2006

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre(Yıl-Yıl)
Sosyal Çalışmacı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	2013-2014
Araştırma Görevlisi	Sinop Üniversitesi	2014-2015
Araştırma Görevlisi	Celal Bayar Üniversitesi	2015-...

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama	Konuşma	Yazma
İngilizce	Çok İyi	Çok İyi	Çok İyi

Yabancı Dil Sınav Notu								
YDS (2015 Güz)	ÜDS	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE
82,50								

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı (2013 Bahar)	77,97	80,87	70,44